



500 SANAA KOULUSTA

Pasi Sahlberg

Kolumneja matkan varrelta

2025

500 sanaa koulusta. Kolumneja matkan varrelta

@ Pasi Sahlberg 2025

Toimitus ja taitto: Peter Johnson, Licence to learn Ltd.

Kannen valokuva: Damir Klajic 2015

Kuvitus: Arto Revonkorpi 2024

Kustantaja: Licence to learn Ltd.

Kokkola (Melbourne) 2025

ISBN: ISBN 978-952-88-0020-0 (sähköinen julkaisu)

Viittaaminen:

Sahlberg, P. 2025. 500 sanaa koulusta. Kolumneja matkan varrelta.

Kokkola: Licence to learn Ltd.

Verkkajulkaisu:

<https://pasisahlberg.com/books-pasisahlberg/books/500sanaakoulusta.pdf>

SISÄLTÖ

Alkusanat	4
Washington D.C. 2002–2007	8
1 Kallis on suhteellista.....	10
2 Kaveria ei jätetä.....	12
3 Toukokuu.....	14
4 Kesä koulussa.....	16
5 Terroristit koulussa.....	18
6 Väestölaskentaa joulun aikaan.....	20
7 Opettajat vuorotyössä	22
8 Amerikan lukiot.....	24
9 Osaaminen ja kilpailukyky.....	26
10 Kotikoulu.....	28
11 Ihmemaa nimeltä Suomi.....	30
12 Hyvä rehtori.....	32
13 Lupauksista kiinni.....	34
14 Katriina ja muut koulureformit.....	36
15 Lukutaitoa lainvoimalla.....	38
16 Hurraa kokeileva konservatiivi!	40
17 Pyhä yksinkertaisuus.....	42
18 Tuottavuutta koulutukseen.....	44
19 Kehitys ja korruptio.....	46
Torino 2007–2009	48
20 Kadotetut oppitunnit.....	50
21 Koulun lahja.....	52
22 Maailmankoulutuspankki.....	54
23 Kaksikymmentä vuotta on tarpeeksi.....	56
24 Kelkasta pudonnut kansakunta.....	58
25 Koska meillä on koulu.....	60
26 Neljäs Tie.....	62
27 Ylioppilaalle.....	65
28 Muutosarkkitehti.....	68
Helsinki 2009–2013	70
29 Aidosti avarakatseinen Suomi.....	72
30 Suomalaiset paradoksit.....	74
31 Globaali kumppanuus.....	75
32 Kilpajuoksu huipulle.....	78
33 Inhimillisten voimavarojen kriisi.....	81
34 Koiranruokaa ja koulutuspalveluita.....	83
35 Kansainvälisyys kannattaa.....	85
36 Maailman paras koulu?.....	88
37 Kaikki on mahdollista.....	90
38 Peruskoulu myytävänä.....	92

39	Mitä peruskoulu voi oppia Nokiasta?.....	94
40	Viisi kysymystä koulusta.....	96
41	Suomalaisen koulun myytit.....	98
42	Hyvän muuttamisen vaikeus.....	100
43	Team Finland.....	102
44	Uteliaisuudesta intohmoon.....	103
45	Minä maksan.....	104
	Harvard 2014–2016.....	105
46	Uskallammeko uudistua.....	107
47	Seuraus ei ole syy.....	108
48	Kevyesti perusteltu on huonosti tehty.....	110
49	Vaalitenttikysymys.....	111
50	The Kello.....	112
51	Miehitetty Suomi.....	113
52	Digiloikka.....	115
53	PISAn kalteva torni.....	116
54	Kaiken maailman opettajat.....	118
	Lisäraidat	
	Muutosvaiheen kannanottoja.....	119
	Lama auttaa koulua?.....	122
	Oppivelvollisuuden nostaminen on turhaa.....	125
	Suomen kouluissa tarvitaan uusi suhtautuminen teknologiaan.....	127
	Petterin loppukevenys	
	Onko jälkiviisaudessa järkeä?.....	129
	Aika matka ja aikamatka.....	130
	Lähteet ja kirjallisuutta.....	133



Alkusanat

"VASTA hämärän tullen nousee Minervan pöllö lentoon." Näillä sanoilla Opetushallituksen ensimmäinen pääjohtaja Vilho Hirvi lohdutti henkilökuntaansa suurten muutosten vaikeudesta 1990-luvulla, kun suomalainen koulutus oli murroksessa. Antiikin aikaan Minervan pöllöä pidettiin maltillisuuden ja viisauden symbolina. Kreikkalaisessa mytologiassa se istuu tiedon ja viisauden jumalatar Athenen olkapäällä. Pääjohtaja Hirvi muistutti meitä siitä, että jokaisen suuren aikakauden murroksen ymmärtää vasta aikojen saatossa.

Olin niiden etuoikeutettujen joukossa, joilla oli kunnia työskennellä Vilho Hirven johtamassa Opetushallituksessa vuosina 1991–1994. Koko koulutusjärjestelmä oli suurten myllerrysten kourissa. Opetushallinto hajautettiin, opetussuunnitelma keskitettiin kuntiin ja kouluihin, ja opettamisen periaatteet rakennettiin uusien oppimiskäsitysten perustalle. Muistan noilta Opetushallituksen vuosilta, kuinka tuo Villen usein käyttämä vertauskuva Minervan pöllöstä kannusti meitä pohtimaan muutoksen syvempää merkitystä.

Kerran keskustellessani Villen kanssa kahden kesken kysyin häntä, mikä tuo antiikin tarustosta tutun pienen linnun yhteys on suomalaisen koulureformiin. Tohtorinkoulutuksen saaneena Ville totesi Hegelin kirjoittaneen *Oikeusfilosofia*-teoksessaan, että ”*Minervan pöllö lähtee lentoon vasta hämärän laskeutuessa*”. Villen mielestä ajatuksena on se, että kutakin aikakautta kykenemme ymmärtämään vasta tuon aikakauden lähestyessä loppuaan, kun auringon laskiessa jotakin peruuttamatonta on jäänyt taakse.

Minulle keskustelut Villen kanssa ja hänen filosofiskäytännöllinen lähestymistapansa koulun muutokseen on pysynyt ohjenuorana näihin päiviin saakka. Filosofia ei kerro, millainen todellisuuden tulisi olla, vaan se on tietyllä tavalla jälkiviisautta.

1990-luku oli monella tavoin mielenkiintoinen aikakausi koulun kehittämisen näkökulmasta katsottuna. Olihan se myös historiallisesti poikkeuksellinen vuosikymmen, jonka aikana Berliinin muuri murtui, Neuvostoliitto hajosi, Suomi liittyi Euroopan Unioniin ja Nokia ampaisi uskomattomaan nousuun vieden Suomen talouden ja innovatiivisuuden maailman huipulle.

Tuohon aikaan suomalaisesta koulutuksesta ei maailmalla tiedetty juuri mitään, paitsi se, että pienet koululaisemme olivat maailman parhaita lukemisessa. Koulutusta kehitettiin tuolloin ilman paineita menestyä PISA-testeissä tai muissa vertailuissa. Opetusministeri *Riitta Uosukaisen* kerrottiin todenneen kollegoilleen Tukholmassa, että Suomella ei ole kansainvälisissä kouluosaavutustutkimuksissa muuta päämäärää kuin olla Ruotsin edellä. Huumorintajustaan tunnetun opetusministerin lausahdus jätettiin omaan arvoonsa, sen oveluus paljastui myöhemmin.

Kerron edellä kuvatun tässä kirjan johdannossa siksi, että tuo Opetushallituksessa erilaisissa tehtävissä kulunut vuosikymmen rakensi vankan perustan orastavalle kansainväliselle uralle seuraavien vuosikymmenten aikana jatkuen aina tähän päivään saakka.

Erityisesti Ville Hirven käynnistämä tohtorikoulutusohjelma, Aslak Lindströmin kanssa rakennettu Akvaario-projekti ja Opetushallituksen koordinoima sekä EU:n rahoittama Kansallinen Observatorio Projekti (*National Observatory Project*) olivat tärkeitä kokemuksia oman kasvatustieteen osaamisen kannalta. Tuolloin ei kukaan Suomessa osannut arvata kuinka kuva suomalaisesta koulusta seuraavan vuosikymmenen aikana maailmalla kirkastuu ja kuinka kova kysyntä syntyisi pian suomalaiselle koulutusosaamiselle.

Virvani Opetushallituksessa vaihtui Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan Koulun kehittämiskeskuksen johtajan

pestiin vuonna 2000. Uusi akateeminen työympäristö tarjosi erilaisen näkökulman koulutuspolitiikan arvioimiseen ja kommentointiin.

Tutkimus ja asioiden tieteellinen pohtiminen oli aina ollut lähellä sydäntäni. Opettajien täydennyskoulutus ja rehtoreiden kouluttaminen auttoivat ymmärtämään koulun muuttamisen todellisuutta entistä syvällisemmin. Kokkola, Vantaa ja monet helsinkiläiset koulut tulivat tutuiksi erilaisten kehittämishankkeiden kautta.

Sitten koitti joulukuun 4. päivä vuonna 2001, jolloin OECD:n ensimmäiset PISA-tulokset julkistettiin. Tuon päivän jälkeen kaikki muuttui.

Koska suomalaisilla ei ollut heti tarjota vastauksia kansainvälisen median ja asiantuntijoiden kysymyksiin Suomen yllättävästä PISA-menestyksestä, alkoi maailmalla rakentua kuva Suomen koulusta eräänlaisena ihmeenä, jota tultiin hämmästelemään pitkien matkojen takaa. PISA nosti Suomen maailmankartalle samalla kun monet muut maat joutuivat selittelemään odotettua heikompaa menestystä kansainvälisessä koulumenestystä selvittävissä vertailussa.

Suomalaisesta koulutusosaamisesta tuli yllättäen kova kysyntä kansainvälisissä kehittämissuunnitelmissa, konferensseissa ja organisaatioissa. Minulle kutsu tuli Maailmanpankista kesällä 2002. Tehävä oli koulutuksen vanhempi erityisasiantuntija Keski-Euroopan ja Aasian yksikössä, toimipaikkana Washington D.C.

Tämän kirjan 54 kolumnia on kirjoitettu Opettaja-lehteen vuosien 2004–2016 aikana. Tuolle ajanjaksolle mahtuu Maailmanpankin lisäksi työrupeamat Euroopan koulutussäätiössä Torinossa, Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksessa (CIMO) Helsingissä ja Harvardin yliopistossa Yhdysvalloissa. Opettaja-lehti kutsui minut tavallaan koulutuksen kirjeenvaihtajan rooliin kommentoimaan kasvavaa kiinnostusta suomalaista koulua kohtaan maailmalta käsin ja samalla kertomaan lehden lukijoille mitä koulutuksen saralla tapahtuu muualla.

Kolumnit ovat siksi ajankuvia tarkasteltuna tutkimuksen, koulutuspolitiikan ja käytännön koulutyön linssien läpi. Näin jälkepäin luettuna joitakin asioita kirjoittaisin kenties hieman toisin. Mutta monen asian kohdalla näen asiat niin kuin ne on kirjoitettu. Jätän lukijan kontolle päättää, kuinka osuvasti olen kutakin teemaa onnistunut aikanaan käsittelemään.

Tässä kirjassa kolumnini on jaettu neljään lukuun ja jokaisen luvun alkuun olen kirjoittanut taustoittavaa tekstiä, joka kertoo siitä elämänvaiheesta, työtehtävästäni ja koulutuspolitiikan vaiheesta, jota elettiin Suomessa ja maailmalla.

Kolumni on vaikkapa sanomalehdessä tai muualla säännöllisesti julkaistava teksti, jossa kirjoittaja esittää oman mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta teemasta. Kolumnia koskevat samat uutisoinnin periaatteet kuin muitakin journalistisia juttutyyppejä. Vaikka se kuvastaa kirjoittajansa näkemyksiä ja mielipiteitä, kaikkien kolumnissa esitettyjen väitteiden tulee perustua tosiasioihin.

Kolumnit ovat tyypillisesti lyhyitä, noin viidensadan sanan mittaisia kirjoituksia, joita on helppo ja mukava lukea vaikkapa kahvikupin ääressä. Tämän kirjan nimeksi tuli *"500 sanaa koulusta"*. Jokainen kolumni on jotakuinkin sen mittainen.

Haluan tässä kohtaa kiittää Opettaja-lehteä mahdollisuudesta kirjoittaa nuo kolumnit suomalaisille lukijoille. Lehden toimittajat tekivät taitavasti jokaisesta jutusta parempia kuin mihin olisin itse pystynyt.

Hyvät kolumnit saavat aina aikaan palautetta lukijoilta, huonot sitäkin enemmän. Olen aina ottanut lukijapalautteen vastaan avoimesti ja kiitollisena kaikista kannustuksista, kommenteista ja huomautuksista.

Kunnia ja kiitos kirjan kuvituksesta kuuluu Arto Revonkorvelle. Eriyinen kiitos kuuluu Peter Johnsonille, jonka idea tämä e-kirjan julkaiseminen on. Lisäksi hän teki toimitustyön ja oli päävastuussa ulkoasun suunnittelusta. Petteri on ystävä, kollega ja myös entinen tohtorioppilaani, jonka viisautta kouluasioissa ja elämässä ylipäättään arvostan korkealle.

Melbournessa marraskuussa 2024

Pasi Sahlberg



Washington D.C. 2002–2007

Taustaa

WASHINGTONISSA päämajaansa pitävä *Maailmanpankki* on rahoittanut koulutuksen kehittämistä eri puolilla maailmaa vuodesta 1962 lähtien. Alkuvuosina rahoitus kohdistui kehitysmaiden koulujärjestelmien tulemiseen mutta 1990-luvulla tapahtuneet murrokset Euroopassa ja Keski-Aasiassa toivat Itäisen Euroopan ja entisen Neuvostoliiton alaisuudesta itsenäistyneet valtiot Maailmanpankin tuen piiriin. Kehitysmaiden koulupolitiikan osaaminen ei tuolloin aina riittänyt entisten sosialististen maiden varsin kehittyneiden koulujärjestelmien uudistusten ymmärtämiseen. Siksi Maailmanpankkiin alettiin rekrytoida koulutusasiantuntijoita Euroopasta ja muualta tuon mainitun osaamisvajeen korjaamiseksi.

Ensimmäinen kokemukseni Maailmanpankin asiantuntijatehtävistä tapahtui vuosina 1992–1994 Venäjän Federaation koulutusjärjestelmän arviointihankkeessa, jonka johtajana *Stephen Heyneman* toimi. Suomalaiseen delegaatioon kuuluivat lisäksi Kouluhallituksen entinen pääjohtaja *Erkki Aho* ja *Heikki K. Lyytinen* Jyväskylästä. Maailmanpankin kannalta tuo arviointi oli menestys ja se johti pian merkittäviin koulutuksen uudistamishankkeisiin Venäjällä ja myös muissa entisen Neuvostoliiton alueen maissa. Minulle tuo kokemus toi kutsuja OECD:n koulutuspolitiikan arviointitehtäviin Itä-Euroopassa ja myöhemmin 1990-luvulla Maailmanpankin konsultiksi rakentamaan koulu-uudistuksia Georgiassa ja Liettuassa. Työtarjous pysyvään virkaan Maailmanpankin pääkonttoriin Washingtonissa tuli alkuvuodesta 2002.

Muutin perheen kanssa Washingtoniin *George W. Bushin* ollessa maan presidentti. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut New Yorkissa ja Washingtonissa näkyivät konkreettisesti tiukkoina turvatoimina

lentokentillä ja eri puolilla maan pääkaupunkia. Presidentin julistama *terrorisminvastainen sota* Irakissa alkoi maaliskuussa 2003. Työhuoneeni ikkunasta näkyvä Yhdysvaltain asevoimien komentokeskus *Pentagon* oli muuttunut maailmanpolitiikan päänäyttämöksi. Vaikka Suomi ei osallistunut George Bushin vetämään terrorismin vastaiseen koalitioon (*Coalition of the willing*), minua ja muita ei-amerikkalaisia kohdeltiin usein Euroopassa viileästi syntyneen poliittisen vastakkainasettelun takia.

Toimin Maailmanpankissa koulutuksen erityisasiantuntijana Euroopan ja Keski-Aasian osastolla. Olin suunnittelemassa ja johtamassa kansallisia koulureformeja *Albaniassa, Armeniassa, Azerbaidžanissa, Kroatiassa, Latviassa ja Ukrainassa*. Julkaisin artikkeleita suomalaisesta koulutuksesta, kansainvälisestä koulutuspolitiikasta ja kirjoitin Maailmanpankille raportin yhdessä *Erkki Ahon* ja *Kari Pitkäsen* kanssa Suomen toisen asteen koulutuksen lähihistoriasta. Tuolloin aloitin tiiviimmän tutkimus- ja kehittämissyhteistyön kanadalaisten kollegoiden kanssa Albertassa ja Ontariossa.

Yhdysvaltain koulutuksen kuumiin aihe oli George Bushin ensitöikseen toimeenpanema koulureformi nimeltään *"No Child Left Behind"*. Jatkuvaan testaamiseen ja tiukkaan tilivelvollisuuteen perustuva koulu-uudistus lupasi, että jokainen amerikkalainen lapsi onnistuu koulutiellään riippumatta vanhempien varallisuudesta tai elinolosuhteista.

Bushin hallinnon opetusministereinä toimineet *Rod Paige* (2001–2005) ja *Margaret Spellings* (2005–2009) lupasivat pitää huolen siitä, että tavoitteet saavutetaan keinoja kaihtamatta vuoteen 2014 mennessä. Harvardin yliopiston maailmankuulu professori *Howard Gardner*, josta myöhemmin tuli läheinen työtoveri ja ystävä, totesi amerikkalaisesta koulutuksen uudistamisen suunnasta, että se on jotakuinkin vastakkainen, kuin mihin suomalaisen koulun menestys on rakennettu.

Suomessa opeteltiin 2000-luvun alkupuolella nauttimaan OECD:n PISA-tutkimuksen tuomasta maailmanmaineesta. Opetusministereinä toimineet *Maija Rask*, *Tuula Haatainen* ja seiväshyppääjä *Antti Kalliomäki*. Opetushallituksen pääjohtajaksi valittiin vuonna 2002 *Kirsi Lindroos* ja hänen jälkeensä vuonna 2007 *Timo Lankinen*. Heidän virkakausillaan hyväksyttiin koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntö ja korkea-asteen opintoja vauhditettiin rajaamalla opiskeluaikaa. Korkeakoulujen rakenneuudistus käynnistettiin ja oppivelvollisuuden ikärajan nostamista ehdotettiin 18 ikävuoteen. Esitystä yliopistojen lukukausimaksuista Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vastustettiin, mutta hallitus mahdollisti ne yliopistolaissa myöhemmin.

Kolumnit 2002–2007

1 Kallis on suhteellista – 16.1.2004

KOULUTUS tuntuu edelleen olevan liian kallis monelle yhteiskunnalle. Kotikaupunkini *Washington DC:n* opetusvirasto ilmoitti irtisanovansa vuodenalussa 771 opettajaa peruskouluista. Rahat eivät riitä palkkojen maksamiseen. Kansakunnan komea pääkaupunki on väkiluvultaan hieman Helsinkiä suurempi. Tätä kirjoittaessa sota toisella puolella maapalloa on vienyt kansalaisten verovaroja sellaista vauhtia, että sillä rahalla olisi palkattu 1 238 200 opettajaa opettamaan vuodeksi opettajapulasta kärsiviin peruskouluihin. Kallis on suhteellista.

Me sivistyneiden maiden kansalaiset olemme sitoutuneet *Vuosituhanne kehitystavoitteiden* saavuttamiseen. Yksi keskeinen päämäärä on köyhyyden puolittaminen nykyisestä vuoteen 2015 mennessä. Tuoreiden tilastojen mukaan näyttäisi siltä, että olemme tuon tavoitteen suhteen aikataulussa.

Positiivisten lukujen takaa paljastuu kuitenkin karu todellisuus. Mammona ei näyttäisikään siirtyvän meiltä hyvinvoivilta huonompiosaisille vaan kurjuus vähenee myös köyhien keskinäisen solidaarisuuden ansiosta. Samalla kun alle dollarilla päivässä toimeentulevien määrä maailmassa pienenee, äärimmäisessä kurjuudessa eläviä on entistä enemmän.

Varallisuuden kasautuminen ennestään hyvinvoiville on tyypillinen ilmiö nopean talouskasvun maissa, muun muassa entisen Neuvostoliiton tasavalloissa. Aamun uutisotsikko kertoi, että 840 miljoonaa ihmistä asuu maailman kaupunkien slummeissa. Luultavimmin huomattava osa heistä on mainittuja kurjistakin kurjimpia.

Ennusteiden mukaan maailman urbaaniväestön osuus kasvaa 2,5 prosentin vuosivauhtia. Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa vielä tätä kaksi kertaa nopeammin. Siksi myös koulutuksen ongelmat ovat nyt kasautumassa kaupunkeihin - eikä pelkästään kehitysmaissa. Esimerkiksi kotikaupunkini *Washington DC:n* kunnalliset koulut ovat erityisesti oppimisen laadun suhteen heikossa kunnossa.

Kallis on siis suhteellista. Kehitysmaissa hyvän opettajan voi palkata opetustyöhön vuodeksi 500 dollarilla. Entisen *Neuvostoliiton* alueella opetustyö on vieläkin huokeampaa. Silti monella hallituksella on vaikeuksia löytää riittävästi varoja opettajien palkkoihin.

Väkiluvultaan Suomen kokoisen valtion opetusbudjetti tänä vuonna liikkuu mainituissa maissa noin 50 miljoonan dollarin tienoilla. Suomessa koulutukseen käytetään tänä vuonna valtion varoja noin 6 miljardia euroa, eli karkeasti 7 miljardia dollaria.

Vertailun vuoksi, *Bill Gatesin* omaisuudeksi arvioitiin täällä äskettäin 46 miljardia dollaria. Tämä Amerikan anteliain hyväntekijä voisi pelkällä omaisuutensa pääomatulolla ylläpitää *Armenian tai Moldovan* koko koulujärjestelmää, oman taloutensa hoitamisen ohessa, tietenkin.

Hävityksen kohteena olevan Irakin koulujärjestelmä tunnettiin vielä 1980-luvulla yhtenä alueensa parhaista. Nyt 80 prosenttia maan 13 000 peruskoulusta on perusteellista kunnostamista vailla. Liki tuhat näistä kouluista pitää rakentaa kokonaan uudelleen.

YK:n ja Maailmanpankin tekemän arvion mukaan Irakin opetussektorin jälleenrakennus maksaa ainakin 5 miljardia dollaria vuosina 2004-2007. Koko valtakunnan korjaaminen sodan jäljiltä maksaa siis todella paljon.

Asiantuntijoiden arvioiden mukaan noin 60 miljardia dollaria. Suomen valtion tämän vuoden tuloiksi ja menoiksi on arvioitu reilu puolet tuosta summasta. Microsoftin parivaljakko *Bill Gates* ja *Paul Allen* voisivat omilla rahoillaan kahdestaan kunnostaa koko Irakin. Saman voisi tehdä tavarataloketju Wal-Martin omistajasuku *Walton*.

Tätä lukiessa sota Irakissa on vaatinut arviolta 8 000 siviilin ja 460 amerikkalaisittalaan hengen. Hinta: mittaamaton. Rahassa operaatio on maksanut amerikkalaisille jo yli 100 miljardia dollaria. Tällä rahalla voisi kustantaa Suomen valtion kolmen vuoden menot. Tai yhdeksälle miljoonalle tämän maan lapselle maksuttoman esikoulun (*Head Start*) vuodeksi Tai 29 miljoonalle lapselle ilmaisen terveydenhoidon. Tai puolitoista miljoonaa neljän vuoden yliopistostipendiä amerikkalaisille opiskelijoille. Tai miljoona uutta asuntoa kodittomille ja vähävaraisille.

Köyhyyden vähentäminen on tänäkin vuonna ihmiskunnan tärkein yhteinen tehtävä. Raha ei aina ratkaise, eikä hyväntekeväisyys yksin riitä. Tarvitaan uusia tapoja ajatella ja toimia.

Joskus nyky maailman menoa seurattaessa asioiden tärkeysjärjestys kummastuttaa. Kuinka vakavasti ihmiskunta ja sen vahvimmat haluavat puuttua maailman todellisiin ongelmiin? Liian moni seuraa mottoa "*minulle ensin ja sitten vasta muille?*"

Täällä olen ymmärtänyt, että suomalaisuudessa on hieno vaalittavan arvoinen periaate, josta Aki Kaurismäkikin elokuvissaan kauniisti kertoo: "*Kaveria ei jätetä*". Erityisesti kun se ymmärretään yhteisvastuun ja humanismin globaalissa mielessä.

2 Kaveria ei jätetä – 12.3.2004

TAISTELU maapallon vahvimman valtion herruudesta on vauhdissa, vaikka vaalit täällä Yhdysvalloissa ovat vasta marraskuussa. Jo nyt näyttää selvältä, että kahden miehen kamppailussa tulee olemaan neljä teemaa: Irak, työllisyys, koulutus ja avioliitto.

Irakin osalta kysymys on siitä, miten omat pojat ja työt saadaan elävinä takaisin kotiin. Talouspolitiikan keskeinen kysymys on niiden miljoonien työpaikkojen palauttaminen, jotka nykyisen hallinnon aikana ovat kadonneet.

Koulutus nousee myös syksyn vaalien yhdeksi pääteemaksi. Syy on ristiriitaiseksi osoittautunut liittovaltion laki nimeltään *No Child Left Behind* (eli ”Kaveria ei jätetä”). Istuva presidentti toi sen tuliaisina Texasista, jossa viranomaiset todensivat kuinka laeilla ja uhkavaatimuksilla voidaan kätevästi ojentaa opettajia ja kehittää kouluja.

Nyt kahden vuoden ikään päässyt ja äänin 87–10 Senaatissa hyväksytty laki on käytännössä alkanut näkyä ja kuulua kaikissa osavaltioissa.

”Kaveria ei jätetä” on esimerkki siitä, miten ylevät aikomukset voivat tositoimissa olla arvaamattomia. Tämän liittovaltion lain keskeinen tavoite on tehdä kaikista koulunsa päättävistä amerikkalaisnuorista hyviä lukijoita ja laskijoita vuoteen 2014 mennessä.

Tuhannelle sivulle kirjoitettu laki velvoittaa kaikki koulut huolehtimaan siitä, että kotikielestä, perheen varallisuudesta tai lapsen oppimisen edellytyksistä riippumatta jokainen oppilas oppii samat perustiedot ja -taidot.

Ja ellei opi niin rangaistuksia seuraa. Ei pelkästään oppilaille vaan ennen muuta kouluille ja opettajille.

Oppilaiden edistymistä seurataan vuosittain standarditesteillä. Jokaisen koulun on osoitettava edellisvuotta parempia tuloksia. Elleivät testitulokset matematiikassa ja lukemisessa jatkuvasti parane, on koulun tehtävä korjaavia toimenpiteitä tai valtion rahallinen tuki loppuu. Tyypillisesti valtion osuus koulutuskustannuksista on reilu 10 prosenttia.

Huonosti menestyvistä kouluista koostuva lista – jolla on tällä hetkellä ainakin kolmannes kaikista kouluista – kertoo vanhemmille millaisissa kouluissa heidän lapsensa opiskelevat.

Jos oppilas on luuserikoulussa, ei hätää, sillä laki takaa vanhemmille oikeuden siirtää hänet hyvään kouluun.

Lainsäätäjät 15 osavaltiossa protestoivat ”Kaveria ei jätetä” -lakia vastaan. Moni epäilee eripuraa kasvavan kunnan ”luuserikoulujen” todellinen määrä tulee julki.

Lähtötilanne on surkea. Kaksi kolmesta neljäsluokkalaisesta kaupunkilaislapsesta ei osaa vielä kunnolla lukea. Vain 5 prosenttia värillisistä oppilaista menestyy 4. ja 8. luokilla vähintään tyydyttävästi.

Amerikkalaisnuorten menestyminen kansainvälisissä vertailuissa on keskitason alapuolella. Eikä asiaa auta se, että 3,8 miljoonaa perhettä elää köyhyysrajan alapuolella. Eikä se, että maan toiseksi suurin osavaltio on todellisuudessa Poverty, jossa elää 34 miljoonaa kansalaista.

Suomalainenkin tietää, että nälkäisenä ei oppiminen maistu. Molemista poliittisista leireistä arvostellaan nykyistä koulutusreformia siksi, että laki puuttuu liikaa osavaltioiden itsemääräämisoikeuteen eikä sen toteuttamiseen ole osoitettu tarpeeksi rahaa. Moitteita tulee myös siitä, että testitulosten oletetaan kertovan mitä sivistynyt kansalainen tietää ja osaa tehdä.

Syystäkin ovat opettajat huolissaan maineestaan ja työpaikastaan. Moni pelkää, että jatkuva testaaminen johtaa oppimisen sijaan testeihin valmentamiseen. Ja mikä pelottavinta, lunttaaminen ja vilppi eri muodoissaan ovat pesiytymässä kouluihin, jotka samoavat tulosvastuun ja epärealististen odotusten tiheässä viidakossa.

Ellei koulutus ole tarpeeksi sytyttävä vaaliteema, kysymys avioliitosta saa monen veren kiehumaan. Vaalien yksi varma aihe on samaa sukupuolta olevien kansalaisten oikeus solmia avioliitto. Tällä hetkellä se on sallittu vain Massachusettsissa ja Vermontissa.

Tuossa kongressitalon edustalla mieltään osoittanut henkilö kantoi kylttiä, jossa luki: ”Adam+Eve = 6 miljardia, Adam+Steve = 0”. Voihan sitä noinkin ajatella.

Mitä tästä kaikesta voisi päätellä?

No ainakin sen, että täkäläiset ovat yhdellä tapaa meistä suomalaisista poikkeavia: amerikkalainen ei juuri ole kiinnostunut oppimaan muulta maailmalta miten yhteisiä ongelmia voitaisiin ratkaista. Jos näin olisi, niin ennen ”Kaveria ei jätetä” -lain kirjoittamista olisi kannattanut käydä Teksasia kauempana katsomassa miten kouluja kehitetään.

Me suomalaiset olemme ehkä tottuneet liikaakin matkimaan mitä muualla tehdään ja ajatellaan. Meillä on kuitenkin monta syytä olla ylpeitä siitä mitä meillä on ja kertoa siitä muillekin. Niin koulutuksesta kuin elämästä yleensä. Minä ainakin olen. Joka päivä.

3 Toukokuu - 7.5.2004

NYT toukokuussa täällä Washingtonissa varaudutaan kaskaiden tuloon. Tämä peukalonkokoinen, punasilmäinen ja äänekäs laulukaskas (*Magicalada Brood X*) esiintyy Yhdysvaltain itärannikon osavaltioissa täsmällisesti 17 vuoden välein. Sen nymfi elää maassa puolen metrin syvyydessä ja nousee sieltä keväällä elääkseen muutaman viikon lennellen ja soitellen.

Naapurit ovat meitä pelotelleet vertaamalla kaskaita Hitchcockin *Lintuihin*. Toiset ovat kauhuissaan, toisia taas tällainen luonnon ihme kiehtoo. Kaskasvuonna 1970 *Bob Dylan* teki tapahtumasta laulunkin, "*Day of the Locusts*".

Amerikan alkuperäisväestö piti kaskaita herkkuna. Hyönteisten syöjiä tapaa täällä edelleenkin. Nuoren kaskaan voi syödä samalla tavalla kuin pehmeäkuorisen ravun. Suositeltava resepti on paistaa kaskaat voissa ja maustaa persiljalla.

Kulmakunnan ravintolan keittiömestari suosittelee kaskaiden valmistamista seuraavasti: pyöritä kaskaat ensin vehnä jauhoissa, paista oliiviöljyssä ja tarjoa voi-valkoviinikastikkeen kera.

Ja kaskaita riittää näinä viikkoina. Eekkerin alueelta niitä saattaa nousta maasta puolitoista miljoonaa yksilöä.

Toukokuussa voi myös ilmoittautua lukiolaisten kesäleirille. Kesän uutuuksia täkäläisillä koulutusmarkkinoilla on yliopistoon valmistava leiri. Parin viikon mittaisen ja kolme tuhatta dollaria maksavan ohjelman tarkoituksena on varmistaa jo hyvissä ajoin pääsy suosikkiyliopistoon.

Leirillä ei istuta nuotiolla tai vaellella metsissä vaan kirjoitetaan esseitä, harjoitellaan lukion lopussa tuleviin testeihin ja totutellaan haastatteluun, jossa oma soveltavuus joutuu koetukselle. Kilpailu opiskelupaikoista on kovaa, joten pari viikkoa kesälomasta jo lukioaikana ei kai ole kovin iso uhraus.

Tässä kuussa voi myös muistella menneitä. Toukokuun 17. päivänä 50 vuotta sitten päätettiin yksi Yhdysvaltain oikeushistorian tunnetuista oikeusjutuista. Kyse on tapauksesta "*Brown vastaan Opetusministeriö*".

Kansasissa asuneelta värilliseltä *Brownin* perheeltä oli evätty oikeus lähettää koulunsa aloittava *Linda* uuteen valkoisille rakennettuun kouluun. Sen sijaan Lindalle osoitettiin kauempana oleva värillisten lasten koulu. *Isä-Brown* haastoi Opetusministeriön oikeuteen ja voitti jutun vuonna 1954.

Tapausta pidetään tärkeänä siksi, että se vauhditti kansalaisoi-
keuksien tunnustamista kaikille amerikkalaisille. Brownin tapaus oli
myös iso moraalinen kysymys. Tähän asti koulutus oli peruslähtökoh-
diltaan eriarvoisuutta lisäävää. Koulutuspolitiikka nojasi ideaan ”eril-
lisestä mutta tasa-arvoisesta” koulusta, jonka mukaan värillisten lap-
sille oli omat koulut, joissa opetus muokattiin olosuhteiden, esimer-
kiksi puuvillankorjuun mukaan. Tie maan parhaisiin yliopistoihin oli
siksi useimmille pystyssä.

50 toukokuuta sitten elämä täällä Washingtonissa oli monella
tavalla erilaista kuin tänään. Värilliset eivät saaneet uida samassa al-
taassa kuin valkoiset. Bussissa oli mustille varattu vain peräpenkit.
Elokvateatterin parveke oli värillistä yleisöä varten.

Brownin tapaus vauhditti liikettä, joka huipentui *Martin Luther
King* juniorin vuonna 1963 Lincolnin monumentilla pitämään tunnet-
tuun puheeseen ”*I Have A Dream*”.

Toukokuussa voi miettiä myös uutta alkua: elokuussa koulunsa
aloittavia oppilaita ja opettajia. *Aaro Järvelä* oli Akvaarioprojektin ai-
kaan yksi tämän aiheen innostuneista vetäjistä. Aaro ajatteli, että en-
simmäisen koulupäivän pitäisi olla lapselle juhlahetki. Uusi alkua. Kou-
lutulokkaan tulisi tuntea, että häntä on odotettu kouluun.

Juhla ei synny kruunuista ja korulauseista. Yksinkertaisista te-
oista ja pienistä sanoista kylläkin. Ensimmäisten päivien aikana kou-
lulaisen mielessä muovautuu käsitys koulusta ja oppimisesta. Näiden
käsitysten muuttaminen on myöhemmin työlästä. Siksi alkua on tärkeä.

Aihe oli meille molemmille ajankohtainen. Aarolla on kolme poi-
kaa, joista yksi oli tuolloin koulussa ja toiset odottivat vuoroaan. Meillä
Eero oli urakkansa jo aloittanut. Vertailimme Aaron kanssa poikien ko-
kemuksia uudesta alusta.

Eeron ensimmäinen koulupäivä oli tutunomainen. Esiteltiin opet-
taja. Kysyttiin, kenellä on allergioita. Puhuttiin järjestyssäännöistä. Oli-
tiin ensimmäisellä välitunnilla.

Toisen koulupäivän iltana *Eero* kertoi, että koulussa on paikka,
johon ei saa mennä ilman lupaa. Kysyin: Onko se rehtorin kanslia? ”*Ei.*”
Keittiö? ”*Ei.*” ”*No, mikä se sellainen paikka on?*” *Eero* totesi: ”*Kirjasto.*”

Aaron pojan *Jussin* koulu alkoi torstaina. Perjantaina pojan kou-
lusta kotiin palattua Aaro tiedusteli mitä tämä oli tänään koulussa op-
pinut. *Jussi* totesi siihen empimättä: ”*En mitään. Opettaja sanoi, että
oppiminen alkaa vasta maanantaina.*”

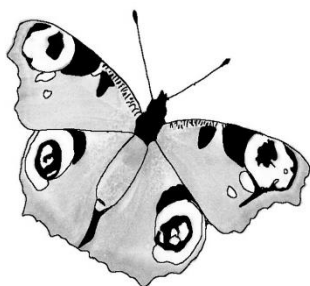
4 Kesä koulussa – 20.8.2004

TÄMÄ *Washingtonin* kesä on kuin huono suomalainen sauna sanovat ne, joilla on asiasta kokemusperäistä tietoa. Monessa kodissa on täällä viime aikoina väännetty hikisten T-paitojen lisäksi myös nenäliinoja kuiviksi, kun yksityiskoululta tullut kirje on kertonut toivotun luokan olevan jo täynnä, ja koulunkäyntiä on siksi jatkettava vähemmän hyvässä kaupungin koulussa.

Mutta toisaalta nythän voi ostaa perheelle uuden auton lukukausimaksuista säästyneillä dollareilla.

Kesän kuluessa on täällä valistettu vanhempia lastensa koulumenestyksestä. Monimutkaisilta näyttävät tilastolliset tunnusluvut asettavat luokan lapset järjestykseen muistettujen tosiasioiden, ongelmanratkaisutaitojen ja opittujen tietojen soveltamisen perusteella.

Naapurin äiti murehti sitä, että mahtavatko nämä numerot kertoa koko totuutta viidesluokkalaisten pojan osaamisesta. Siksi moni on tänäkin kesänä lähettänyt lapsensa kesäkouluun.



Tarjontaa on yllin kyllin matematiikasta perhostenkeräilyyn. Perinteisten kesäleirien ohi suosiossa ovat ajaneet koulumuotoiset kesäkoulut, joissa aikaisempaa useammin keskitytään opiskelemaan perinteisiä kouluaineita. Tässä joitakin teemoja lähialueen mahdollisuuksista: Hauskaa algebraa, jännittävää biologiaa, käytännön kiinaa ja lupsakkaa lukemista. Niin lapset kuin opettajatkin pitävät kesäopiskelua hauskana ja hyödyllisenä.

Arvioiden mukaan tänä kesänä noin 5,5 miljoonaa lukioikäistä amerikkalaisnuorta opiskelee eri puolilla maata toimivissa kesäkouluissa. Useimpien motiivina on koetulosten parantaminen ja sitä kautta toivo paremmasta opiskelupaikasta.

Täällä väkiluvultaan hieman Helsinkiä suuremmassa Washingtonissa on kesäkouluissa noin 16 000 eri ikäistä lasta ja nuorta. Aikanaan niihin tultiin leikkimään ja harrastamaan, nykyään yhä useamman kesäkoulupäivän täyttävät matematiikka, lukeminen ja kirjoittaminen.

Syy on yksinkertainen: koetulosten parantaminen tulevana lukuvuonna. Kesäkoulun tarjoaa usein lähipiirin koulutoimisto, erityisesti jos opiskelun uskotaan vaikuttavan oppilaiden koulumenestykseen.

Koulunkäyntiin valmistavasta viikosta saa maksaa 340 dollaria. Skeittileirille pääsee 450 taalalla. Koulun päättökokeisiin valmentavista kesäkouluista joutuu maksamaan vieläkin enemmän.

Vanhemmille lasten kesäkoulut ja leirit ovat taloudellisista uhrauksista huolimatta helpotus. Valvottu ja hyödyllinen ohjelma antaa varmuuden siitä, että lapset ovat kauempana turhuuden houkutuksista ja viettelysten vaaroista. Kesäkoulujen suosion ymmärtää, kun asiaa katsoo paikallisten ihmisten lomailutottumusten valossa. Harva paikallinen ainakaan täällä Washingtonissa ehtii nauttia viikkoa pidemmästä kesälomasta.

Työpäivät venyvät kesälläkin usein pitkälle iltaan. Ellei kotona ole lapsille kaitsijaa, on ainoa mahdollisuus ohjelmoida kesä jo hyvissä ajoin keväällä. Kesäkoulujen yleistymisen myötä on joissakin koulupiireissä siirrytty kolmen lukukauden käyttöön. Opettajille tämä tietää lisätienestiä ja vanhemmille helpotusta lasten viihdyttämisessä.

Suomalaisten pitkät kesälomat herättävät täällä hämmästyä. Neljän viikon loma kesämökillä lasten kanssa on kuin tarina vieraalta planeetalta. Kun tšekäläinen kuulee, että meillä suomalaisilla on puolellamme kaiken muun hyvän lisäksi vielä valkea yötön yö, muuttuu todellisuus käsittämättömäksi. Jos kesäloman pituus määriteltäisiin päivänvalon määrän perusteella, olisimme me suomalaiset kaksin veroin paremmassa asemassa, ainakin valoisan vapaa-ajan suhteen.

Olisiko kesälukukausi suomalaisillekin tarpeen? Vastaus riippuu varmasti siitä, keneltä kysyy.

Kansainvälisen vertailun valossa näyttää siltä, että 190 koulupäivän tuloksena on meillä saatu asiat varsin hyvälle mallille. Maan kansantalouden kilpailukyky on huippuluokkaa. Teknologian soveltamisessa olemme parhaiden joukossa. Yhteiskunnallinen korruptio on meillä vieraampaa kuin missään muualla. Ja mikä hienointa, nuoret näyttävät oppivan koulussa hyvin sen mitä siellä pitääkin oppia. Vaikka moni suomalaisperhe kokee lastensa kesäloman samaan tapaan haasteena kuin tšekäläisetkin perheet, ei kesälukukausi kuitenkaan ole meillä tarpeen.

Eron kesäloma jatkuu syyskuun toiselle viikolle saakka. Suomen koulukaverit ovat jo koulussa. Pojan oleilua seuratessa herää ajatus, että itsensä kanssa olemaan oppiminen on myös tärkeä taito.

Omaa lapsuutta muistellessa tajuaa, että hienointa kesässä oli vapaus ja se, ettei aina ollut ohjelmoitua toimintaa tai tehokasta tekemistä. Suomalaisen kesälomakulttuurin analyysissä päättyy siis myönteiseen loppupäätelmään.

Elämä on tässä, ei muualla. Aikaa pitää olla nyt, ei myöhemmin. Tunne tehokkuudesta ja tuottavuudesta on usein harhaa. Surua tuntien usein tarkkailen elämänmenoa. Se menee usein pois päin, ei pysy täällä.

5 Terroristit koulussa – 15.10.2004

YRITIN sitkeästi uskotella itselleni, ettei maailma sittenkään ole varsinaisesti muuttunut syyskuun yhdennentoista päivän jälkeen. Täällä toisinajattelevia on helpompi ymmärtää, koska tuohon päivämäärään sisältyvä trauma on usein henkilökohtainen. Tuskin päivääkään kuluu, ettei joku muistuttaisi tästä tragediasta.

Kolmen vuoden takaisten tapahtumien merkitys on nyt kirkastumassa. Isku *Yhdysvaltain* talouselämän ja sotilasmahdin kirkkaimpiin keskuksiin *New Yorkissa* ja *Washingtonissa* oli sodanjulistus, johon vapautta ja demokratiaa puolustamaan kutsuttu liittouma vastasi uholla ja voimalla.

Madrid, Istanbul, Jakarta ja Moskova satunnaisesti, ja *Palestiina, Israel, Afganistan ja Irak* jatkuvasti ovat olleet samanlaisen järjettömän tuhon näyttämöinä. Terrorismin vastainen sota on lisännyt väkivaltaa, viattomien kärsimystä ja pelkoa sen sijaan, että se olisi tehnyt maailmasta turvallisemman paikan olla ja elää. Panttivankien julkiset teloitukset ja rakkaansa menettäneiden omaisten tuska ovat tämän päivän tositeeveetä.

Kaatuneiden sotilaiden määrä on tarkasti tilastoitu, mutta kukaan ei uskalla kertoa, kuinka moni lapsi ja sivullinen aikuinen on saanut surmansa, haavoittunut tai menettänyt kenties lopullisesti elämänsä.

Järkyttävien episodi nähtiin syyskuussa *Beslanin* koulussa numero 1, jossa joukko terroristeja piti oppilaita, vanhempia ja opettajia kaksi vuorokautta panttivankeina surmaten heistä lopulta yli 340. Venäläislapsille koulu on aina ollut kuin toinen koti ja opettaja vara-äiti. Beslanissa koulu ei tule pitkään aikaan olemaan lapsille samalla tavalla turvallinen paikka kuin ennen.

Terrorismi on tullut kouluun.

Miten ihmiskunta näihin hulluuksiin reagoi? Tänä vuonna käytetään maailmassa sotilasmenoihin 900 miljardia dollaria. Ensi vuonna enemmän. Samaan aikaan kaikkien maiden yhteenlaskettu kehitysyhteistyöbudjetti on vaivaiset 50 miljardia dollaria. Ensi vuonna tuskin sitäkään. Abstraktioksi muodostunut terrorismin vastainen taistelu kasvattaa sotilasmenoja entisestään eivätkä köyhyyden vähentäminen, koulutus tai HIV:n leviämisen hidastaminen siksi ole tärkeimpien asioiden joukossa.

Jos rauhan rakentaminen otetaan vakavasti, on voimavarat keskitettävä koulutukseen konfliktialueilla. Mikäli minulta kysyttäisiin, sanoisin, että tämäkin sota on väärin ja hävitty.

Koulu voi vastata lisääntyneeseen turvattomuuteen ja maailman levottomuuteen viisaammin. Terrorismin vastainen saarnaaminen tai pelon ja vihan lietsominen eivät auta.

Sen sijaan koulun toiminnan yhdeksi tavoitteeksi voidaan ottaa kosmopoliitin identiteetin kasvattaminen. Tämä tarkoittaa humanitaarista vastuuta itsestä ja muista sekä sitä, että tulemme aidosti kiinnostuneiksi toisista kulttuureista ja opimme ymmärtämään niitä.

Lisääntyvään globaaliin turvattomuuteen kasvattaminen edellyttää myös syvemmän etiikan, vastuuntunnon ja suvaitsevaisuuden korostamista opetussuunnitelmissa ja käytännön koulutyössä.

Jälleen kerran voi sanoa, että meillä suomalaisilla asiat ovat tässäkin suhteessa paremmin kuin monessa muussa maassa. Nämä teemat ovat useissa meikäläisissä kouluissa arkipäivää. Opettajat voivat uusista tiukentuneista opetussuunnitelmista huolimatta painottaa tärkeitä asioita opetuksessaan, jos niin sovitaan.

Arviointi- ja testipainotteisissa koulutusjärjestelmissä opettaminen on usein kokeisiin valmentamista. Testaaminen lisää kilpailua, joka vaikeuttaa yhteistoimintaa ja vahvistaa kapean itsekeskeisen identiteetin kasvua.

Väkivalta ei ole vieras ilmiö tšekäläisissä kouluissa. Huhtikuussa 1999 kaksi lukiolaispoikaa ampui 12 koulutoveriaan ja yhden opettajan *Columbinen lukiossa Coloradossa*. Vuosi sitten eräässä washingtonilaisessa lukiossa nuorukainen kuoli automaattiasesta lähteneeseen luotiin. Viime keväänä kolmelta peruskoululaiselta takavarikoitiin ladatut pistoolit kesken koulupäivän. Kaikesta tästä huolimatta aseiden hankkiminen on täällä edelleen helppoa ja aseiden pelko yleistä.

Beslanin koulun voimistelusalin miehittäneiden tappajien aseet olivat samoja aseita, joilla sotaa käydään *Kabulissa, Grosnyssa ja Bagdadissa*. Luodit olivat yhtä tappavia kuin ne, joita ammutaan *Gazassa ja Liberiassa*.

Länsirannan tai Irakin miehitystä vastustava on usein nuori, jonka koulu on taistelutanner ja oppikirja automaattikivääri. Lähi-idässä varttuu kokonainen sukupolvi nuoria, joka rakastamisen ja hyväksymisen sijaan oppii vihaamaan ja tuhoamaan.

Aikuisten valtapolitiikan ja taloudellisten intressien ulottaminen nuorten maailmaan on ollut vakava virhe, jonka korjaamiseen tarvitaan useampi rauhallinen sukupolvi sekä investointeja koulutukseen asevarustelun kustannuksella.

6 Väestölaskentaa joulun aikaan - 17.12.2004

”SIIHEN aikaan antoi *keisari Augustus* käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui *Quiriniuksen* ollessa Syyrian käskynhaltijana”.

Tässä Jouluevankeliumin kohdassa ”*verollepano*” tarkoittaa väestölaskentaa. Ensimmäisen joulun aikaan maapallon väkiluvuksi olisi saatu noin 250 miljoona. *Jeesus* oli yksi 41 000 joulupäivänä syntyneestä lapsesta. Joka toinen näistä kuoli ensimmäisen elinvuotensa aikana. Ne, jotka säilyivät hengissä, elivät keskimäärin 35-vuotiaiksi. Maailman väkiluku on tänä jouluna 6,4 miljardia. Arvioiden mukaan tulevana joulupäivänä maailmaan syntyy 378 000 lasta.

Joka kolmas lapsi syntyy *Intiassa tai Kiinassa*. Suomalaisia näistä odotetun joulupäivän vauvoista on noin 150. Suomalaisesta yltäkylläisyydestä nauttiessa on hyvä muistaa, että yhdeksän kymmenestä *Jeesuksen* syntymän juhlapäivänä maailmaan tulevasta lapsesta syntyy alikehittyneissä maissa.

Suomessa tänä jouluna syntyvä lapsi voi odottaa elävänsä keskimäärin 79-vuotiaaksi. *Intiaan* syntyvän lapsen odotettu elinikä on 62 vuotta ja afrikkalaisen kymmenen vuotta tätä vähemmän.

Afganistanissa tilanne tänään on lähestulkoon sama kuin *Jeesuksen* ajan *Roomassa*. Vaikka *keisari Augustuksen* jälkeisistä ajoista moni kuolemaan johtaneista vitsauksista on voitettu, on uusia ihmisen elämää ja hyvinvointia vaikuttavia uhkia ilmaantunut. Tällä hetkellä maailmassa elää yli 2 miljoonaa lasta, joilla on HIV/AIDS. Pelkästään tänä vuonna HIV-tartunnan saa 650 000 alle 15-vuotiasta lasta.

Erytisesti köyhimpien maiden vähävaraisiin perheisiin syntyvä lapsi menehtyy edelleen järkyttävän usein. Äärimmäinen köyhyys ja sen seurauksena jatkuvat terveysriskit uhkaavat päivittäin niitä 1,3 miljardia ihmistä, joiden on tultava toimeen alle yhdellä dollarilla päivässä. Joulukuusen sähkökynttilöitä ihaillessa on hyvä tietää, että kaksi miljardia ihmistä viettää tätäkin joulua ilman sähköä.

Ajatellaanpa joitakin viime aikojen uutisotsikoiden köyhimpiä kansoja. *Irakissa* puolet vauvoista syntyy tähän kylmään maailmaan koulutetun kättilön auttaessa synnyttävää äitiä. *Haitissa* joka neljäs ja *Etiopiassa* vain joka kymmenes äiti on vastaavassa tilanteessa. *Sudanilainen* perhe menettää vastasyntyneen lapsensa vuoden kuluessa yli 20 kertaa suuremmalla todennäköisyydellä kuin suomalainen perhe. *Etiopiassa ja Irakissa* lapsikuolleisuus on 30 kertaa ja *Afganistanissa* yli 50 kertaa suurempi kuin Suomessa.

Näiden kansallisten keskiarvojen takaa paljastuu julma todellisuus, joka koskettaa miljoonia perheitä tänäkin jouluna. Moni

köyhimmissä maissa syntyvä lapsi kohtaa edelleen maailman uskomattomalla tavalla samanlaisena kuin Jeesus-lapsi 2000 vuotta sitten.

Nälkä ja ahdinko ovat näköetäisyydellä myös täällä *Washingtonissa*. Vaikka synnytysolosuhteiden ja lapsikuolleisuuden osalta tilanne on hyvä, elää kaupungissa yli 15 000 lapsiperhettä köyhyysrajan alapuolella. Lapsia näissä perheissä on yhteensä 40 000.

Surkeat kotiolot näkyvät myös kouluissa. Kaupungin koulujen oppilaiden oppimistulokset koulussa ovat neljänneksen koko maan testikeskiarvoja heikommat. Samaan aikaan kaupungin johtajat kiistelevät siitä, mihin osittain verodollareilla kustannettava yli 400 miljoonaa dollaria maksava pesäpallostadion tulisi rakentaa.

Miten suhtaudumme seuraaviin lukuihin:

Miljardi ihmistä viettää tätä joulua ilman, että osaa lukea kirjaa tai kirjoittaa oman nimensä. Yksi sentti jokaisesta aseisiin kulutetusta dollarista olisi riittänyt järjestämään koulupaikan jokaiselle maailman lapselle tähän jouluun mennessä - mutta niin ei ole käynyt.

Arviolta 4700 lasta kuolee turhaan tulevana joulupäivänä, koska maailman hallitukset eivät ole onnistuneet köyhyyden vähentämisessä. Suomalainen jouluna syntyvä lapsi voi odottaa käyvänsä koulua yli 17 vuotta – neljä kertaa kauemmin kuin *Burkina Fasossa tai Nigerissä* syntynyt.

Meidän jokaisen tulevaisuus riippuu siitä, millaiset kasvamisen ja oppimisen mahdollisuudet annamme tänä jouluna syntyville. Liian harva meistä muistaa ajatella niitä lapsia, jotka elävät omien perheidemme ulkopuolella. Useimmilla meistä ei ole aavistustakaan siitä, kuinka monta lasta maailmaan syntyy pian alkavan uuden vuoden aikana (arviolta 140 miljoonaa).

Ymmärrämmekö millaisissa olosuhteissa nämä lapset joutuvat elämänsä alkutaipaleet kulkemaan (125 miljoonaa ensi vuonna syntyvistä syntyy kehitysmaissa)? Tietämättömyys on liian yleistä. Tämä kummastuttaa siitakin syystä, että keisari Augustus keräsi tietoa näistä samoista asioista jo 2000 vuotta sitten.

Luukkaan sanoma kertoo suuresta ilosta: ”Ja hän synnytti pojan, esikoisensa.” Kun tänä jouluna hiljennymme juhlimaan tätä kahden vuosituhannen takaista syntymää, on meidän samalla muistettava tuohon tapahtumaan sisältyvä lupaus, joka koskettaa jokaista tänä jouluna syntyvää lasta. Ihmiselle on annettu järki tulkita todellisuutta lukuina. Joulu on sopiva aika pohtia edellä esitettyjä tilastoja, ja samalla päättää mitä toivomme kaikille niille 378 000 maapallon lapselle, jotka syntyvät tulevana joulupäivänä.

7 Opettajat vuorotyössä – 21.1.2005

KUN valitsin opettajan ammattia elämänurakseni, kuulin kolme hyvää syytä ryhtyä opettajaksi: kesä-, heinä ja elokuu.

Vaikka valintani motiivina ei ollut pitkä kesäloma, arvostin opettajana ollessani sitä vapautta, joka minulla oli koulussa. Työpäivät venyvät opettajilla usein pitkälle iltaan, mutta ainakin periaatteessa opettamisen jälkeisen ajankäytön voi sopia itsensä kanssa melko vapaasti.



Suomalaiset opettajat ovat tunnollisia opetusalan ammattilaisia. Kansainvälisen vertailun mukaan meillä on suhteellisesti vähän opettajien poissaoloja. Suomalaisten opettajien palkkataso on OECD-maiden keskitasoa.

Maailman kouluja kiertäessä olen tullut siihen toteamaan, että suomalaiset opettajat voivat olla tyytyväisiä ainakin koulujensa kuntoon, kouluruokailuun ja oppimateriaalin laatuun. Monissa maissa opetustyötä tehdään paljon kurjemmissa olosuhteissa ja vähemmällä eväillä.

Erityisesti uusien EU-jäsenmaiden opettajat tekevät opetustyötään usein huonokuntoisissa kouluissa, joissa kunnolliset opetusvälineet ja hyvät oppikirjat ovat harvinaisia. Opettajan ammatin arvostus on markkinatalouden myötä romahtanut samalla kun koulutuksen ja hyvän oppimisen vaatimuksia esitetään yhä useammin edistyksen avaimiksi.

Vaikka kouluun tulevat ikäluokat monissa EU-maissa pienenevät, on Itä-Euroopan maissa koulutyö usein järjestetty vuorotyön mallin mukaan. Aamuja iltavuorossa toimivat koulut ovat yleisiä, eikä kolmessa vuorossa toimiva koulukaan ole harvinaisuus.

Kroatiassa yli 90 prosenttia peruskoululaisista opiskelee vuorokoulussa. Yksi kuudesta oppilaasta on koulussa, joka toimii kolmessa vuorossa. Sama koskee opettajia. Pelkästään päivätyötä tekevät opettajat ovat Kroatiassa harvinaisia. Aamuvuoroon tullaan yleensä ennen kahdeksaa ja iltapäivävuoro alkaa kello 13:n jälkeen. Kolmivuoro-opettajan työpäivä saattaa jatkua ilta kahdeksaan saakka.

Suomalaisesta tällainen koulutyön jaksottaminen saattaa tuntua omituiselta. Entisen *Jugoslavian* alueella koulutus on kuitenkin perinteisesti järjestetty niin, että yhdessä koulurakennuksessa on periaatteessa kaksi koulua, kaksi opettajakuntaa ja kaksi ryhmää oppilaita.

Kroatian alaluokkalaiset opiskelevat ainoastaan päiväkouluissa. Vanhempien oppilaiden mielipiteet aamu- ja iltavuorosta jakautuvat kahtia: peruskoulun yläluokkalaiset suosivat iltapäivävuoroa, koska aamulla saa nukkua pidempään. Nuoremmat viihtyisivät edelleen mieluiten aamupäiväkoulussa.

Opettajat sen sijaan ovat yksimielisiä siitä, että opettaminen kahdessa tai kolmessa vuorossa on haitaksi koulun kehittämiseksi. Opetussuunnitelman ulkopuolinen opetus ja koulussa järjestettävä kerhotoiminta ovat vuorokouluissa hankalasti järjestettävissä.

Vierailin pari viikkoa sitten *Splitissä*, joka on kaunis kaupunki Kroatian rannikolla. Valtaosa kaupungin kouluista toimii kahdessa, monet kolmessa vuorossa.

Yhdeksi vierailukohteeksi oli valittu koulurakennus, joka majoittaa kahta kaupungin lukioista. Koulun on yksi sisäänkäynti mutta kaksi rehtorinkansliaa, kaksi opettajakuntaa ja kaksi sarjaa lukiolaisia. Kun koulurakennus kahdelta iltapäivällä tyhjentyi aamuvuorossa olleista oppilaista ja opettajista, toinen lukio miehitti koulun.

Koulutyö kahdessa tai kolmessa vuorossa on mahdollista silloin, kun koulujärjestelmä ei ole myrskyn silmässä. Kroatiassa koulut ja opettajat ovat eläneet tähän saakka suhteellisen seesteisiä aikoja.

Vuosikymmenen lopulla hämmäyttävä EU-jäsenyys on nyt muuttamassa tätä pysyvyyden tilaa. Koulun odotetaan vastaavan yhteiskunnan ja talouselämän uusiin odotuksiin ja muuttavan opetuksensa EU-maiden koulutusvaatimusten mukaiseksi.

Opettajat ovat reagoineet näihin muutospaineisiin sanomalla, että vuorotyötä tekemällä uudistuminen on vaikeaa.

Opettajan ammatti ja käytännön opetustyön tuntemus ovat olleet minulle nykyisessä työssäni suureksi hyödyksi. Uskon, että opettajan työtä ja opettamista on vaikea syvällisemmin ymmärtää ilman omakohtaista opettajakokemusta.

Kun tehtävänäni on tutustua uuden maan kouluoloihin, pyydän aina saada opettaa päivän jossakin tavallisessa koulussa. Näin saadut kokemukset *Kroatiassa*, *Azerbaidzhanissa*, *Latviassa* ja täällä *Yhdysvalloissa* ovat avartaneet ja syventäneet käsityksiäni maan kouluista ja oppilaista.

Tuorein kokemukseni on zagrebilaisesta koulusta, jossa opetus on järjestetty neljässä vuorossa. Vuorotyöläisiä tarvitaan kyllä monilla aloilla, mutta perusopetus pitää mielestäni järjestää päiväkouluissa!

8 Amerikan lukiot – 18.3.2005

”EMME voi ottaa töihin ihmisiä, jotka eivät osaa puhua selkeästi, ajatella terävästi tai lukea, kirjoittaa ja käsitellä tietoa tehokkaasti”.

Tätä mieltä oli amerikkalaisen sijoitusyhtiön johtaja, kun häneltä kysyttiin kuinka hyvin opintonsa päättäneet nuoret selviytyvät työelämän haasteista.

Kysymys siitä, miten hyvin koulutus vastaa työn tai jatko-opintojen uusiin odotuksiin on tämän kevään puheenaiheita Yhdysvalloissa. Erityisesti huomio on käännetty lukioon.

Juuri julkaistun selvityksen mukaan tilanne on huolestuttava (www.achieve.org). Vain 68 sadasta amerikkalaisesta lukion (high school) aloittavasta nuoresta suorittaa koulunsa kunnialla loppuun ja saa lukiodiplomin. Näistä vain 40 jatkaa opintojaan collegessa tai yliopistossa.

Kaksi- tai neljävuotisen koulutuksen päätteeksi annettavan tutkinnon saa näistä kuuden vuoden kuluessa vaivaiset 18 kansalaista. Työnantajien ja yliopisto-opettajien mielestä aivan liian monelta lukiosta tulevalta amerikkalaisnuorelta puuttuvat onnistumisen eväät niin työuralla kuin jatko-opinnoissakin. Edellä mainitun selvityksen mukaan 42 prosenttia yliopisto-opettajista ja 45 prosenttia työnantajista on sitä mieltä, että valtion ylläpitämistä lukiosta tulevat oppilaat eivät ole valmiita jatko-opintoihin tai työelämään.

Tästä syystä valtion yliopistojen opiskelijoista 53 prosenttia suorittaa opintojensa jossakin vaiheessa ainakin yhden englannin kielen tai matematiikan tukiopetuskurssin paikatakseen lukiossa oppimatta jääneitä aukkoja.

Lukioiden tehottomuus tulee kaikille osapuolille kalliiksi. Yliopistot käyttävät vuosittain pari miljardia dollaria sellaisten perusasioiden opettamiseen, jotka olisi pitänyt oppia jo lukiossa.

Yritykset joutuvat maksamaan työntekijöidensä koulutuksesta vieläkin enemmän: joidenkin arvioiden mukaan 16 miljardia dollaria vuodessa. Esimerkiksi *Michiganissa* työnantajat kustantavat 40 miljoonalla dollarilla vuodessa koulutusta työntekijöilleen, jotka eivät osaa kunnolla lukea, kirjoittaa tai laskea.

Suomalainen tarkkailija löytää ainakin kolme syytä lukio-ongelmaan. Ensinnäkin, kansalliset koulutusreformit ovat koskeneet lähinnä lukiota edeltävää koulutusta. Siksi lukioiden opetussuunnitelmat eivät ole juurikaan muuttuneet, vaikka lukion käyneiltä edellytetään erilaisia tietoja ja taitoja kuin aikaisemmin.

Toiseksi, lukioissa käytössä oleva arviointijärjestelmä on monessa osavaltiossa vanhentunut. Lukion päättötutkinnon kokeet mitaavat koulussa opittuja tietoja, eivätkä niitä valmiuksia, joita nykyisin työelämässä ja jatko-opinnoissa nuorilta edellytetään.

Kolmanneksi, lukio-opiskelu ei aseta oppilaille riittäviä haasteita, jolloin liian moni käy koulunsa joutumatta älyllisesti ponnistelemaan oman menestymisen eteen.

Tuoreen selvityksen mukaan joka viides amerikkalainen lukion käynyt on sitä mieltä, että koulussa heiltä vaadittiin liian vähän ja siksi moni menee sieltä missä rima on matalin.

Yliopistojen mukaan lukion vaatimustason ja opiskelijoiden kokeman jatko-opintovalmiuden välillä on selkeä positiivinen riippuvuus: Mitä enemmän lukiossa vaaditaan opiskelijoilta älyllistä panostusta, sitä paremmin opiskelu yliopistossa sujuu.

Ehkä tässä on pala viisautta meille kaikille elämän oppijoille.

Edellä mainitussa selvityksessä esitettiin lukion käyneille opiskelijoille ja työelämässä oleville mielenkiintoinen kysymys: Ottaen huomioon mitä tänään tiedät ammattisi tai opiskelusi edellytyksistä, panostaisitko opiskeluun aikaisempaa enemmän, vaikka harrastustesi kustannuksella, jos voisit käydä lukion uudelleen.

Kaksi kolmesta yliopisto-opiskelijasta ja kolme neljästä työssä käyvistä vastasi tähän kysymykseen myöntävästi.

Hyvä uutinen on, että neljä viidestä lukion käyneestä amerikkalaisnuoresta myöntää, että olisi suhtautunut opiskeluun vakavammin, jos koulussa olisi vaadittu enemmän.

Huono uutinen puolestaan on, että lisääntyvät vaatimukset kohdistuvat usein vääriin asioihin. Valtaosa oppilaista käyttää huomattavan osan omaehtoisesta opiskeluajastaan erilaisiin testeihin valmistautumiseen.

Poliitikot esittävät lukio-ongelman ratkaisuksi korkeampia vaatimuksia opettajille ja opiskelijoille sekä niihin kytkettyä entistä vahvempaa koulujen tilivelvollisuutta.

Lainsäätäjät puolestaan haluaisivat lisätä koulujen toiminnan joustavuutta ja itsenäisyyttä.

Väittely jatkuu. Tällä hetkellä Amerikan lukiossa opiskelee neljä miljoonaa *freshmania*, joista miljoona jää ilman diplomia.

Lukiota miljardilla dollarilla tukenut *Bill Gates* vaati, että jotakin pitää tehdä nyt. Huomenna on liian myöhäistä.

9 Osaaminen ja kilpailukyky – 20.5.2005

EUROOPASTA on tarkoitus tulla vuoteen 2010 mennessä maailman kilpailukykyisin talousalue. Kamppailussa ovat vastassa idässä *Japani, Kiina ja Intia* ja lännessä *Yhdysvallat*. Yrityselämän edustajat ovat taas kääntyneet koulujen puoleen toivoen, että oppimisesta löytyisi se kaihattu lisäarvo kestävään talouskasvuun.

Taloudellisen kilpailukyvyn parantaminen on omaksuttu koulutuksen tavoitteeksi monissa EU:n uusissa ja jäsenyyttä odottavissa maissa. Opetusviranomaiset ovat usein pohtineet mitä tämän tavoitteen saavuttaminen opettamisen ja oppimisen näkökulmasta tarkoittaa.

Kansallisiin opetussuunnitelmiin on kehityksen toivossa lisätty yrittäjyyskasvatusta, soveltavaa tietotekniikkaa ja kansainvälistä taloustietoa kansakunnan talouden kilpailukyvyn kohentamiseksi.

Puhuin aiheesta äskettäin koulutuspolitiikan tekijöille Itä-Euroopassa. Kuulijat vakuuttivat, että koulutus on avainasemassa, kun kansakunnan taloudellista kilpailukykyä halutaan parantaa.

Sitten kuitenkin todettiin, että on vaikea tehdä mitään mullistavaa, koska opetusbudjetissa ei ole tarpeeksi rahaa kaikkien toiveiden toteuttamiseen.

Rikkaiden maiden kouluissa on tietokoneet ja koulutetut opettajat. Jos olisi kunnolla resursseja, niin moni asia olisi paremmin, minulle vakuuteltiin.

Esitin yleisölleni kysymyksen: Mitä kansantalouden kilpailukyvyn parantaminen käytännössä edellyttää? Mitä opettajien tulisi kouluissa asian eteen tehdä?

Aprikoin, että jos vaikka opettamalla oppilaita kilpailemaan koulussa entistä enemmän, koulut tuottaisivat pian kansalaisia, jotka ovat kilpailuhenkisiä ja osaisivat siksi paremmin toimia kovien taloudellisten lakien maailmassa.

Asetetun tavoitteen onnistumista voisi vielä varmistaa vaatimalla kouluja kamppailemaan resursseista ja vanhempien suosiosta. Lopuksi kansakuntien koulutusjärjestelmiä vertailtaisiin Pisoilla ja muilla mittareilla, jotta kilpailun idea varmasti opittaisiin perin pohjin.

Odotin yleisöni reaktiota. Hämmästykseni oli suuri, kun kuulijat olivatkin sitä mieltä, että juuri tällä tavalla koulussa kilpailemalla taloudellista kilpailukykyä parhaiten edistetään.

Yritin varovasti avata ajatusta koulutuksen paradokseista. Kerroin, että kilpailemaan oppii yhteistoiminnan avulla. Yhdessä

tekeminen ja oppiminen opettavat juuri niitä asenteita, ajattelutapoja ja taitoja, jotka ovat teknologiaan perustuvan innovaatiotodellisuuden edellytyksiä.

Taloudellinen kilpailukyky syntyy tunnetusti hyvin koulutetuista ihmisistä, teknologiaosaamisesta ja innovaatioiden tuottamisesta. Osaaminen on menestyksen ja hyvinvoinnin avain. Suomi on tällä vuosikymmenellä todettu maailman kilpailukykyisimmäksi talousmaaksi.

Suomi on maailman huipulla myös teknologian kehittämisessä ja hyväksikäytössä. Hyvän hallinnon vertailussa olemme pitkään olleet muita parempia.

Nuorisomme on osoittautunut vertaisiaan taitavammiksi kouluissa opittujen tietojen ymmärtämisessä ja soveltamisessa. Moni on täällä *Washingtonissa* pohtinut, että mikä mahtaa olla hyvän koulutuksen ja korkean taloudellisen kilpailukyvyn relaatio.

Koulutus palvelee turvallisen yhteiskunnan ja kilpailukykyisen kansantalouden kehitystä silloin, kun kolme tärkeää periaatetta saadaan toimimaan käytännössä.

Ensiksi, koulutus tulee järjestää joustavasti niin, että kaikille hakukaille on tarjolla mahdollisuus opiskella ja kehittää itseään.

Toiseksi, koulun toiminnassa tulee olla riittävästi luovuutta, mikä auttaa uusien ideoiden syntymistä ja käyttöönottoa.

Kolmanneksi, opettamisessa ja opiskelussa on tuettava riskien ottamisen oppimista sen sijaan, että aina valittaisiin helpoin ja tavanomaisin tapa selviytyä.

Suomalaisen koulun vahvuudet tulevat hyvin näkyviin edellä mainittujen periaatteiden valossa. Moniin muihin maihin verrattuna Suomessa koulutus on järjestetty varsin joustavasti. Kouluilla on - ainakin periaatteessa - omien opetussuunnitelmien puitteissa mahdollisuus kokeilla luovia ratkaisuja sekä tarjota oppilaille sopivasti luovaa toimintaa.

Hyvin koulutetut opettajat osaavat suunnitella opetuksen niin, että he uskaltavat oppilaidensa kanssa kokeilla uusia ideoita pelkäämättä epäonnistumisen aiheuttamia sanktioita.

Suomi isännöi ensi viikolla ammattitaitokilpailuja *Helsingissä*. Toivottavasti tässäkin kilpailussa on voittamista tärkeämpää opitun osaamisen näyttäminen muille. Ammattitaidosta kisaaminen sopii mainiosti näytteeksi nuorten koulussa oppimista tiedoista ja taidoista. Jatkuva kilpaileminen kouluissa ja erityisesti koulujen kesken sen sijaan saattaa olla haitallista maan taloudellisen kilpailukyvyn ja kansallisen turvallisuuden edistämiseksi.

10 Kotikoulu – 19.8.2005

NÄINÄ päivinä noin 600 000 oppilaista on aloittanut opintonsa kesäloman jälkeen *Suomen* peruskouluissa. Täällä *Yhdysvalloissa* koulujen alkua odottaa 50 miljoonaa 5–17-vuotiasta nuorta. Kaikki edellä mainitut oppilaat kuuluvat siihen pieneen etuoikeutettujen joukkoon, jotka halutessaan voivat mennä joka päivä omaan kouluun.

Kaikilla asiat eivät kuitenkaan ole näin hyvin. Arviolta 380 miljoonalla maailman peruskouluikäisellä ei tänä päivänä ole syystä tai toisesta mahdollisuutta käydä koulua.

Suomalaisille vanhemmille ja nuorillekin koulu on luonnollinen paikka oppia uutta ja kasvaa kohti vastuullista aikuisuutta. Vaikka suomalaista peruskoulua joskus arvostellaan persoonattomaksi ja tasa-päistäväksi, valtaosa pitää sitä tärkeänä osana lapsen tiedollista kasvua ja sosiaalista kehitystä. Lain sallimaa mahdollisuutta suorittaa peruskoulu muulla tavoin kuin osallistumalla kouluopetukseen ei Suomessa juurikaan käytetä. Täällä tilanne on toinen.

Kotikoulun suosio kasvaa vuosi vuodelta. Kotikoulu tarkoittaa yleensä vanhempien päätöstä huolehtia lapsensa opettamisesta kokonaan tai osittain itse. Viisi vuotta sitten viranomaisten mukaan koulua kotona käyviä amerikkalaisia oli 850 000. Tänä syksynä odotetaan, että ainakin 1,2 miljoonaa nuorta opiskelee kotona koulun asemesta. Tämä on yli 2 prosenttia koko kouluikäisestä väestöstä.

Yksi kotona koulua käyvä on *Floridassa* asuva 13-vuotias *Will*. Hän herää kouluaamuisin neljältä: aamiainen, kyyti uimahallille, kahden tunnin harjoitukset ja sitten kotiin toiselle aamiaiselle.

Äiti *Tracy* on *Willin* opettajana siihen asti, kunnes *Will* palaa uimahallille päivän toisiin harjoituksiin. *Willin* ja hänen vanhempiansa haaveena on voittaa kultamitali Lontoon olympialaisissa 2012.

Willin tapaus on yksi esimerkki siitä, miksi vanhemmat valitsevat lapsilleen kotikoulun: se antaa enemmän mahdollisuuksia harjaanuttaa lapsen lahjakkuuksia.

Kaksi kolmesta kotona opiskelevasta nuoresta ei pääse kouluun vanhempien uskonnollisen vakaumuksen takia tai koska vanhemmat eivät luota kouluun turvallisenä kasvuympäristönä.

Joka kuudennen kotona opiskelevan lapsen vanhemmat uskovat voivansa tarjota lapselleen itse parempaa tiedollista opetusta kuin opettajat koulussa.

Kansalaisyhteiskunnan toimintaan kuuluu, että vanhemmat voivat viimekädessä ratkaista millä tavalla lastensa koulutus järjestetään.

Joissakin tapauksissa on ymmärrettävää, että koulun suorittaminen kotona on lapselle tai nuorelle sopivin ratkaisu.

Täällä on kinasteltu erityisesti siitä, onko oikein eristää lapsi vertaisryhmistään tai kontrolloida liian paljon kenen kanssa hän aikaansa viettää. Kriittisesti kotikouluun suhtautuvat kertovat tapauksista, joissa kotona opetettu nuori on ajautunut äärimmäisyyksiin sosiaalisen kehittymättömyyden takia.

Naapurillanikin oli tarina kerrottavana. Vuosien ajan kotona opiskellut jääkiekkolahjakkuus ajautui lukioon mennessään suunnittelemaan kaverinsa kanssa samanlaista joukkomurhaa, kuin mitä *Columbinen lukiossa* tehtiin keväällä 1999. Kyseinen nuorimies ei todennäköisesti pitkään aikaan kulje vapaalla jalalla.

Kotikoulun puolestapuhujat painottavat, ettei ole yhtä ainoaa tapaa toteuttaa kotikoulua. Monille se on elämäntapa – mahdollisuus olla enemmän lasten kanssa.

Jotkut hankkivat kotiopettajan, toisten opettajana ovat vanhemmat tai sukulaiset. Osa kotikoulua käyvistä osallistuu koulussaan sellaisille tunneille, joita isä tai äiti eivät osaa opettaa. Monet kotona opiskelevat nuoret osallistuvat erilaisiin harrastuksiin yhdessä vertaisensa kanssa. Vanhemmat eivät ole vain opettajia vaan myös oppijoita yhdessä lastensa kanssa.

Koulupaikan käyttämättä jättämiseen liittyy myös moraalinen näkökulma. Itse opin kotona, että ruokapöydässä tarjottu aterialautanen tulee aina syödä tyhjäksi kohteliaisuudesta kokkaajaa kohtaan ja myös siksi, että liian monella maailman kansalaisella on päivittäin puola ruoasta.

Sama periaate koskee koulutuksen tarjoamista. Peruskoulupaikan tarjoaminen kaikille 120 miljoonalle maailman koulutuksen ulkopuolella olevalle lapselle vuoteen 2015 mennessä edellyttää noin 8 miljardin dollarin lisäinvestointia globaaliin kehitysbudjettiin.

Arvioiden mukaan lapsen opettaminen kotona maksaa noin 500 dollaria vuodessa. Amerikkalaisen lapsen kouluttaminen koulussa tulee paljon kalliimmaksi, keskimäärin 7000 dollaria vuodessa.

Miten olisi, jos kotikoulua käyviltä säästyneet kustannukset valtion koulutusmenoissa siirrettäisiin kehitysmaiden kouluolojen parantamiseen?

Amerikkalaiset saisivat yksinään kokoon tuon 8 miljardia. Tuskin lapsiaan kotona opettavilla vanhemmillakaan olisi mitään tätä hyvää tekoa vastaan.



Ihmemaan nimeltä Suomi - 30.9.2005

SUOMI tunnetaan täällä Atlantin takana melko huonosti. Parhaimmillaan meidät paikannetaan Euroopan pohjoisosiin, huonoimmillaan Suomesta ei olla koskaan kuultukaan. Nokia on monien mielestä japanilainen, joulupukki ruotsalainen ja sauna venäläinen. Suomesta joskus kuulleet ihmettelevät kuinka pitkän pimeyden ja kylmyyden keskellä voi selväjärkisenä asua ja elää.

Mutta maailman asioista paremmin perillä olevat pitävät Suomea ihmemaana. Taloudellisen kilpailukyvyn, teknologian, ympäristötietoisuuden ja hyvän hallinnon mittareilla meidät on noteerattu maailman huipulle. Salonen, Vänskä ja Saraste ovat kulttuurin kuluttajien keskuudessa kirkastaneet Suomi-kuvaa. Teemu ja muut jääkiekkoilijat tunnetaan urheilupiireissä.

Lähes kaikki Suomessa vierailleet pitävät suomalaisia vieraanvraisina ja maatumme kauniina. Tänä vuonna on Suomesta kerrottu amerikkalaisessa mediassa näkyvästi ja myönteisesti. Paikallinen sanomalehti *Washington Post*, jota muuten luetaan täällä päivittäin niin Valkoisessa Talossa kuin eri virastoissakin, raportoi suomalaisista kuluksen kesän aikana useamman kerran.

Maan muutkin valtalehdet, kuten *New York Times* ja *Los Angeles Times* sekä Kanadan suurin päivälehti *Globe&Mail* kertoivat pienen Suomen saavutuksista. "*Focus on Schools Helps Finns Build a Showcase Nation*" ja "*Everything I really need to know I learned in Helsinki*" jäivät otsikkoina monien mieliin.

Oppilaat ja opettajat ovat juosseet Suomea maailmankartalle siinä missä suomalaiset teknologian huippuyritykset ja kulttuurin kiinnostäjätkin. Suomalaisten nuorten menestyminen kansainvälisissä osaamisvertailuissa tunnetaan täällä hyvin. Nyt tiedetään sekin, että pienissä kouluissa ja kohtuullisen kokoisissa luokissa opitaan hyvin ja osataan olla sopuisasti.

Monille on tullut selväksi, että suomalainen opettaja on saanut paremman koulutuksen ammattiinsa kuin useimmat opettajat täällä. Koulutuksemme maine ei ole levinnyt pelkästään sanomalehtien välityksellä. Oppiminen on erottamaton osa taloudellisen kilpailukyvyn ja hyvinvointivaltion ylläpitämistä. Siksi liike-elämän seminaareissa ja poliittisissa kokouksissa on usein käytetty Suomea mallina maasta, jossa koulutuksen avulla on onnistuttu parantamaan koko kansan elämisen laatua. Monet ovat päättäneet lähteä paikanpäälle katsomaan millainen on maa, jossa kasvaa maailman osaavin nuoriso. Suomen kouluissa ja virastoissa on vierailut tuhansia pyhiinvaeltajia etsimässä hyvän koulutuksen salaisuutta.

Maailman rehtorijärjestön konventissa *Kapkaupungissa* puhunut OECD:n koulutusosaston johtaja *Barry McGaw* sanoi, että suomalaisten menestyminen koulutusvertailuissa on vaikuttanut ulkomaalaisten kiinnostuksen Suomea kohtaan niin, että koululaitokselle voidaan pian myöntää matkailunedistämispalkinto.

Kaikki eivät kuitenkaan mukisematta niele uutisoituja juttuja Suomen koulun hyvydestä. Täällä epäillään, että huipputulokset *PISA*-vertailuissa johtuvat yhteiskuntamme homogeenisuudesta. Tai siitä, että meitä suomalaisia on niin vähän. On myös väitetty, että testikysymykset ovat erityisen suosiollisia suomalaisille oppilaille ja opettajille. Hullunkurisin kuulemani vakavalla mielellä esitetty mielipide on, että pitkän pimeän kauden aikana suomalaisilla nuorilla ei ole muuta tekemistä kuin lukea läksyjä.

Kesällä Helsingissä lomaillessani kuulostelin kotimaan tapahtumia myös vierailijan korvin. Opettajankoulutusta supistetaan. Yliopistoja tulisi karsia. Määrärahoja supistetaan. Kouluja lakkautetaan. Opettajia kiusataan. Virkamiehiä kierrätetään. Näiden kesän uutisotsikoiden perusteella meillä ollaan kriisissä eikä menestyksen onnelassa. Toisaalta, jos näitä vertaa täällä käytävään koulutuskeskusteluun, niin asiat näyttävät meillä olevan kaikesta huolimatta hyvin.

Syyskuun helteiden keskellä kotimme ilmastointilaitte lakkasi toimimasta. Kaiken taitavan naapurin apu ei tällä kertaa riittänyt ja siksi soitin paikalle huoltomiehen. Ystävällinen ja puhelias LVI-tekniikko oli tullut vuosia sitten *El Salvadorista* Yhdysvaltoihin onnea etsimään. Hän kysyi mistä olen kotoisin, kun puheessa ei ole amerikkalaista aksenttia. Sain varovasti, että Pohjois-Euroopasta. *"Ai Ruotsista?"*, kuului tarkentava kysymys. Sain, että ei kun Suomesta. *"Teillä on koulutusasiat siellä Suomessa hyvällä mallilla, eikö niin?"*

Tällä tavalla ihmemaa nimeltä Suomi tekee itseään tunnetuksi täällä Amerikassa.

12 Hyvä rehtori - 2.12.2005

JOHTAJIA ja rehtoreita valitaan virkoihinsa yleensä ehdokkaiden perusteellisen arvioinnin perusteella. Pitkä CV ei riitä. Pitää olla myös sellainen persoonallisuus ja kyky nähdä asioita, joita nykyisessä johtamistyössä niin kouluissa kuin yrityksissäkin tarvitaan.

Aikanaan rehtorin aseman saattoi saavuttaa hyvin hoidetun virkauran loppusuoralla ilman sen kummempia visioita tai uudistusstrategioita. Nykyisin johtajaksi päädytään eri motiivein.

Täällä yksi työtovereistani oli kolme vuotta lainassa kaupungin ala-asteen rehtorina. Koulun johtaminen onnistui niin hyvin, että koulusta ja sen opettajista kirjoiteltiin myönteiseen sävyyn Washington Postissa useampaan kertaan.

Washingtonissa vierailleet opetusministerit tutustuivat usein tähän kouluun, joka monella tavalla on aivan tavallinen kaupunkikoulu. Opettajien ja vanhempien mielestä koulusta oli tullut hyvä koulu erityisesti johtamisen ansiosta.

Kollegan rupeama rehtorina päättyi viime keväänä. Koulun johtajan paikka laitettiin julkiseen hakuun. Vanhempien kannustamana kyseinen kollega päätti asettua ehdolle.

Monien yllätykseksi häntä ei kutsuttu edes haastatteluun vaan paikka annettiin jollekin toiselle. Syyksi kerrottiin, että tällä hakijalla ei ole rehtorin virkaan vaadittavaa johtamistutkintoa. Samassa koulussa osoitettu johtamistaito ei riittänyt. Eikä Harvardissa hankittu kouluhallinnon ja suunnittelun tohtorin tutkinto.

Suomessa on rehtoreita koulutettu ja rekrytoitu systemaattisesti jo pitkään. Ei ole ollenkaan kummallista, että työuransa alussa oleva opettaja valitaan koulunjohtajaksi.

Monessa paikassa rehtoreiden pitää myös ansaita jatkopestinsä, koska virkaan on nimitys määräajaksi. Rehtoreiden kouluttaminen tai oikeastaan valmentaminen tehtäviinsä ei ole kuitenkaan muualla maailmalla kovin yleistä. Esimerkiksi Itä-Euroopan maissa rehtori on tyyppillisesti ollut poliittisen vallan vasalli, jonka ideologinen lojaalisuus on ollut virkanimityksen tärkein peruste.

Suomalainen rehtorikoulutus on kansainvälisessä katsannossa poikkeuksellisen perusteellinen. Hallinnon pykälien muistamisen ohella tulevalle rehtorille annetaan eväitä ihmisten ja pedagogiikan johtamiseen, talouden hallintaan ja kulttuurien ymmärtämiseen.

Johtaminen on taitolaji. Joku on sanonut, että johtajaksi synnyttään, harvemmin kasvetaan. Johtamista voi oppia, mutta jos

perusarvot ja asenteet ovat pysyvästi vinossa, ei mikään koulutus tai oppikirja saa aikaan hyvin toimivaa johtajaa.

Moni taitava esimies on oppinut paljon urheiluvalmentajilta. Siksi hyvä rehtori kokee itsensä joukkueensa valmentajana pikemmin kuin päällikkönä. Hyvä koulu vaatii yleensä hyvän johtajan.

Tutkimuksissa on toistuvasti havaittu, että hyvin toimivassa koulussa on poikkeuksetta myös hyvin toimiva johtajuus, toisin sanoen hyvä rehtori. Tämä tarkoittaa sitä, että rehtori innostaa ja rohkaisee jokaisen tekemään parhaansa. Hän näkee lavealle ja kauas, on tasa-puolinen, oikeudenmukainen ja luottaa työyhteisöönsä.

Hyvä rehtori on myös esimerkki ja esikuva opettajille ja oppilaille.

Onko koulun hyvyys riippuvainen rehtorista? Tutkimusten mukaan voi sanoa, että aika tavalla näin on. Mielenkiintoista on, että etsittäessä yhteisiä tekijöitä sellaisista kouluista, joissa oppilaat eivät opi, opettajat eivät viihdy tai joihin vanhemmat ovat tyytymättömiä, yksi asia käy ylitse muiden: huono johtaja.

Taitamattomalta rehtorilta on usein johtamisen perusidea kadonnut: auttaa muita onnistumaan omassa työssään. Huonon johtajan tuntee siitä, että hänelle rakkainta on oman aseman puolustaminen keinoja kaihtamatta.

Rehtoriguru *Jukka Ahosen* kanssa pyysimme kerran rehtorikoulutuksessa olevia piirtämään kuvan hyvästä rehtorista. Tuotokset olivat mielenkiintoisia ja yleensä esittivät rehtorin olentona, jolla tulisi olla kaikki hyvän ihmisen ajateltavissa olevat positiiviset ominaisuudet.

Hyvässä johtamisessa on kuitenkin lopulta kysymys pienistä asioista. Oman roolin ymmärtämisestä, kanssaihminen arvostamisesta ja onnellisen ilmapiirin luomisesta työyhteisöön.

Tapa toimia on viesti. Tämä pätee erityisesti johtajiin. Kun johtaja puuttuu yksityiskohtiin, kuten missä järjestyksessä kokouksissa istutaan tai kuka saa tehdä mitäkin, on se merkki johtajuussokeudesta.

Valta voi vaientaa vallattoman opettajan mutta se ei koskaan peitä epävarmuutta, josta heikot päälliköt kärsivät.

Tulee mieleen *Oulussa* kerrottu johtamisidea:

"Kun olet epävarma, mumise. Kun olet täysin pihalla, delegoi."

13 Lupauksista kiinni – 17.2.2006

EDUCA-messuista jäi hyvä mieli. Suomalaiset opettajat osallistuvat ja osoittavat myös osaavansa pitää huolta muista.

Vaikka messujen esityksistä moni kosketti opettajan ja kasvattajan arkityötä, oli huoli huonommassa asemassa olevista opettajista ja lapsista näkyvästi ohjelmassa mukana. Perjantai-illan hyväntekeväisyyskonsertti otti tärkeällä tavalla ja samalla iloisesti kantaa yhteisen vastuun puolesta.

Ihmiskunta on kulkenut nyt kolmasosan siitä tiestä, johon kaikki YK:n 191 jäsenmaata vuonna 2000 sitoutuivat. Vuosituhannen kehitystavoitteet on kiinnitetty vuoteen 2015. Siihen mennessä tulisi köyhyys maailmassa puolittaa. Peruskoulutus täytyisi tarjota kaikille, niin tytöille kuin pojillekin. Malarian ja *HIV/AIDSin* leviäminen pitäisi pysäyttää. Puhdasta vettä ja käymälätiloja tulisi olla kaikkien käytettävissä.

Kestävän kehityksen periaatteet olisi otettava huomioon kaikissa toimissa. Mutta maapallo kulkee omalla radallaan. Meille syntyy jokaisen tunnin aikana noin 14 700 uutta lasta. Näistä 2000 syntyy kehittyneissä maissa, muut kehitysmaissa.

Eri syistä joukostamme poistuu 6500 ihmistä tunnissa. Kuolleista 1250 on alle 5-vuotiaita, yleensä maapallon köyhimmissä osissa asuvia, joiden elämä olisi meidän olosuhteissamme useimmiten voitu pelastaa.

Tämänkin kuluvan tunnin jokaisen minuutin aikana menehtyy maailmassa yksi äiti raskauden tai synnytyksen aiheuttamiin ongelmiin. Näistä menetyksistä huolimatta ihmiskunnan väkiluku kasvaa 8300 hengellä vuorokauden joka ikinen tunti.

Köyhyys on maailmantauti. Vaikka köyhyyden vähentämiseksi on tehty ponnekkaitakin toimenpiteitä, tekee nopea väestönkasvu kehitysmaissa asian entistä mutkikkaammaksi.

Joka viides tällä pallolla elää päivänsä vaivaisen yhden dollarin turvin. Liki joka toisen meistä on selviydyttävä parilla taalalla päivittäin. Kiinalaisten ansiosta globaalit köyhyystilastot osoittavat asioiden menevän oikeaan suuntaan. Kiinassa on kahden vuosikymmenen aikana 400 miljoonaa ihmistä nostettu köyhyyden kurjimuksesta. Samalla Afrikan vähävaraisimmissa osissa on nälästä ja puutteesta kärsivien määrä lisääntynyt sadalla miljoonalla.

Kunnianhimoinen yritys saavuttaa vuoteen 2015 tähtäävät kehitystavoitteet näyttää epätoivoiselta. Lupauksia on tehty tarpeeksi mutta niiden lunastaminen on osoittautunut vaikeaksi.

Eri puolilla maailmaa eri syistä käydyt sodat ovat vieneet median ja kansalaisten huomion kehityskysymyksistä sankareiden ja syyllisten etsimiseen. Demokratian ja vapauden nimissä tehdyt uhraukset verottavat väistämättä niitä pyrkimyksiä, joita ihmiskunta oikeudenmukaisuuden edistämiseksi tarvitsee.

Rahasta maailman rauhanomainen parantaminen ei ole kiinni. Tänäkin vuonna sotiin tai niihin valmistautumiseen käytetään kymmenen kertaa enemmän rahaa kuin kehitykseen.

Vuosi 2005 oli kansainvälisen diplomatian vuosi. *EU-maat* sitoutuivat nostamaan virallisen kehitysavun kauan odotetulle 0,7 prosentin tasolle bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä. Laskelmien mukaan vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi noin 50 miljardin dollarin lisäystä kehitysyhteistyöhön vuosittain.

Uusia lupauksia ei tarvita. Tuon mainitun 0,7 prosentin lupauksen pitäminen riittää. Tämän äsken alkaneen uuden vuoden on oltava erilainen vuosi, mikäli maailman parantamisessa halutaan onnistua. Köyhimpien maiden omien kehitysstrategioiden on lähdettävä siitä, mikä on välttämätöntä köyhyyden vähentämiseksi eikä siitä, mikä on resurssien puitteissa mahdollista.

Rikkaimmat maat ovat sitoutuneet kaksinkertaistamaan *Afrikalle* annettavat avun vuoteen 2010 mennessä. Tämänkin avun merkitys jää kuitenkin vähäiseksi, ellei sitä osoiteta Afrikan maiden omiin investointeihin terveydenhuollon, koulutuksen ja muiden peruspalveluiden parantamiseksi.

Opettajat ovat avainasemassa. Kehitysmaissa opettajat antavat monille toivon paremmasta huomiosesta. He auttavat nuoria ymmärtämään terveyden, rauhan ja ystävyyden merkityksen.

Meillä opettajat kasvattavat nuoria yhteisvastuuseen. Siihen, että meidän onnellisten on pidettävä huolta heikommista veljistä ja sisarista.

Opettajat voivat myös kertoa nuorille, että ilman kansalaisten vaatimusta poliittisten lupauksen lunastamiseksi nämäkin kehitystavoitteet jäävät luultavasti saavuttamatta.



14 Katriina ja muut koulureformit – 5.5.2006

AMERIKASSA kaikki on suurta.

Huhtikuussa *San Franciscoon* kokoontui liki 20 000 kasvatuksen ja koulutuksen tutkijaa tšekäläisen Kasvatustieteen tutkimusseuran vuosikokoukseen. Puhelinluettelon paksuinen kokousohjelma antoi hyvän kuvan siitä, mitkä ovat päivän puheenaiheet amerikkalaisessa kasvatustieteessä ja koulutuspolitiikassa.

Tapahtuman yleisin teema – koulujen tilivelvollisuus - askarruttaa täällä yhtä lailla tutkijoita kuin kouluväkeäkin. Neljättä vuotta voimassa oleva liittovaltion kiistanalainen laki *No Child Left Behind* edellyttää jokaiselta koululta jatkuvaa oppimistulosten paranemista. Siksi oppilaiden jatkuvasta testaamisesta on tullut kaikkia koskettava asia.

Lain vaikutuksia selvittäviä tutkimuksia on meneillään jokaisessa osavaltiossa. Tutkijoiden kokouksessa esittämät näkemykset eivät olleet yksimielisiä: joidenkin mukaan tämä tilivelvollisuuslaki toimii, toiset pelkäävät sen romuttavan koko julkisen koulujärjestelmän.

Tuoreimmat tapaukset kyseisen koulureformin aikaansaannokista ovat herättäneet kummastusta. *Nebraskan* osavaltion lainsäätäjät päättivät kokouksen aikoihin, että *Omahan* kaupungin koulujärjestelmä jaetaan kolmeen piiriin pääasiassa etnisiin perusteisiin – yksi mustille, toinen valkoisille ja kolmas latinoille. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että kukin koulupiiri saa oman hallinnon ja siksi enemmän valtaa päättää miten koulutus nuorille järjestetään.

Asiaa ajaneen poliitikon mielestä kaupunki on jo jaettu oppilaiden etnisen taustan mukaan, koska koulukuljetukset lopetettiin jo aikaa sitten. Siksi päätösvallan lisääminen olisi eduksi kaikille.

Tämä on toisaalla nostanut kansalaisoikeuksia vahtivien karvat pystyyn. Pitkän työn tuloksena rotuun perustuva segregatio saatiin kitkettyä kouluista korkeimman oikeuden päätöksellä, joka tunnetaan nimellä *Brown vastaan Kansasin koululautakunta*.

Nyt säädetty laki on ensimmäisen yli kahteen vuosikymmeneen, joka tuo rotuun perustuvan erottelun takaisin yhteiskuntaan. Omahan suurtalousalueella on noin 800 000 asukasta ja sen kouluissa opiskelee 45 000 oppilaasta, joista 46 % on valkoisia, 31 % mustia, 20 % latinoita ja 3 % Amerikan alkuperäiskansaa ja aasialaisia.

Amerikkalaisen kasvatustieteenpäivien toinen näkyvä aihe oli *hirmumyrsky Katriinan* jälkipyykki. Inhimillisen kärsimyksen ja taloudellisen tuhon ohella tämä erityisesti *New Orleansia* ravistellut hurrikaani sai aikaan myös melkoisen koulureformin, josta siis kasvatustieteilijät kokouksessa keskustelivat. Ennen myrskyä kaupungin 117 koulusta yli 90 % menestyi oppilasarvioinneissa osavaltion keskiarvoa heikommin. Katrina tuhosi kaikki nämä koulut lopullisesti muutamassa tunnissa.

Louisianan osavaltiossa säädettiin syksyllä laki, jonka mukaan uudelleen avattavat koulut New Orleansissa eivät ole enää kaupungin opetushallinnon alaisia kuten ennen Katriinaa, vaan ne toimivat ns. *charter-kouluina*. Charter-koulu on julkisin varoin rahoitettava koulu, jolla on oma hallinto ja vapaus poiketa yleisistä säädöksistä. Koulun voi perustaa paikallinen koulupiiri, yhteisö tai vaikkapa seutukunnan vanhemmat. Tällaisen koulun opettajat palkataan yleensä riippumatta opettajien ammattiliittojen voimassa olevista sopimuksista.

Kävi niin, että Katrina antoi kenkää kaikille New Orleansin kaupungin opettajille noin vaan. Hurrikaani-Katriina ajoi monen New Orleansissa asuneen lopullisesti muualle. Kuolleiden koulujen perustoille on noussut charter-kouluja uusine opettajineen, opetussuunnitelmineen ja oppilaineen. Koulureformi on siis ollut poikkeuksellisen perusteellinen ja raju. Tällä hetkellä kaupungissa on toiminnassa parisen kymmentä tällaista koulua.

Matkalla länsirannikolta tänne *Washingtoniin* mieli käväisi pakostakin koti-Suomessa. Näillä palstoilla on ollut tapana rohkaista meitä pohjolan asukkaita tyytyväisyyteen siitä, mitä meille on annettu ja mitä olemme omalla työllä saaneet aikaan. Mieli tekee sanoa, että vaikka moni haikailee suurta ja mahtavaa, niin pienessä ja yksinkertaisessa se olennainen kuitenkin näkyy selkeimmin.

Koneen jo ollessa laskuliidossa kirkastui mielessä kysymys: Mitähän se luokassa istuva pieni ihminen tästä kaikesta ajattelisi, jos kysyttäisiin.

15 Lukutaitoa lainvoimalla – 11.8.2006

SUOMALAISET ovat hyviä lukijoita. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet kuinka jo kymmenvuotiaina meillä luetaan paremmin kuin muualla.

Vaikka peruskoulusta lähtevien lukutaidosta on oltu viime aikoina huolissaan, voi nuorison lukutottumuksia ja lukutaitoa pitää kansainvälisesti verrattuna kuitenkin hyvinä. Ajattelen tässä erityisesti täällä *Washingtonissa* lehdistä luettuja viimeaikojen uutisia. Joidenkin arvioiden mukaan tämän maan peruskoulun yläasteilla ja lukioissa on kuusi miljoonaa opiskelijaa, joiden lukutaito ei ole riittävän hyvä.

Lukion jälkeisiin opintoihin tähtäävistä lukiolaisista liki joka toiselta puuttuu korkeakouluissa edellytettävä lukutaito. Useimmat pysyvät lukemaan sanoja ja virkkeitä mutta eivät osaa selittää tai analysoida niiden merkityksiä.

Marylandin osavaltion kouluviranomaiset arvioivat, että tänä syksynä joka kolmas lukioon tuleva tarvitsee ylimääräistä tukea lukemisessa. Washingtonin kaikista peruskoulun yläasteen ja lukion oppilaista kaksi kolmesta osallistui viime kouluvuonna lukutaitoa kehittävään lisäopetukseen.

Tässä maassa käytetään lukutaidon harjaannuttamiseen ylemmillä asteilla vuosittain satoja miljoonia dollareita. Tällä rahalla maksetaan lukuvalmentajia, erikoiskursseja ja työryhmiä parantamaan nuorten puutteellista lukutaitoa.

Moni kuitenkin tietää, että perusta hyvään lukutaitoon rakennetaan kotona. Vanhempien syyttävät sormet osoittavat aivan oikein televisioon, joka liian usein varastaa nuorten mielenkiinnon ja ajan lukemiselta.

Suomalainen koulu erottuu edukseen erityisopetuksen ja oppimista tukevan ohjauksen järjestämisessä. Meillä lähdetään siitä, että vaikeudet on syytä tunnistaa ennen kuin ne näkyvät oppimisessa.

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat monesti tehokkaampia ja halvempia kuin ongelmien korjaaminen. Tutkijoiden mukaan *Suomessa* peruskoulussa oppimisvaikeuksista kärsivien oppilaiden määrä iän myötä pienenee, kun se *Yhdysvalloissa* kasvaa.

Jos oppimisvaikeudet ja lukemisongelmat havaitaan vasta koulutuksen tehokkuutta mittavissa testeissä, on se monesti liian myöhäistä.

Toinen usein käytetty keino oppimisen laadun parantamiseen on säätää koulutusta määrääviä lakeja ja asetuksia. Kesän aikana paikalliset päättäjät keksivät, että kaupungin hallintoasetusta muutetaan

niin, että koulujen on lain velvoittamina tarjottava kaikille kouluikäisille korkeatasoinen julkinen koulutus.

Esityksen kannattajat uskoivat, että pakko saa parhaiten koulut parantamaan opetusta ja viranomaiset antamaan siihen tarpeelliset resurssit. Aloitetta epäilevät puolestaan ennustivat sen johtavan loputtomaan spekulointiin siitä, mitä korkeatasoinen koulutus tarkoittaa.

Esitys kaatui kaupunginhallituksen äänestyksessä niukasti. Yksi asia olisi lain hyväksymisestä varmasti seurannut: iso pino vanhempien tekemiä kanteita kouluvirastoa vastaan lain täyttämättä jättämisestä.

Lisäksi kaupungin jo nyt sietämättömän suuri koulutusbudjetti olisi kasvanut entisestään. Otetaan esimerkiksi erityisopetus. Tällä hetkellä kaupungin koulutusmäärärahoista 15 prosenttia kuluu siihen, että neljä prosenttia oppilaista kustannetaan yksityiskouluihin puutteellisten erityisopetuspalveluiden takia.

Suomalainen hyvin toimiva koulujärjestelmä pystytettiin lakien voimalla. Meillä on kuitenkin perinteisesti uskottu enemmän omaehtoiseen kehittämiseen kuin paktoon.

Erkki Ahon ja Kari Pitkäsen kanssa kirjoittamassani juuri ilmestyneessä kansainvälisille lukijoille tarkoitetussa julkaisussa "Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968" kuvataan, miten koulutukseen osallistuminen ja oppimisen laatu on saatettu korkealle kansainväliselle tasolle pakkoa lieventämällä ja luottamusta lisäämällä.

Lain käyttäminen lukutaidon parantamisen välineenä on yleistä muuallakin. Mutta jos koulun kehittämisen edellytykset ovat puutteelliset, ei määräyksistä ole paljontakaan iloa.

Meillä tiedetään, että hyvän lukijan perusta luodaan hyvässä peruskoulussa ja ahkerasti lukevissa kodeissa. Ei pakolla vaan innostamalla ja kannustamalla.

Nuoren pitäminen lukuharrastuksen parissa ehkäisee ennakolta vaikeuksia, joita muutoin syntyisi myöhemmin. Moni meistä tietää, että pakkolukemisesta ei hyvä seuraa.

16 Hurraa kokeileva konservatiivi! – 6.10.2006

JUURI ilmestynyt *World Development Report* on omistettu nuorten näkökulmalle tulevaisuuden kehityskysymyksissä. Raportissa todetaan jo ennestään tunnettu tosiasia, että kehitysmaiden talouskehitys riippuu olennaisesti nuorten osallistumisesta koulutukseen sekä tarjolla olevan koulutuksen laadusta.

On turvallista väittää, että suomalaisen yhteiskunnan nopea kehitys ja taloutemme kansainvälinen kilpailukyky ovat pitkälle opettajien hyvän opetuksen ja sen myötä syntyneen nuorison laaja-alaisen osaamisen ansiota.

Useimpia opettajia yhdistää halu auttaa muita ihmisiä uuden tiedon ja oman elämän rakentamisessa. Maailman opettajat työskentelevät kuitenkin hyvin erilaisissa olosuhteissa.

Sambiassa opettajan luokassa saattaa olla yli sata oppilasta. *Kyproksella* opettajat nauttivat suhteellisesti muita maailman opettajia parempaa palkkaa. *Yhdysvalloissa* opettajilla on suurin opetusvelvollisuus. *Palestiinassa* opettajat ovat olleet yli puoli vuotta vailla ansaitsemaansa palkkaa.

Suomalaiset opettajat erottuvat maailman kollegoistaan ainakin yhdessä mielessä: meillä opettajien koulutus on kansainvälisesti huippuluokkaa. Laadukkaan koulutuksen perusta on hyvät ja osaavat opettajat.

Koulutuspolitiikan laatijat ja uudistusten toteuttajat unohtavat toisinaan opettajan merkityksen toivottujen päämäärien saavuttamisessa. Opetussuunnitelmien ja koulurakennusten parantaminen ei riitä, jos opetuksen ja oppimisen kouluissa odotetaan paranevan. Valitettavan monessa eri puolilla maailmaa meneillään olevassa koulutuksen kehittämishankkeessa opettajan rooli jää liian vähälle huomiolle. Tällaisissa pyrkimyksissä opettaja on usein opetusteknikko, jonka luova osaaminen tukehtuu standardien tavoitteluun ja testeihin valmistautumiseen.

Suomalaisen opettajan ammattitaitoa arvostetaan korkealle ja opettajiin luotetaan erityisesti opettajuuden tieteellisen perustan takia. Moni uskoo, että hyvän suomalaisen opettamisen salaisuus piilee vallankumouksellisissa opettajissa ja postmodernissa didaktiikassa.

Konstruktivistisen koulutuksen yhteydessä on joskus ehdotettu, että hyvä opettaja on sellainen, joka tekee itsensä opetustilanteessa tarpeettomaksi. Taisin kuulla tämän saman neuvon aikanaan opettajaksi opiskellessani.

Onneksi meillä ei ole tätä ideaa kuitenkaan kirjaimellisesti toteutettu. Käytännössä totuus taitaa nimittäin olla juuri päinvastainen: hyvän oppimisen edellytyksenä on opettajan viisas johtajuus oppilaiden oppimisen tukijana.

Professori *Hannu Simola* puhuu osuvasti pedagogisesta konservatismista etsiessään suomalaisen koulutuksen hyvän laadun salaisuutta. Hyvä opettaja uskaltaa opettaa kuten aina ennenkin.

Hyvä opettaja osaa myös ottaa riskejä ja kokeilla luovia tapoja ohjata oppilaitaan oppimaan. Hyvälle suomalaiselle opettajalle on tyypillistä perinteisen pedagogiikan ja tieteellisesti perustellun kokeilevan opettamisen älykäs yhdistäminen.

Suomalaiset opettajat ovat ammatillisesti itsenäisempiä ja vapaampia toteuttamaan opetusta parhaaksi katsomallaan tavalla kuin kollegansa muualla. Tämä on yksi suomalaisen koulutuksen uusiutuva älyllinen voimavara.

Tällä viikolla vietettävä *Maailman opettajien päivä* muistuttaa meitä siitä, että koulutuksen laatu riippuu ratkaisevasti hyvistä opettajista.

Vuosikymmeniä jatkuneet ponnistelut koulutukseen osallistumisen lisäämiseksi ovat tuottamassa hiljalleen tulosta. Nyt on tullut sellaisten toimenpiteiden aika, jotka parantavat opettajien tietoja, taitoja ja pedagogista osaamista. Kehitysmaiden koulutuksen kehittämisessä ollaan monessa maassa painottamassa aikaisempaa voimakkaammin koulutuksen laatua ja erityisesti hyvien opettajien merkitystä. Laadun parantaminen on kuitenkin tunnetusti paljon monimutkaisempaa kuin määrän kasvattaminen.

Juhli tätä sinulle omistettua lokakuun viidettä päivää, suomalainen opettaja! Tänään eri puolilla maailmaa opettajia palkitaan ja muistetaan. Mutta pysähdy myös hetkeksi pohtimaan miljoonia kollegoitasi, jotka opettavat ja elävät kurjemmissa olosuhteissa kuin sinä.

Muistuta päättäjiä siitä, että koulutuksen hyvän laadun ylläpitäminen edellyttää opettajakunnan ammatillisen osaamisen jatkuvaa kehittämistä niin meillä kuin muualla.

Tervehdys tänä päivänä opettaja *Isä-Gaiukselle*, joka antoi minulle aikanaan esikipinän ryhtyä kokeilevaksi opettajaksi.

17 Pyhä yksinkertaisuus – 22.12.2006

MONI suomalainen rauhoittuu kristillisen luomakunnan tärkeimpään juhlaan. Toisille joulun on rauhan etsimisen aikaa, kovin monille se merkitsee lähinnä materiaalisia asioita – kiireessä ostetun, usein Kiinassa valmistetun tavarain vaihtamista sekä kyltymättömän ruokahalun taltuttamista tänä yltäkyllyisyyden aikana.

Useimmille amerikkalaisille joulun on vuoden juhlapyhistä vähemmän tärkeä. Kiitospäivä, heinäkuun neljäs ja vuodenvaihde ovat täällä joulun juhlitumpia tapahtumia.

Kulttuurievoluutio on muokannut joulun merkitystä vuosisatojen kuluessa aivan kuten luonnon lajit ovat kehittyneet maapallolla tuhansien vuosien aikana. Vai onko näin?

Joidenkin kreationistien mielestä Jumala on luonut maailman noin 6000 vuotta sitten sellaiseksi kuin sen on tässä älykkäässä luomissuunnitelmassa tarkoitettu. Tieteen yleisesti hyväksymälle ajatukselle siitä, että nykyinen maailmamme – me ihmiset mukaan lukien – olisi sopeutumisen, luonnollisen valinnan ja lajien kilpajuoksun tulosta, ei luomisteoreetikoiden ajattelussa ole tilaa.

Tästä aiheesta on aina kiistelty mutta nyt asiaan ovat puuttuneet lainsäätäjät. Espanjalaisessa pikkukaupungissa toteutettiin demokratiaa 1930-luvulla äänestämällä Jumalan olemassaolosta. Marraskuun alussa *Kansasin* osavaltiossa järjestettiin kansanäänestys, jossa enemmistö äänioikeutetuista ilmaisi mielipiteensä evoluutioteorian oikeellisuudesta. Eikä pelkästään koulujen opetussuunnitelmissa vaan ylipäätään selityksenä luonnon tavalle toimia.

Osavaltion lainsäätäjät hyväksyivät äänestystuloksen ratkettua lain, joka tekee evoluutiosta rikoksen. Rikoksesta seuraa tässäkin tapauksessa kyseisessä laissa määritelty rangaistus. Lakia puoltaneen edustajan mukaan *”tästä lähtien Kansasin metsät, joet ja niityt ovat vapaat evoluution jumalattoman turmiollisesta vaikutuksesta ja lajit voivat jatkossa lisääntyä poikkeamatta Jumalan alkuperäisestä suunnitelmasta”*.

Lain rikkoja voi saada vankeutta, tuntuvat sakot tai korjaavaa kuntoutusta, jotta väärin tehneet organismit voidaan ohjata pois evoluution väärältä tieltä. Kansasissa lainvalvojat tullaan kouluttamaan, jotta he ymmärtävät ja osaavat asianmukaisesti tutkia tapauksia, joissa organismeja epäillään evoluutiokäyttäytymisestä, kuten luonnon valinnasta tai mukautumisesta.

Laki on sama perhosille, pensaille ja yksikertaisimmille soluille. Ihmisille uusi laki saattaa tuoda monenlaisia yllätyksiä. Ne kansalliset, joiden cytochrome-c molekyylit poikkeavat simpanssien

vastaavista vähemmän kuin kaksi prosenttia, ovat jo syntyessään rikkollisia.

Asiaa vähänkin ymmärtävä tajuaa, että lain vaikutusten näkyminen luonnossa kestää miljoonia vuosia. Tästä huolimatta kansalliset ilmaisivat tuoreeltaan tyytyväisyytensä uuden lain tultua hyväksytyksi toteamalla, että evoluutio on jo nyt saattanut mennä liian pitkälle.

Maanviljelyteollisuuden edustajat ovat kuitenkin uudesta tilanteesta huolissaan. Laki nimittäin kieltää myös kaiken keinotekoisien elämien jalostamisen ja geenimanipuloinnin, mikä sinänsä ei ole huono asia.

Lainvalvonnan ensimmäisiä saavutuksia oli keinosiemennysasemalle tehty ratsia, jossa viranomaiset pidättivät tilanomistajan, seminologin, neljä apulaista, yhden sonnin ja hänen parisen kymmentä naaraspuolista elinkumppaniaan.

Mitä tähän voisi enää sanoa? Kirjeessään rouva *Footelle* vuonna 1887 *Mark Twain* totesi, että kaikki mitä elämässäsi tarvitset, on tietämättömyys ja itsevarmuus, silloin menestys on taattu.

Jotkut meistä ovat omaksuneet tämän liiankin hyvin. Tietämättömyys ei ole synty, tiedon kieltäminen ja sokea usko sen sijaan ovat.

Loppuun harras pyyntö.

Luoja, anna meidän näinä pimeyden aikoina ymmärtää ihmisten teot ja nähdä viisauden valo. Anna meidän käyttää oivallusta ja järkeä, jonka luonto kauneudessaan ja monimutkaisuudessaan on ihmiselle ja muille luonnon olioille kehittänyt. Vapauta meidät yksinkertaisuuden, pinnallisuuden ja tietämättömyyden kahleista. Anna opettajien kaikkialla opettaa nuorille ajattelun, kriittisyyden ja luovuuden taitoja. Muistuta meitä lähimmäisen rakkauden ja suvaitsevaisuuden tärkeydestä ja anna kaikkien koulujen kannustaa oppilaitaan kyseenalaistamaan ja epäilemään.

Ja ennen muuta, auta meitä jokaista rakastamaan elämää sellaisena kuin se on. Ja lopuksi, luoja, herätä minut, kun tämä pyhä yksinkertaisuus on ohi.

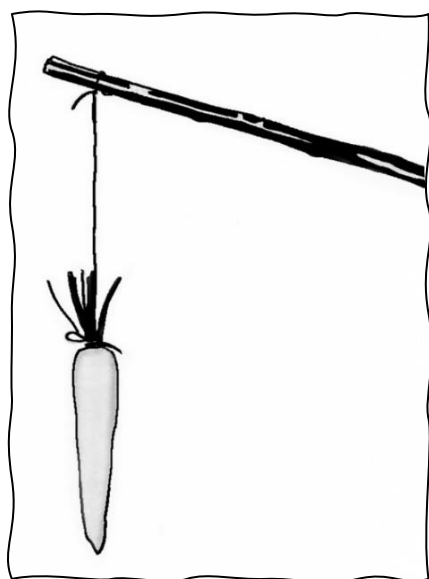
18 Tuottavuutta koulutukseen 23.3.2007

JOS koulutus on kallista, kokeile tietämättömyyttä.

Näin todettiin jo silloin, kun koulutuksen tuottavuudesta ei juurikaan puhuttu. Tärkeintä oli, että panokset olivat kohdallaan. Nykyään tilanne on toinen. Tuottavuus, tehokkuus ja tuloksellisuus ovat iskusanoja, joilla koulutuspolitiikkaa ja myös koulujen käytäntöjä yhä useammin ohjataan.

Rahalaitoksessa työskentelevälle tässä ei ole mitään outoa. Rahalla pitää saada aikaan se, mitä sillä on tarkoitettu aikaan saatavaksi. Indikaattorit ja mittarit ja muut varmistavat, että ei tehdä pelkästään oikeita asioita ja tehdään ne myös oikein.

Ekonomistin maailmankuva ja koulutusekspertin ajattelu kohtaavat silloin, kun tehokkuusideologiaa viedään koulutuksen kehittämiseen. Usein käy niin, että kuilu näiden kahden näkemyksen välillä on melkoisen leveä ja usein myös syvä. Kenties paras esimerkki markkinatalouden mallien soveltamisesta koulutukseen on tilivelvollisuusajattelu. Sen mukaan koulutuksen laatua ja tehokkuutta voidaan parantaa panemalla koulut tilille siitä, että oppilaat oppivat mitä koulussa tavoitteiksi on asetettu.



Sitten otetaan käyttöön porkkana ja keppi. Kun tulosta syntyy, siitä palkitaan – yleensä rahalla. Jos homma ei onnistu, niin sitten kärsitään. Joissakin maissa on menty niin pitkälle, että heikkoja tuloksia tuottava oppilaitos annetaan yksityisen firman hoidettavaksi.

Monien mielestä tämä on ihan järkeenkäypää logiikkaa. Toki on niin, että yhteisiä resursseja tulee käyttää järkevästi ja harakiten. Mitä paremmin todelliset koulutuksen kustannukset tunnetaan, sitä helpompaa on varmistaa varojen kohdentuminen oikeisiin asioihin.

Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut se, mitä koulutuksen tuloksella ymmärretään. Valmistuneita tai systeemin läpikävelleitä on helppo laskea. Vaikeampi on sen sijaan tietää, kuinka hyvillä tiedoilla, taidoilla ja erityisesti asenteilla koulutuksensa päättävät elämänsä eteenpäin jatkavat.

Maailmalla on kirveleviä esimerkkejä tuottavuusindikaattoreihin tuijottamisen vaaroista. *Ugandaa* pidetään yhtenä kehityksen mallimaana *Afrikassa*. Muutamassa vuodessa se on saavuttanut lähes

universaalin perusopetukseen osallistumisen asteen. Joitakin vuosia sitten vain puolet ugandalaisista lapsista kävi peruskoulun. Arviointiraporteissa kehitys näyttää siis hyvältä.

Todellisuudessa tilanne on kuitenkin toinen. Koulujen ja luokkien koot ovat kasvaneet uusien oppilaiden myötä niin suuriksi, että opetuksen taso on monissa kouluissa romahtanut olemattomiin.

Armeniassa koulutuksen taloustieteilijät laskivat jokin aika sitten, että koulujärjestelmän oppilas-opettaja-suhde on liian pieni. Yhtä opettajaa kohti oli 11 oppilasta, kun vastaava suhde kehittyneimissä maissa on noin 16 oppilasta per opettaja. Yhdeksi tunnusluvuksi koulureformissa valittiin oppilas-opettajasuhteen nostaminen kansainväliselle tasolle.

Armenia on vuoristotasavalta ja sen kouluverkko on tiheä kuin *Suomessa* parhaina vuosina. Nyt kun tämä tuottavuustavoite on saavutettu, on sen seurauksena 10 000 opettajaa siirretty syrjään, usean oppiaineen opetus vähentynyt ja moni kyläkoulu kadonnut. Opettajien työmoraali on pohjalukemissa.

Koulutuksen taloustiede on Suomessa perinteisesti ollut sivuroolissa, kun koulutuksen tutkimuksesta on keskusteltu. Muualla sen sijaan koulutusekonomistit ovat olleet keskeisiä vaikuttajia kansallisissa koulureformeissa.

Meillä joudutaan lähivuosina vakavasti pohtimaan, miten koulutuksen käyttöön osoitetut julkiset resurssin parhaiten käytetään. Yhä useamman osallistuessa julkisesti maksettuun koulutukseen on nykyisenlainen rahoitusmalli käymässä ahtaaksi. Taloustiede antaa tähän keskusteluun tarpeellisen ulottuvuuden.

Koulutuksen tehokkuutta lisättäessä on yksi asia kuitenkin nostettava ylitse muiden: koulun tavoitteet.

Ennakoimaton tulevaisuus ja nopeasti muuttuva tietoyhteiskunta edellyttävät tiedollisen oppimisen lisäksi erityisesti asenteiden ja uusien ajattelutapojen oppimista. Näiden mittaaminen on hankalaa, ainakin nykyisin käytössä olevilla arviointijärjestelmillä.

Suomen kilpailukyky perustuu jatkossakin luovasti ajatteleviin ja ennakkoluulottomiin ihmisiin, joilla on hyvä yleissivistys ja perusrehellinen työmoraali. Vaino asennettu koulutuksen tuottavuusohjelma saattaa aiheuttaa peruttamattomia ongelmia koulutuksen laadulliseen toimivuuteen.

Siksi jatkuva vuoropuhelu koulutuspoliitikkojen, koulun kehittäjien, koulutuksen taloustieteilijöiden ja opettajien kesken on tulevaisuuden luomisessa avainasemassa.

19 Kehitys ja korruptio – 15.6.2007

MAAILMANPANKIN pääjohtaja joutuu jättämään pestinsä tämän kuun lopussa epämuikavasta syystä. Koskaan ei pääjohtaja ole joutunut vastentahtoisesti lähtemään kesken virkakautensa. Moni on saanut tästä skandaalista aiheen ehdottaa koko instituution lopettamista. Maailmanpankki on pitkään ollut kiistelty mutta nyt se on kenties vaikeammassa tilanteessa kuin koskaan aikaisemmin.

Maailmanpankki ei ole pankki sanan varsinaisessa mielessä. Se on pikemminkin rikkaiden maiden rahoittama kansainvälinen kehitysohjelma, joka pumpkaa vuosittain miljardeja dollareita kehittyviin maihin erilaisina lainoina, luottoina ja lahjoituksina.

Näillä dollareilla maksetaan sairaaloita, rautateitä, siltoja ja kouluja sellaisiin maihin, jotka ovat riippuvaisia muualta tulevasta pääomasta. Maailmantalouden dynamiikka on perusteellisesti muuttunut ajoista, jolloin Maailmanpankki perustettiin vuonna 1945. Joidenkin kriitikoiden mielestä muutos on johtanut siihen, että Maailmanpankin merkitys köyhyyden poistajana ei ole enää yhtä suuri kuin ennen.

Kiina jakaa houkuttelevia lainoja köyhille *Sudanille*, *Nigerialle* ja muille *Maailmanpankista* riippuville Afrikan maille ilman epämuikavia vaatimuksia. *Venezuela* tukee naapureitaan öljystä saatavalla pääomalla. *Venäjä* on myös liittymässä avunantajien joukkoon. *Bill Gatesin säätiö* ja muut yksityiset hyväntekijät ovat merkittäviä tekijöitä globaalien kehityskysymysten ratkaisemisessa.

Yksityiset avustukset eivät kuitenkaan aina tavoita kaikkein kiipeimmin apua kaipaavia. Virallista globaalia kehitysapua tarvitaan jatkossakin varmistamaan, että markkinavetoisen avun ulkopuolelle jäävät saavat kansainvälisestä tuesta osansa.

Maailmanpankin yksi tärkeä tehtävä on huolehtia kehityskysymysten etiikasta ja oikeudenmukaisuudesta sekä tuottaa tietoa meillä olevien köyhyyden puolittamiseen ja maailman parantamiseen tähtäävien ponnisteluiden toimivuudesta.

Maailmanpankin jättävä *Paul Wolfowitz* toi *Pentagonista* mukanaan kyseenalaisen maineen lisäksi korruption vastaisen taistelun, joka hyväksyttiin pitkän hampain osaksi köyhyyden vähentämistä. Hyvä hallinto on kestävän kehityksen avain.

Moni kehityskysymysten asiantuntija piti kuitenkin Wolfowitzin korruptioideologiaa naivina ja vaikeasti toteutettavana. Katsottiin, että siivoaminen pitää aloittaa omasta pesästä ennen kuin edellytetään muilta eettisten normien noudattamista.

Pääjohtaja kompastuikin näihin oman talon sisällä oleviin eettisiin ongelmiin.

Olisiko nyt niin, että Maailmanpankki on tehtävänsä tehnyt ja se olisi siksi syytä lakkauttaa? Tämä ei ehkä olisi viisasta, koska köyhyyden vähentämiseksi ei toistaiseksi ole olemassa toista riittävän vahvaa toimijaa. Sanomattakin on selvää, että Maailmanpankin tulee uudistua ja sen perinteisiä toimintatapoja arvioida ja myös perusteellisesti muuttaa.

Maailmanpankki rahoittaa vuosittain kahdella miljardilla dollarilla koulutuksen kehittämistä eri puolilla maailmaa. Sekä sen omat ekonomistit että ulkopuoliset koulutusekspertit kritisoivat Maailmanpankin omaksumaa koulutusstrategiaa ja kyseenalaistavat usein toteutettujen koulutusprojektien mielekkyyden ja vaikuttavuuden. Maailmanpankin strategia on 1990-luvun alusta keskittynyt YK:n koordinoiman *Koulutus kaikille* -ohjelman tukemiseen. Tämä on johtanut investointien kohdentamiseen lähinnä perusopetuksen kehittämiseen. Samalla toisen asteen koulutus ja muut tärkeät koulutuskysymykset, kuten erityisopetus, kestävä kehitys ja koulutuksen muutoksen ymmärtäminen ovat jääneet paitsioon.

Rahan antaminen on vain osa Maailmanpankin koulutuksen kehittämistehtävää. Yhtä tärkeää on kansallisen koulutuspolitiikan kehittäminen tukea tarvitsevilla mailla.

Koulutuspolitiikkaan vaikutetaan tavallisesti erityisillä lainoihin liitetyillä ehdoilla. Tämä on hyväksyttävää silloin, kun nämä vaatimukset ovat kyseisen maan kannalta älykkäitä ja moraalisesti kestäviä. Usein näin ei kuitenkaan ole. Armeniaan annetun lainan ehtona oli joka neljännen opettajan irtisanominen, mikä puolestaan johti pienten koulujen lakkauttamiseen koulutuksen tuottavuuden nimissä. Kalliin ja usein kyseenalaisen arviointijärjestelmän luominen on usein ollut rahan saannin edellytys.

Maailmanpankki tarvitsee uuden, yleistä globaalia kehitystehtävää tukevan koulutusstrategian. Maailmanpankin tulisi rahoittaa koulutusjärjestelmiä arvioivia analyysejä ja siirtää projektien rahoittaminen ja operointi alueellisille kehityspankeille. Maailmanpankilla voisi siten tulevaisuudessa olla keskeinen rooli muutostiedon ja kehittämisinnovaatioiden jakajana.

Mikäli korruption kitkemistä pidetään jatkossakin Maailmanpankin keskeisenä missiona, on erityisesti opetushallinnossa ja oppilaitoksissa esiintyvät laittomuudet tunnustettava ja puututtava niihin erityisellä pontevuudella.



Torino 2007–2009

Taustaa

LIKI viisi vuotta *Washingtonissa Maailmanpankin* virkamiehenä sai usein kysymään, että tässäkö se sitten on se ura. Työ oli pääasiassa mielenkiintoista mutta ajoittain jatkuva matkustaminen ja budjettien vahtiminen otti voimille. Samaan aikaan Euroopassa pantiin vauhtia talouden kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Suomi, joka keikkui talouden kilpailukykylistojen kärjessä, sai koulutuksen ohella kansainvälistä huomiota. Suomalaiselle koulutuspolitiikalle erityisesti kilpailukyvyyn näkökulmasta oli kova kysyntä.

Torinossa toimii Euroopan koulutussäätiö *ETF (European Training Foundation)*, joka on yksi Euroopan komission virastoista. Se on Euroopan lähialueiden maiden koulutusta ja työllisyyspolitiikkaa tukeva pieni organisaatio, jossa on aina ollut pieni mutta väkevä suomalaisyhteisö.

Olin 1990-luvulla Kansallisen observatoriahankkeen yhteydessä ollut läheisessä yhteistyössä ETF:n kanssa ja oppinut arvostamaan sen ketterää ja asiakaslähtöistä toimintatapaa. Vuonna 2007 ETF:n pääjohtajana toimi skotlantilainen *Muriel Dunbar*. Jossakin Maailmanpankin kokouksessa kuulin häneltä ohimennen, että ETF saattaisi olla kiinnostunut saamaan minut mukaan Euroopan rakentamistyöhön. Tuolloin ajateltiin niin, että Eurooppa voi tulla maailman kilpailukykyisemmäksi talousalueeksi vain ja ainoastaan korkeatasoisen ja innovatiivisen koulutuksen avulla.

Otin koulutuspolitiikan erityisasiantuntijan pysyvän pestin vastaan, sillä ehdolla, että saisin vapaasti tuoda ETF:n toimintaan ja strategiaan mukaan uudenlaista koulutusajattelua, joka tarjoaisi laajemman perspektiivin koulutuksen tulevaisuuteen, kuin perinteinen ammatillinen vs. yleissivistävä koulutus. Samalla sain vahvistaa ja laajentaa tutkimus- ja julkaisutoimintaa niin, että ne auttaisivat ETF:n kasvamista aidosti kohti asian-tuntijaorganisaatiota. Samalla sain mahdollisuuden jatkaa suomalaisen koulun tutkimista lähempää kuin Atlantin takaa, mikä oli minulle ammatillisesti mieluista ja tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeää.

Suomessa Tasavallan Presidenttinä toimi tuohon aikaan *Tarja Halonen*. Opetusministerit vaihtuivat tiuhaan, vaikka PISA-maineen aallonharjalla sai paistatella kansainvälisen huomion valokeilassa. *Sari Sarkomaa* oli opetusministerinä 2007–2008 ja hänen seuraajaksi valittiin *Henna Virkkunen* vuosiksi 2008–2011. Opetushallitusta johti *Timo Lankinen*.

OECD:n PISA-tulokset olivat jatkaneet nousuaan vuodesta 2000 lähtien ja vuoden 2006 tulosten tultua julki likipitään kaikki Suomessa olivat vakuuttuneet siitä, että PISAn ihme on totta. 1990-luvun ennakkoluuloton koulun kehittäminen vaihtui pikkuhiljaa erinomaisuuden hurmukseen, jota vahvistivat sadat kansainväliset delegaatiot eri puolilta maailmaa. Suomen koululle oli käymässä kuin Nokian kännykkäbisnekselle – hyvänolon tunne karkottaa uudistamisen intohimon ja luovan hulluuden. Miksi korjata jotakin, mikä ei ole rikki?

Torinon vuosiin mahtuu myös tulevaisuuden kannalta merkittävän prosessin alku: *Finnish Lessons* eli mitä maailma voisi suomalaisesta koulutuksen kehittämisestä oppia.

ETF työympäristönä ja mahdollisuus riippumattomasti tarkkailla suomalaisen koulutuksen evoluutiota lähietäisyydeltä loivat liki täydelliset edellytykset kirjoittaa ja kertoa tarinoita suomalaisesta kulttuurista ja koulusta, joka muutama vuosi myöhemmin muuttaisi elämän ja uran suuntaa ennakoimattomalla tavalla.

Kolumnit 2007-2009

20 Kadotetut oppitunnit - 28.9.2007

OPPIMISTULOSTEN kansainvälinen vertaaminen on pannut monen aprikoimaan mistä oppilaiden koulusaavutusten erot mahtavat johtua. Selityksiä on monia.

Yksi tällainen on varsinaiseen opetukseen koulujen käyttöön annettu aika. Kouluvuosien kuluessa kadotettuja oppitunteja on nyt alettu etsiä ja samalla löytää syitä oppimisen ongelmiin ajasta, joka kuluu kaikkeen muuhun paitsi uuden opettamiseen ja oppimiseen.

Moittiva sormi osoittaa usein kouluissa lisääntyvään koulun ulkopuolelta tulevaan testaamiseen. Tutkijoiden mukaan testeihin valmistautuminen ei yleensä edistä oppimista, koska sen tavoitteena on vahvistaa ennestään opetettua. *Yhdysvalloissa ja Englannissa* huomattava osa opettamisesta tähtää testeissä pärjäämiseen. Tämä kuitenkin lisää jo ennestään kadotetun opetusajan määrää.

Suomalaista peruskoulua pidetään tässäkin suhteessa kansainvälisenä mallina, jossa opettaminen on koulun perustehtävä ja jossa oppiminen on tärkeämpää kuin testaaminen.

Luokkahuonetutkimukset eivät enää ole tutkijoiden suosiossa. Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään, että merkittävä osa oppitunneista kuluu muuhun kuin opettamiseen ja oppimiseen. Harvardin yliopistossa opetusta tutkiva *Richard Elmore* havaitsi, että Yhdysvalloissa tyypillisestä oppitunnista käytetään alle 40 prosenttia uuden asian opetteluun.

Kun Elmore lisäsi kadotettuun opetusaikaan testeihin valmistautumisen ja lukukausien lopun muodollisuudet, on lukuvuodessa yhtä luokkaa kohti 250 tuntia, joka käytetään muuhun kuin uuden opettamiseen. Yksinkertaistaen saadaan tulokseksi 3000 kadotettua tuntia kahdentoista kouluvuoden aikana. Tavallisessa amerikkalaisessa koulussa se vastaa noin kolmea kouluvuotta. Kokenut opettaja huomaa helposti, että tuollainen logiikka ei johda oikeudenmukaiseen eikä uskottavaan johtopäätökseen.

Ensinnäkin, koululuokka on sosiaalinen systeemi, jota ei voi ohjata kuten konetta. Toiseksi, opituista asioista keskusteleminen tai innostavien projektien tekeminen vahvistavat jo opetetun ymmärtämistä, eikä niihin käytetty aika siksi ole kadotettua aikaa.

Kansainväliset tilastot avaavat kuitenkin muita mielenkiintoisia yksityiskohtia opetuksen määrästä. OECD vertaa 7-14-vuotiaille aiottua opetusaikaa eri maissa. *Pohjoismaissa* tämä on alle 6000 tuntia kun se *Hollannissa, Italiassa ja Australiassa* on noin 8000 tuntia.

Tämä tarkoittaa sitä, että jos koulupäivän ja lukuvuoden pituus ovat vakioita, pohjoismaiden peruskoululaisilla on viisipäiväinen kouluviikko, kun se edellä mainituissa maissa on kuusipäiväinen. Ero on peruskoulun aikana noin puolitoista lukuvuotta. Jos verrataan 15-vuotiaiden oppilaiden opiskeluun käyttämää kokonaisaikaa kouluviikon aikana, istuvat korealaiset nuoret opiskelemassa noin 50 tuntia viikossa. Pohjoismaalaiset selviävät huomattavasti vähemmällä, alle 30 tunnin puurtamisella.

Pohjoismaalaiset nuoret menestyvät vähäisestä opetusajasta huolimatta kansainvälisissä oppimisvertailuissa hyvin. Voisiko siis tehdä sellaisen johtopäätöksen, että opetuksen laatu on sen määrää tärkeämpää?

Olisiko tässä kenties todisteita tunnetulle paradoksille: mitä enemmän opetetaan, sitä vähemmän opitaan? Tai ehkä koulutukseen pätee tietty älyllisen tasapainon laki, jossa muodollisen opettamisen ja itseohjautuvan toiminnan oikea suhde koulussa tuottaa parhaan lopputuloksen.

Kouluvuoden alkaessa uutisoitiin suomalaisen peruskoulun kadotetuista oppitunneista. Opetushallituksen pääjohtajan mukaan peruskoulussa annetaan opetusta nykyisin puoli vuotta vähemmän 1990-luvun alkuun verrattuna.

OECD:n tilastot osoittavat, että Pohjoismaissa opetetaan muita järjestön maita huomattavasti vähemmän. Samojen tilastojen mukaan tässä ei ole kuitenkaan tapahtunut Suomessa viime vuosina muutosta ainakaan alaspäin.

Samaa todistavat *Tilastokeskuksen* numerot ja esimerkiksi *Kuntaliiton* kunnille tekemän kyselyn tulokset. Vaikka kerhotuntien ja tukiopetuksen väheneminen kouluissa on valitettavaa, ei niitä voi lukea perusopetuksen vähenemiseksi.

Aika on koulujen tärkein resurssi. Aikuisten velvollisuus on huolehtia siitä, että aikaa käytetään harkiten ja järkevästi. Meillä Suomessa kouluilla on poikkeuksellisen vähän sellaista pakkoa, joka vaatisi opetukselle tarkoitettun ajan käyttämistä johonkin toissijaiseen.

Ajan mittaaminen on yksi ihmiskunnan tieteenhistorian ensimmäisiä saavutuksia. Kadotettujen opetustuntien ja hukattujen koulupäivien tilastoimisen odottaisi siksi olevan sen verran yksinkertainen toimitus, että siinä päädyttäisiin vaivatta todenmukaiseen tulokseen.

Mutta kuten usein joutuu toteamaan: on valheita, hitonmoisia valheita ja sitten on tilastoja.

21 Koulun lahja - 21.12.2007

SUOMALAISET opettajat ja rehtorit ovat tänäkin jouluna antaneet kansakunnallemme hienon lahjan: hyvän koulun kaikille Suomen nuorille.

Merkittävää ei ole vain se, että tietäminen ja osaaminen ovat maailman huippua vaan myös se, että tämä erinomaisuus on tasaisesti levinnyt ympäri maata. Huomisen taitojen ja osaamisen suhteen suomalaiset vanhemmat ja nuoret voivat turvallisin mielin rauhoittua joulun viettoon.

Koulun menestys vaikuttaa myönteisesti Suomi-kuvaan maailmalla. Professori *Jarkko Hautamäki* on ehdottanut, että *Matkailun edistämiskeskuksen* tulisi myöntää palkinto Suomen koululaitokselle. Tuhannet asiantuntijat ja miljoonat turistit ovat käyneet katsomassa Suomen PISA:n ihmettä. Suomalaisen koulun jatkuva menestys takaa sen, että vierailijoita riittää jatkossakin.

Oppimisen kansainvälisellä huipulla pysyminen on osoitus kestävästä koulupolitiikasta ja viisaasta opetuksen kehittämisestä. Suomalaiset ovat maltillisesti seuranneet globaaleja koulutuksen uudistustrendejä.

Koulun hyvyys ymmärretään Suomessa laajemmin kuin muualla. Ei säännöllisesti mitattuina ja verrattuina oppimistuloksina vaan laajempien kasvatustavoitteiden saavuttamisena. Päättäjillä ja kehittäjillä onkin nyt edessään tarkka paikka: kannattaako hyvin toimivaa systeemiä yrittää muuttaa?

Yksi kehittämissuunnitelmissa esitetty ehdotus on kansallisesti yhtenäisemmän testausjärjestelmän rakentaminen. Oppilaiden oppimistulosten mittaaminen, opettajien työn arvioiminen sekä niihin perustuva koulujen tilivelvollisuus ovat maailmalla yleisiä laadunvarmennuksen strategioita.

Opettajat ja rehtorit suhtautuvat meillä nihkeästi mittaamiseen ja vertaamiseen, aivan perustellusti. Resurssit pitää ohjata hyvien tulosten tekemiseen, ei tarpeettomaan testaamiseen tai koulujen välisen kilpailun lisäämiseen.

Tutkimustulokset tiukan tilivelvollisuuden järjestelmistä osoittavat, että opetus yksipuolistuu ja opetussuunnitelmat kapenevat systemaattisen testaamisen ja ankaran tulosvastuun takia. Tilivelvollisuus ja kilpailu toteutuvat koulujärjestelmissä eri tavalla kuin tavaramarkkinoilla.

Suomessa ei tarvita koulujen ja opettajien ranking-listoja vaan yhteistyötä koulujen kesken. Valtakunnallisten testien perusteella

tehtävä koulujen paremmuuden määrittäminen olisi hyvin toimivalle koulujärjestelmälle vahingollista.

Laadun nimissä voidaan koulutuksen kehittämisessä ehdottaa melkein mitä tahansa. Kehittämisideoiden taustalla on harvoin hyvin perusteltu tieto. Uskomusten varassa tapahtuva koulun kehittäminen on tyypillistä maissa, joissa koulutus ei toimi hyvin.

Ideoiden lainaaminen kansainvälistä mainetta niittäneistä maista on PISAn aikakaudella yleistynyt. Moni etsii ratkaisuja omiin koulutuksen ongelmiin Suomesta. Mutta mistä suomalaiset etsivät ideoita nyt, kun koulutus on kansainvälisellä huipulla?

Hyvätasoisien koulutuksen takaaminen ei edellytä isoja uudistuksia järjestelmän tasolla vaan pikemminkin hyvän opettamisen ja koulunjohtamisen edellytysten turvaamista tulevina tarkkan euron vuosina.

Koulutuksen todellinen uhka on tuottavuuden ja laadun kehittämisen nimissä tehtävät rakenteelliset muutokset, jotka vaikeuttavat oppilaiden opiskelua ja opettajien työtä kouluissa. Suomalaisessa koulussa lapsille tarjotaan hyvä ympäristö, jossa sekä oppii että kasvaa aikuiseksi kuin monissa muissa maissa, joissa tiedollinen oppiminen on pääasia.

Suomen koulun voima on sen joustavissa rakenteissa ja niistä nousevassa luovuudessa. Rehtorit, opettajat ja oppilaat voivat kokeilla erilaisia tapoja toimia ja oppia, mikä on osaamisen ja ennakkoluulottoman kekseliäisyyden perusta.

Tehokkuus ja tuottavuus koulutuksessa on siksi muotoiltava niin, että koulujen toiminnassa ja opettamisessa luovuus säilyy keskeisenä toimintaa ohjaavana periaatteena.

Suomalainen koulu nousi kansainvälisiin uutisotsikoihin myös traagisten tapahtumien takia. Väkivalta kouluissa Beslanin, Columbinen ja Jokelan tapaan pysäyttää monet meistä pohtimaan mikä kasvatuksessa ja opetuksessa on lopulta tärkeintä.

Viestintäteknologian, virtuaalioppimisen, roolipelien ja internet-suhteiden täyttämässä todellisuudessa nuoret tarvitsevat entistä enemmän tilanteita, joissa he voivat kohdata oikeita ihmisiä. Ainoa kaikkien tavoitettavissa oleva paikka on koulu – sen aikuiset ja nuoret.

Koulu on tämän päivän nuorelle tärkeä ihmisten kohtaamisen ja inhimillisten tunteiden kokemisen paikka. Vaalitaan siksi koulua jatkossakin humaaniuden kehtona, ei osana tehokasta koneistoa.

22 Maailmankoulutuspankki – 21.3.2008

KOULUTUS on usein näytellyt tärkeää osaa maailman muuttuessa. Teollistuminen edellytti enemmän ja paremmin koulutettua työvoimaa.

Itsenäistyvien kansojen menestyminen on rakentunut yleissivistykseen ja ennakkoluulottomaan suvaitsevaisuuteen. Tietoyhteiskunta puolestaan perustuu elinikäisen oppimisen ideaan.

Tuoreessa EU:n merkittävimpien kansantalouksien kilpailukykyvertailussa todettiin, että inhimillinen pääoma eli koulutus on tärkein tuottavuutta ja jatkuvaa talouskasvua vahvistava tekijä.

Koulutuksesta on tällä vuosikymmenellä tullut tärkeä kysymys kolmella tavalla.

Ensinnäkin, se on eri puolilla maailmaa nousemassa keskeiseksi ulkopoliittiseksi kysymykseksi. *Yhdysvalloissa, Ranskassa ja Lähi-Idässä* koulutuksen avulla pyritään aikaisempaa selkeämmin vaikuttamaan vallitseviin ulkopoliittisiin kysymyksiin.

Toiseksi, koulutus on uudessa maailmanjärjestyksessä taloudellinen investointi, joka palautuu takaisin työn paremman tuottavuuden kautta.

Kolmanneksi, koulutus on keskeinen globaali kehitys- ja turvallisuuskysymys, jolla köyhyyttä ja väkivaltaa voidaan vähentää sekä oikeudenmukaisuuteen perustuvaa hyvinvointia lisätä.

Valitettavasti useaan kertaan sovitut toimenpiteet koulutuksen parantamiseksi maailmassa eivät kuitenkaan ole johtaneet toivottuihin tuloksiin. *Vuosituhannen kehitystavoitteiden* nimellä tunnettu pyrkimys järjestää kaikille lapsille hyvä peruskoulutus vuoteen 2015 mennessä näyttää jäävän haaveeksi. Itse asiassa tasaisen vauhdin taulukolla tämä verraten selkeä tavoite jää saavuttamatta vielä vuonna 2050.

Tarvitaan siis poliittinen rytminmuutos! Eikä *Vuosituhannen kehitystavoitteissa* mainita mitään toisen tai korkea-asteen koulutuksesta, jotka molemmat ovat haasteita kehitysmaissa.

Koulutus on globaali kehitystavoite. Miksi sovittujen päämäärien saavuttaminen on vaikeaa? Positiivinen puoli asiaa on se, että koulutuksen kehittäminen ei ole enää kiinni rahasta. Ongelmiksi ovat sen sijaan muodostuneet poliittisten lupauksen toistuva pettäminen ja riittävän vaikuttavien maailmanlaajuisten toimijoiden puuttuminen.

Maailman kahdeksan johtavaa teollisuusmaata tapaavat Japanin isännöimänä tulevana kesänä Hokkaidossa. Japani on asettanut tämän huippukokouksen tärkeimmiksi asioiksi ilmastonmuutoksen ja Afrikan kehityskysymykset. Toivottavasti kokouksessa nostetaan myös koulutus yhdeksi pääasioista.

Englantilainen *Sir Edward Manning* on ehdottanut, että G8-kokous päättäisi *Maailmankoulutuspankin (World Education Bank eli WEB)* perustamisesta yhdessä YK:n jäsenmaiden, kansainvälisten kehitysorganisaatioiden, pankkien, yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Sen tehtävänä olisi koulutuksen nostaminen yhdeksi tärkeimmistä globaaleista kehityskysymyksistä.

WEB voisi palvella kaikkia maita, joilla on vaikeuksia saada koulutusjärjestelmänsä kuntoon. Siksi sen puoleen voisivat kääntyä myös vauraat teollistuneet maat, vaikka sen tärkeimpiä edunsaajia olisivat luonnollisesti kehitysmaat.

Tällä hetkellä kollektiivinen koulutuksen kehittäminen kohdistuu pelkästään köyhimpiin maihin, vaikka monien kehittyneiden maiden koulutusongelmat saattavat olla yhtä vakavia. WEB voisi esimerkiksi olla avuksi suurkaupunkien koulujen parantamisessa silloin, kun kyseisen maan tai kaupungin omat resurssit eivät riitä.

Kansallisia koulu-uudistuksia koskevan tutkimuksen mukaan raha ei aina ole ratkaisu koulutuksen ongelmiin. Siksi WEB:n tulisi olla myös kouluja ja oppimista koskevaa tietoa tuottava ja levittävä pankki. Kaikkien maiden yhteisenä instituutiona sen tulisi olla poliittisesti ja ideologisesti riippumaton ja perustaa toimintansa kunkin kohdemaan tarpeiden ja olosuhteiden mukaan.

Koulutuksen maailmanlaajuiseen kehittämiseen sitoutuminen merkitsisi sitä, että WEB olisi kaikkien maiden aidosti yhteinen projekti, jossa sen jäsenmaat olisivat tasa-arvoiset. Hallitukset ja kansainväliset organisaatiot olisivat WEB:n päärahoittajat, mutta sen tulisi olla myös globaali yksityisen ja julkisen sektorin yhteishanke.

Säätiöt ja yksityiset hyväntehtäjät olisivat siksi sen tärkeitä rahoittajia. Nykyään vajaa seitsemän miljardia euroa eli noin 10 prosenttia vuotuisesta virallisesta kehitysavusta kohdistuu koulutukseen.

WEB:n tavoitteena tulisi olla tuon määrän tuplaaminen. Maailman nousevien talousmahtien, kuten *Kiinan, Intian, Brasilian* ja *Etelä-Afrikan* uuteen imagoon tällainen Maailmankoulutuspankki sopisi mainiosti.

Nähtäväksi jää minkä arvon koulutus globaalina kehityskysymyksenä *Hokkaidossa* maailman rahamahdeilta saa.

23 Kaksikymmentä vuotta on tarpeeksi

20.6.2008

ERI puolilla maailmaa toteutettavissa koulu-uudistuksissa on monia yhteisiä piirteitä. Valinnaisuus, koulujen itsenäisyys ja koulutuksen rahoittaminen mitattujen tulosten perusteella ovat näistä yleisimmät. *Globaali koulureformiliike* on ottanut oppia monien maiden koulun muuttamisen ideoista. Amerikkalaisten, saksalaisten ja englantilaisten koulutuspolitiikat ovat kaikki muokanneet koulun kehittämistä globalisoituvassa maailmassa.

Kenties tunnetuin yksittäinen koulureformi, *Education Reform Act* eli ERA, täyttää tänä vuonna 20 vuotta. *Margaret Thatcherin* johtama konservatiivihallitus päätti vuonna 1988 tästä lakiuudistuksesta, joka vaikutti koulujen toimintaan radikaalisti Englannissa ja Walesissa. ERA on ollut monen maan päättäjille ja kehittäjille esikuva, myös meillä Suomessa. ERA perustui yksinkertaiseen logiikkaan:

- (1) kilpailun lisääminen parantaa koulujen laatua ja tuloksellisuutta samalla tavalla kuin kilpailun vapauttaminen edistää talouden tuottavuutta;
- (2) jotta koulut voisivat aidosti kilpailla keskenään niiden itsemääräämisoikeutta pitää lisätä;
- (3) vanhempien tulee voida päättää missä koulussa heidän lapsensa oppinsa saavat; ja
- (4) voidakseen valita vanhemmat tarvitsevat vertailtavissa olevaa tietoa oppimistuloksista ja koulujen toiminnasta suhteessa yhtenäiseen opetussuunnitelmaan.

Englannissa ERA toi vanhemmille valinnaisuutta, kouluille vapautta ja valtiolle lisää valtaa päättää mitä ja miten kouluissa opetetaan ja opiskellaan. Keskitetty valtakunnallinen opetussuunnitelma takasi sen, että jokaisessa julkisessa koulussa opetuksen tavoitteet perustuivat yhtenäisiin standardeihin.

Oppilaiden jatkuva ulkopuolisten toteuttama testaaminen puolestaan tuotti vanhemmille ja päättäjille tietoa koulujen hyvydestä. Uusi koulutuksen rahoitusjärjestelmä takasi sen, että koulut saavat budjettinsa oppilasmäärän mukaan.

Kiristynyt kilpailu koulutusmarkkinoilla näkyi heti kaikissa valtion ylläpitämissä kouluissa *Englannissa ja Walesissa*. Tämä uusliberalistiseksi nimetty konservatiivinen koulureformi sai lisävauhtia *Tony Blairin* työväenpuoleen valtaantulon myötä. Koulujen ja opettajien tilivelvollisuutta viranomaisille vahvistettiin lisäämällä oppilaiden testaamista ja koulujen tarkastamista. Oppimistulosten

uskottiin paranevan ja eri sosiaaliryhmien välisen suorituskuilun toivottiin kapenevan.

Osalle opettajista tämä oli kuitenkin liikaa ja moni alkoi etsiä elinkeinoaan muualta. Yliopistojen oli aikaisempaa vaikeampi houkutella opiskelijoita opettajankoulutukseen.

Moni perhe valitsi yksityiskoulun varmistukseksi lapsilleen paremman opetuksen ja tulevaisuuden. Nyt kaksi vuosikymmentä ERA:n voimaatulon jälkeen on sopiva hetki kysyä mitä tällä kouluuudistuksella on saatu aikaan. Kiistatta se on innoittanut tutkijoita eri puolilla maailmaa tutkimaan koulutusta, sen kehittämistä ja vaikuttavuutta uudella tavalla.

Näiden tutkimusten perusteella ei kuitenkaan ole näyttöä siitä, että oppimistulokset olisivat parantuneet tai että erot hyvin ja heikosti menestyvien koululaisten välillä olisivat kaventuneet. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan englantilaisten 15-vuotiaiden osaaminen kaikilla mitatuilla mittareilla on laskenut vuodesta 2000.

Myös *Suomen* opetushallinnossa seurattiin ERA:n toimeenpanoa tarkkaavaisesti. Mallia käytiin hakemassa niin vuoden 1994 opetus-suunnitelmatyöhön, koulujen profiloitumiseen kuin kansallisen koulutuksen arviointijärjestelmän kehittämiseen.

Kouluja kannustettiin erikoistumaan ja markkinoimaan itseään valistuneille kuluttajille. Meillä uskottiin Englannin mallin mukaan informaatio-ohjaukseen ja pohdittiin tähän liittyen koulutuksen tuloksellisuutta ja erilaisten oppimisen arviointijärjestelmien sopivuutta suomalaiseen kouluun.

Aika loppui kuitenkin kesken. *Vuoden 2000 PISA-tulokset* osoittivat, että radikaalien muutosten perusteleminen saattaa olla hankalaa. 20 vuotta on tarpeeksi osoittamaan, että liikemaailman teoriat ja ajattelutavat toimivat koulumaailmassa vain harvoin. Kilpailuun perustuvasta koulutusmarkkina-ajattelusta on kokemuksia myös *Uudessa Seelannissa, Yhdysvalloissa, Australiassa* ja joissakin *Kanadan* provinseissa. Yhteinen johtopäätös on, että koulureformin keskittyessä hallinnon ja rakenteiden muuttamiseen, uudistuksen tärkeimmät tavoitteet jäävät saavuttamatta.

Koulutuksen tuottavuus saattaa nousta ja tuloksellisuus parantua mutta oppilaat eivät opi paremmin eivätkä opettajat sitoudu koulujensa markkinavetoiseen kehittämiseen.

Suomessa on ymmärretty pitää oppimista koulun tärkeimpänä asiana. Siksi koulun kehittämisen tulee meillä jatkossakin perustua koulujen ja opettajien yhteistyön vahvistamiseen ja turhan kilpailun vähentämiseen.

24 Kelkasta pudonnut kansakunta – 26.9.2008

KUULUN niihin eurooppalaisiin, joiden mielestä ei ole yhdentekevää kuka *Amerikan Yhdysvaltoja* johtaa.

Marraskuun ensimmäisen tiistain vaaleissa valituksi tulevalla on johdettavanaan vielä toistaiseksi maailman suurin talousmahti. Tulevan presidentin päätökset voivat olla koko maapallon väestölle siksi onneksi – tai turmioksi.

Onhan hänen komennossaan tämän lisäksi yli puolet universumin tunnetuista sotavoimista. Siksi seuraan mitä Atlantin takana nyt syksyllä tapahtuu.

Vaalikampanjan pääteemat keskittyvät retuperällä olevan kansantalouden korjaamiseen sekä epätoivoon ajautuneen ulkopoliittikan uudistamiseen. Molemmat ovat kansalaisten jokapäiväisen elämän kannalta keskeisiä asioita.

Siksi ei ole ihme, ettei koulutus tule olemaan uuden presidentin työohjelmassa kovinkaan tärkeällä sijalla. Jos tätä kysyy amerikkalaisilta vanhemmilta tai opettajilta, niin retuperällä olevan koulujärjestelmän kunnostaminen pitäisi olla uuden johtajan keskeinen tehtävä.

Yhdysvaltojen koulujärjestelmää on yritetty saada kukoistamaan maan pääkaupungista jo 1960-luvun alusta lähtien. Vaikka osavaltiot päättävät miten koulutus järjestetään, on keskushallinnon ohjaavan käden merkitys kuitenkin suuri.

Rahoituksen lisääminen, standardien kohottaminen, arvioinnin vahvistaminen ja tilivelvollisuuden tiukentaminen ovat kaikki osoittautuneet riittämättömiksi koulujen tulosten parantamisessa. Nykyisen hallinnon ristiriitaiseksi osoittautunut *No Child Left Behind* -laki on tästä osuva esimerkki.

Demokraattien ja republikaanien puoluekokousten perusteella voi ennustaa, että amerikkalaisessa koulujärjestelmässä tuskin tulee tapahtumaan mitään mullistavaa.

Illinois'n senaattori *Barack Obama* lupaa kasvattaa entisestään pulleaa koulutusbudjettia ja jakaa lisää rahaa esiopetukseen, opettajien palkkojen nostamiseen ja uusien opiskelumahdollisuuksien lisäämiseen niille, jotka ovat putoamassa ulos koulutusjärjestelmästä.

*Arizona*n senaattori *John McCain* puolestaan aikoo pitää budjetin ennallaan, yksityistää koulutuspalveluita ja kasvattaa kotikoulua käyvien määrää, lisätä oppilaiden vanhempien päätösvaltaa sekä vahvistaa arviointia ja oppilaiden testaamista.

Molemmat ehdokkaat ovat samaa mieltä siitä, että opettajille pitäisi maksaa palkkaa oppilaiden oppimistulosten mukaan. He siis kannattavat tulospalkkausta opettajille sanan varsinaisessa mielessä.

Kumpikin on myös liputtanut *No Child Left Behind* -lain uudelleen vahvistamisen puolesta, sen lainvoima kun lakkasi viime vuonna. Koulutuspoliittisena ideana molemmilla on siis usko vahvan tilivelvollisuuden voimaan oppimisen tason kohottajana. Konkreettisia keinoja opetuksen laadun parantamiseksi ei kuitenkaan puolueiden ohjelmissa ole esitetty.

Tiukka tilivelvollisuus on amerikkalaisen koulutusajattelun peruselementti. Kilpailun, valinnaisuuden ja koulujen autonomian lisääminen ovat olleet tämän politiikan konkreettisia ilmentymiä.

Senaattori *McCain* on erityisen painokkaasti sitoutunut tämän edeltäjältään periytyvän politiikan jatkamiseen. Kilpakumppani *Obama* on ollut maltillisempi mutta merkittävää eroa suhteessa mainittuihin koulutuspolitiikan perusoletuksiin on ehdokkaiden ideologioista vaikea löytää.

Hyväksyessään demokraattisen puolueen ehdokkuuden *Barack Obama* vaati, että maailmanluokan koulutuksen takaaminen jokaiselle amerikkalaiselle lapselle on moraalinen velvoite.

Republikaanien puoluekokouksen aikaan minnesotalaisessa sanomalehdessä julkaistiin ilmoitus, jossa oli laitettu kahdenkymmenen teollisuusmaan koulujärjestelmät paremmuusjärjestykseen. Siniristilippu liehui komeasti koko joukon ylimpänä.

Jumbosijalle tässä kokosivun näyttävässä vetoimuksessa oli jätetty oman maan koulutus. Heikkoa sijoitusta kommentoimaan oli kirjoitettu tyly teksti: Kelkasta pudonnut kansakunta.

Suomalainen koulutus on ollut Yhdysvalloissa hyvin näkyvillä.

Journalistit ja tutkijat ovat ahkerasti kertoneet, kuinka Suomessa kaikki koulut ovat hyviä ja miten opettajan ammattia arvostetaan. Mainittua maailmanluokan koulutusta tullaan siksi varmuudella hakemaan myös Suomesta, riippumatta siitä kuka Valkoista taloa tammiukuusta alkaen isännöi.

Mutta tuskin meidän tasapuolisuuteen perustuvasta peruskoulusta tai yleissivistävästä lukiosta – ammatillisesta koulutuksesta puhumattakaan – on Amerikan vierailta kovin paljon mukaan otettavaa. Koulujemme itsenäisyys, yhteistyö ja vastuunkantaminen kaikkien nuorten kouluttamisesta ovat sellaisia teemoja, joita vieraillemme kannattaa esitellä.

25 Koska meillä on koulu – 19.12.2008

JOULUN juhlintaan käydään epävarmuuden ympäröimänä. Kysymys ei ole ainoastaan omasta tulevaisuudesta vaan koko maailmantalouden tilasta.

Markkinatalouden mallimaat ovat viime kuukausina avokätisesti ojentaneet veronmaksajien varoja epäonnistuneiden yksityisten pankkien ja suuryritysten pelastamiseksi. Surkukupaisaa on amerikkalaisten autonvalmistajajättien nöyristely kansalaistensa rahakirstun vartijoiden edessä.

Näiden tapahtuneiden pääomasiirtojen perusteella on helppo ennakoida, että lähivuosina ei koulun kehittämistä tulla julkisella rahalla tukemaan.

Sanotaan, että kaikella on hintansa. Kun edellä mainittuja historiallisia valtioiden tukiaisia yksityisille suuryrityksille seuraa sivusta on hyvä muistaa, kuinka nihkeitä rikkaiden maiden päättäjät ovat olleet köyhyyden vähentämiselle tai koulutuksen kehittämiseksi erityisesti vähävaraisimmissa maissa.

Tänä jouluna edelleen yli 100 miljoonaa lasta odottaa pääsyä peruskouluun. Pelkästään *Citibankille* luvattulla julkisella avustuksella voitaisiin tarjota peruskoulutus kaikille vuoteen 2015 mennessä.

Koulutusta pidetään edelleen usein pikemminkin kustannuksena kuin investointina. Siksi ajatellaan, että koulutus on yhteiskunnalle ja sen veronmaksajille kallista.

On niitäkin, jotka vaativat, että koulutuksen kustannukset tulisi jokaisen koulutettavan maksaa itse. Tuottavuusohjelmien aikaan yksikköhinnat ja tehokkuusindikaattorit ovat tuoneet taloudellisuuden näkökulman myös kouluihin.

Koulutus tulisi kuitenkin nähdä investointina, jolla on sekä kansallinen että globaali hyvän edistämisen ulottuvuus. Paremmiin koulutettu maailma auttaa yhteisten ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen ja sarastavan talouskriisin ennaltaehkäisemisessä ja ratkaisemisessa.

Suomalainen koulu paistattelee edelleen maailmanmaineessa.

Meikäläisten koulutusajattelua sovelletaan jo *Kiinassa, Kosovossa ja Japanissa*. Sairastavan yhteiskunnan näyttämöksi toisinaan joutunut koulumme on murheellisista tapahtumista huolimatta edelleen muille maille ihailtu ja tavoiteltu malli. Erityisesti suomalaisten opettajien korkea ammattitaito ja moraalit herättävät ansaitusti ihailua.

Markkinataloudessa ajatellaan, että pitää takoa, kun rauta on kuumaa. Suomalaiset koulutusosaamisen kauppiaat ovat esittäneet, että koulumme erinomaisuutta kannattaisi nyt käyttää hyväksi paketoimalla se maailmalla myytäviksi tuotteiksi.

Ongelma on, että kenelläkään ei ole varmuutta siitä, mitkä meillä toimiviksi todetut koulutusratkaisut toimivat muualla. Voidaanko esimerkiksi suomalaista hyvin omaperäistä opettajankoulutusta tai luokatonta lukiota soveltaa sellaisissa maissa, joissa koulutuskulttuuri perustuu erilaisiin lähtökohtiin?

Ja onko koulutusinnovaation ostajalla palautusoikeus, ellei ostettuun tuotteeseen ollakaan tyytyväisiä?

Koska koulutuksesta on tullut markkinatuote, on sitä koskevan osaamisen myyminen tietenkin loogista. Mutta eikö voisi ajatella myös niin, että ihmiseksi kasvattamisen ja opettamisen ymmärtäminen on humaani moraalinen velvoite samalla tavalla kuin hyvän edistämisen elämässä?

Suomella on hyvä maine pyyteettömänä kehitysyhteistyökumppanina. Siksi voisimme mainiosti ottaa koulutusosaamisen jakamisen maailmalla entistä vahvemmin osaksi yleistä globaalin hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamisstrategiaamme.

Moni miettii joulupaketteja avatessaan, että mikä oikeastaan on lahjan antamisen merkitys. Lahjaa antaessa tulee harvoin miettiä neeksi mitä toinen ihminen todella tarvitsee. Rakastavan yhteisön – ja miksei myös hyvinvointiyhteiskunnan – keskeinen periaate on auttaa muita olemaan enemmän kuin mitä he ovat, ajattelematta ensisijaisesti omaa etua.

Tässä on kestävän humanin kumppanuuden ydin: auttaa muita onnistumaan oman edun tavoittelun sijaan. Koska meillä on maailmanmainio koulu, voisimme hyvin jakaa omaa osaamistamme jatkossakin kumppanuuden muodossa, ei myyntivoittoja tavoittelevana kauppatavarana.

Ensi vuonna maailma siirtyy uuteen aikaan. Kansantalouksien alamäki pakottaa monet miettimään asioiden tärkeysjärjestyksen uudelleen.

Valkoisen Talon isännäksi astuu uusi mies, jonka harteilla lepää uskomaton odotusten taakka. Toivottavasti nämä muutokset saavat aikaan liikettä myös niissä, jotka tuottavuusvimma ja kaiken kaupallistaminen on ajanut oman edun tavoitteluun yhteisen hyvän edistämisen asemesta.



26 Neljäs Tie – 14.3.2009

MAAILMA on kriisissä ja *Suomi* sen mukana.

Kriisi on todellinen ja vakava. Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin mukaan vuoteen 2050 mennessä ilmakehän CO₂-pitoisuus saavuttaa kriittisen rajan, jonka vaikutukset ovat ekosysteemille peruuttamattomat.

UNESCO ennustaa, että vuoteen 2030 mennessä maailmassa myönnetään niin paljon uusia tutkintoja, että niiden merkitys vähitellen vähenee.

Kansainvälinen työjärjestö *ILO* ilmoitti taannoin, että tänä vuonna maailmasta katoaa yli 50 miljoonaa työpaikkaa. Kaikki nämä globaalin talouskääntöä lisäksi.

Tulevaisuuden pohtiminen on murrosten aikaan tavallista. Suurimpien puolueiden puheenjohtajilta kysyttiin hiljattain miltä Suomi näyttää vuonna 2019. Poliitikkojen tulevaisuuskuvin Suomi näkyy koulutuksen vientimahtina ja osaamiseen perustuvan korkean tuotavuuden maana, jossa turvaverkkojen repeämät koulutuksessa on paikattu.

Yhdestä asiasta puoluejohtajat olivat yhtä mieltä: Vuonna 2019 *Suomesta* on tullut kolmannen tien päättäväinen kulkija.

Kolmannen tien metafora oli *Tony Blairin* johtaman Uuden Työväenpuolueen poliittisen pamfletin keskeinen idea. Sen ydin on

yhdistää avoimen markkinatalouden periaatteet sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.

Kolmas tie pyrkii siksi hallituksen ja kansalaisten kumppanuuteen, politiikan arvon palauttamiseen ja aidosti hajautettuun hallintoon. Sen koulutuspolitiikka säilyttää Toisen tien markkinaideologian mutta palauttaa opettajien arvostuksen, kohdistaa opetuksen painopisteen perusoppiaineisiin ja investoi kehittämishankkeisiin. Pyrkimyksenä on koulutuksen laadun nostaminen ja oppimistulosten erojen kaventaminen.

Kolmannen tien ideologia on kuitenkin ajautunut umpikujaan, erityisesti *Englannissa ja Kanadassa*, missä sitä on tunnollisesti toteutettu.

Kehittämishankkeet ja investoinnit ovat parantaneet opettajien työoloja mutta samaan aikaan hallituksen kontrolli on kiristynyt.

Oppimisstandardit ja niihin liittyvä tiukka tilivelvollisuus ovat kaventaneet opetussuunnitelmaa ja yksipuolistaneet opetusta. Informaatio-ohjaus on lisännyt byrokratiaa ja etäännyttänyt kouluja niiden perustehtävistä – kasvattamisesta ja opettamisesta.

Näistä syistä suomalaisen koulutuksen tulevaisuutta ei voi rakentaa Kolmannen tien politiikan varaan. Tarvitaan uusi tie.

Neljännän tien koulutuspolitiikka nojaa vahvemmin demokratiiaan ja vähemmän hallitukseen. Siinä hallituksen tehtävä ei ole johtaa ja toteuttaa vaan ohjata ja tukea. Kansalaisten osallistuminen Neljännän tien toteutumisessa ylittää Facebookia ja vaaliuurnia pidemmälle.

Kansalaisjärjestöillä ja yhteisöillä on siinä keskeinen kasvatus- ja sivistystehtävä. Presidentti *Barack Obaman* vaalivoitto perustui juuri näiden pienten yhteisöjen aktivoimiseen. Tämä on *Neljännän tien* keskeinen idea.

Suomalaisessa koulutuspolitiikassa Neljäs tie on jo ollut näkyvissä. Opetuksen suunnittelu ja arviointi ovat meillä koulujen tehtäviä. Opettaja on tieteellistä osaamista työssään käyttävä ammattilainen, joka toimii itsenäisesti mutta samalla yhteistyössä kollegoidensa kanssa.

Neljännellä tiellä professionaalisuus ja demokratia korvaavat kilpailuttamisen ja byrokratian. Opetus ei tähtää vain perustietojen ja -taitojen oppimiseen vaan jokaisen oppijan minän ja oman lahjakkuuden löytämiseen.

Kolmannen tien tilivelvollisuus korvautuu Neljännen tien sosiaalisella vastuulla. Tilivelvollisuus on yhteisön omatunto, ei hallinnollinen mantra kuten se nyt on.

Koulutuksen kehittämisen visio on Suomessa hämärtynyt. Hyvän peruskoulutuksen takaaminen kaikille oli aikanaan unelma hyvinvointi-Suomen koulusta. Esitetyissä tulevaisuuskuvista on vaikea hahmottaa millaista koulua meillä kaivataan.

Koulutuksen myynti tai opetuksen valjastaminen tuottavuuden nostamiseen ovat tärkeitä mutta riittämättömiä tulevaisuuden vision luomisessa. Kolmannen tien ideologia on suomalaisen koulutuksen kehittämisen kannalta jo vanhentunut.

Suomalaisella koululla on maailmalla edelleen uskomaton veto-voima. Mutta miten on vuonna 2019?

Yksi tekijä erinomaisen koululaitoksemme taustalla on 1990-luvun ennakkoluuloton ja innovatiivinen Neljännen tien suuntainen kehittämistoiminta. Visio koulusta oppimis- ja toimintakeskuksena muutti monen opettajan ja rehtorin maailmankuvaa ja uusia toimintamalleja kouluihin.

Neljännen tien koulutuspolitiikkaan tarvitaan kuitenkin kirkas visio tulevaisuuden koulusta. *Pekka Himasella* on meille oiva unelma: *Aidosti välittävä ja luova koulu jokaiselle.*

Kouluissamme on sen toteuttamiseen tarvittava intohimo ja osaaminen. Nyt on hyvä mahdollisuus tehdä tästä unelmasta totta.



27 Ylioppilaalle - 29.5.2009

EN osaa sanoa tätä mitenkään muuten: sydämelliset onnittelet.

Saavutuksesi on tärkeä osa prosessia, josta suomalainen kulttuuri ja maailmanlaajuinen toivo paremmasta huomisesta viimekädessä ammentavat energiansa.

Uurastuksen tuloksena on syntynyt jotakin arvokasta ja uutta. Oppimisen tuottama inhimillinen ja sosiaalinen pääoma on perusta, josta on hyvä jatkaa elämää eteenpäin.

Sinun ja 29 000:n kevään uuden suomalaisen ylioppilaan.

Aloitit tänään päättyvän koulutiesi vuonna 1997 yhdessä 60 000 tytön ja pojan kanssa. Et muista, mutta tuona vuonna tapahtui muutakin merkittävää: Yhdysvalloissa *Bill Clinton* aloitti toisen presidenttikautensa ja Iso-Britanniassa vaihtui valta *Tony Blairin* myötä oikealta vasemmalle.

Kolmannen tien rakentaminen oli hyvässä vauhdissa. Vaikka *Walesin prinsessa Dianan* menehtyminen auto-onnettomuudessa elokuussa järkytti monia, elettiin maailmassa tuolloin kuitenkin optimismin ja toivon aikaa.

Kuulut siihen sukupolveen, joka syntyi kotitietokoneiden ja kännyköiden ollessa kaikkien ulottuvilla. Opettajasi aprikoivat kuinka sinä ja ikäisesi suhtautuvat *"uuteen teknologiaan"* ja mitä hyötyä tietokoneesta sinulle oikeastaan on.

Vastasit olankohautuksella: *"Tietokone on luonnollinen juttu, se oli täällä jo ennen minua. Käytän sitä sekä huviksi että hyödyksi."*

Myöhemmin ymmärsin, että vanhempien oli joskus vaikea ymmärtää näkökulma, joka sinulla oli aikuisten ihmisten elämään.

Maailmasi on muutoinkin ollut kovin toisenlainen kuin meidän kokemamme todellisuus silloin, kun olimme nuoria. Olet kosmopoliitti maailmankansalainen. Ystäväsi ovat sekä lähellä että kaukana.

Tiedät maailman ihmeet ja tunnistat vaarat paremmin kuin moni aikuinen. Globalisaatio on antanut sinulle monia uusia mahdollisuuksia. Kotimaa on silti rakkain, vaikka ovet ovat maailmalle sepposen selällään.

Toivottavasti osaat antaa arvon sille, että olet suomalaisena voinut nauttia maailman parhaasta koulusta ja sen erinomaisista opettajista. Samalla olet ollut osallisena tekemässä *"suomalaista ihmettä"*, josta maailmalla puhutaan ja halutaan jatkuvasti ottaa oppia.

Suomalainen koulu on antanut sinulle vapauden toteuttaa itseäsi mutta vaatinut myös vastuunkantamista valinnoistasi. Muissa maissa tilanne on usein toisin. Siksi moni ikäisesi on jättänyt koulunsa kesken ja käyttänyt aikansa kiinnostavimpien asioiden parissa, usein sitä kuitenkin myöhemmin katuen.

Albert Einstein muistutti poikiaan siitä, että menestyäkseen elämässä ei ole välttämätöntä saada erinomaisia numeroita kaikissa koulun oppiaineissa.

Hänen mielestään on tärkeämpää harjoitella tunnollisesti pianotunteja varten ja harjata hampaansa aamuin illoin. *"Se on hyvin tärkeää"*, *Albert Einstein* sanoi, *"kuten tulette myöhemmin elämässänne huomaamaan"*.

Olet seurannut herra Einsteinin ohjetta kuuliaisesti. Hyvä niin. Mikä on ollut koulussa sinulle tärkeintä? Tuskin se, että olet oppinut lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan. Eikä se, että tunnet maailmanhistoriaa ja taidat vieraita kieliä.

Uskon, että koulu on auttanut sinua löytämään itsesi ja sisältäsi sen, mikä sinua elämässä oikeasti kiinnostaa. Koulu on antanut sinulle kestävän joukon rakkaita ystäviä ja sytyttänyt intohimon oppia lisää maailmasta, toisista ihmisistä ja itsestäsi.

Jos näin on, olen onnellinen koska silloin koulu on onnistunut tärkeimmässä tehtävässään.

Tulevaisuus ei ole se, mitä se oli ennen.

Joidenkin ennustusten mukaan sinulla tulee olemaan useita erilaisia työpaikkoja, ei yhtä pysyvää ammattia. Jotkut tulevista ammatteistasi eivät ole vielä edes olemassa.

Siksi yhtä tärkeää kuin tieto, on rohkeus ja taito luoda uusia ideoita ja toteuttaa niitä yhdessä toisten kanssa. Teknologia, jonka keskellä olet kasvanut, on vasta kehityksen alkuvaiheessa. Ole onnellinen, että olet löytänyt *Elementtisi*. Siitä on hyvä jatkaa eteenpäin.

Luoja on antanut sinulle lahjan, nyt sinä annat sen minulle. Siksi tahdon tietää mitä olet oppinut. Lapsena toisen ilahduttaminen tuotti sinulle sellaista mielihyvää, että mielesi teki kiittää häntä siitä.

Tee niin tulevaisuudessakin. Luota itseesi ja ymmärrä toisten ihmisten erilaisuus.

Älä tyydy keskinkertaisuuteen.

Etsi totuutta mutta usko unelmaasi. Tartu tilaisuuteen ja tee elämästäsi ainutkertaista. Antaudu harrastuksillesi ja harjaa hampaasi joka päivä.

Paljon onnea, Eero.

Päätän tämän runoilija *Eino Leinon* sanoin:

*"Ken uskovi toteen, ken unelmaan,
viis siitä, kun täysin sa uskot vaan,
sun uskos se suurin on totuutes –
usko, poikani, unehes!"*



28 Muutosarkkitehti – 11.9.2009

MUUTOS on nyt *klisee*.

Ennen todettiin, että kaikki muuttuu paitsi se, että kaikki muuttuu. *Muutosagentteja* koulutettiin aikanaan agitoimaan kaikki opettajat onnellisiksi uudistujiksi. Usein oli niin, että muutos itsessään oli pääasia eikä se, mitä sillä pyrittiin saamaan aikaan. Muutoshuumassa mennään joskus niin pitkälle, että syntyy *muutosvastarintaa*. Se on erityisesti koulun kehittämisessä leimattu konservatismiksi, mukavuudenhaluksi tai keskinkertaisuuteen taipuvaisuudeksi.

Suomalainen koulutus loistaa edelleen kirkkaana tähtenä sivistysjärjestelmien mosaiikkimaisessa universumissa. Parrasvaloihin tottuneina meillä pidetään nyt itsestään selvänä sitä, että kansainvälisissä opetusalan konferensseissa on oltava esillä ainakin yksi suomalainen kouluasiantuntija.

Toki meillä on paljon kerrottavaa muille vaikkapa siitä, miten tasa-arvoon ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen perustuvalla yhteiskuntapolitiikalla on saatu pitkässä juoksussa aikaan erinomainen koulujärjestelmä. Tai siitä, kuinka erinomaisista ylioppilaista koulutetaan maailman paras opettajakunta. Erinomaisen muuttamiseen liittyy aina riski. Entäpä jos asiat muuttuvatkin huonompaan suuntaan?

Mutta paikallaan pysyminen saattaa olla yhtä turmiollista. Rohkeita irtiottoja tavanomaisesta tehdään yleensä silloin, kun edessä on mahdottomalta tuntuva haaste, jonka kohtaamiseen ei ole olemassa yhteistä ideaa.

Tai silloin, kun toimijoita ympäröi ennakkoluuloton kokeilemisen ja luovuuden kulttuuri. Koulutuksen kehittämisessä ei ole tänään kysymys kummastakaan näistä.

Siksi on hyvä kysyä: *"Quo vadis suomalainen koulu?"*

Kuluvaa vuotta vietetään eurooppalaisen luovuuden ja innovaation edistämisen hengessä. Kouluja ja opettajia on rohkaistu ottamaan riskejä, olemaan luovia ja etsimään innovatiivisia vaihtoehtoja tavanomaisiin toimintatapoihin.

Suomalaisen koulun arkea – opettamista ja oppimista – voidaan kansainvälisessä vertailussa pitää hyvinkin luovana ja innostavana. Opettajien ammattitaito ja pedagoginen vapaus yhdistyvät meillä usein tavalla, joka ulkopuolisesta tarkkailijasta näyttää erilaiselta. Monissa maissa opettajien työtä ohjaavat ulkoa tuodut standardit, koulutodellisuudesta vieraantuneet tarkastajat ja epäinhimilliset tuottavuusindikaattorit.

Siinä missä suomalainen koulujärjestelmä rakenteena ja sen koulut toimijoina ovat monelle idoleja, on suomalainen koulun kehittäminen varovaisestikin arvioituna tavanomaista kansainvälistä keskikastia. Koulutuksen uudistumiseen tarpeellinen intohimo ja energia on kouluissa, mutta kestävään kansalliseen kehittämiseen tähtäävä punainen lanka on hukassa. Kansainvälistä kieltä käyttäen voidaan puhua muutosarkkitehtuurin köyhyydestä.

Erinomainen esimerkki rohkean innovatiivisesta koulujärjestelmän uudistamisesta on *Albertan provinssi Kanadassa* ja sen koulun kehittämisen aloite nimeltä *Alberta Initiative for School Improvement eli AISI*. Se on nyt kymmenettä vuotta käynnissä oleva ohjelma, jonka avulla hallitus investoi vuosittain 50 miljoonaa euroa koulujen ehdottamiin kehittämishankkeisiin.

AISIA koskevissa arvioinneissa ja tutkimuksissa on todettu sen lisännen luovuutta ja omien ideoiden käyttöä kouluissa sekä muutaneen opettajien ja vanhempien asenteita koulua ja oppimista kohtaan myönteisimmiksi. Samalla koulut on ohjattu avoimemmin kertomaan toiminnoistaan.

Albertalaisten kuntien ja koulujen internetsivuilla on paljon yksityiskohtaisemmin kuvattu koulun toimintaa, resurssien käyttöä ja tuloksia kuin meillä.

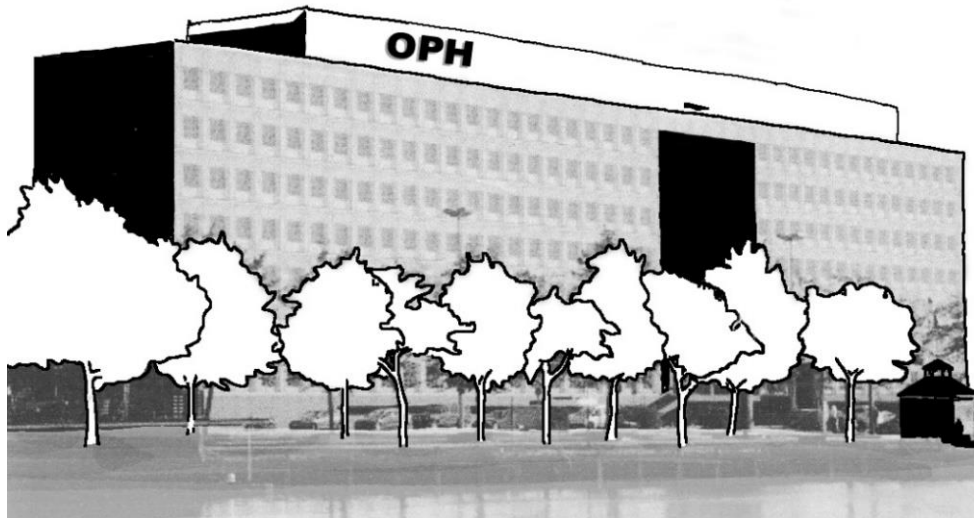
Alberta on monella tapaa Suomen kaltainen. Meitä on likipitään saman verran, sosiaaliset arvomme korostavat samoja humanistisia ihanteita ja 15-vuotiaat nuoret menestyvät PISA-vertailuissa yhtä erinomaisesti.

Suomalaisten kannattaisikin tutustua tarkemmin albertalaiseen koulunkehittämisen malliin. Muutosarkkitehtuuri on Albertassa paljon meitä edellä. Koulujen omiin tarpeisiin nojaava uudistuminen on tämän kanadalaisen mallin vahvuus.

Myös koulun kehittämisen tutkimus on Kanadassa maailman huippua. Meillä koulujen muutosarkkitehtuurin systemaattinen tutkimus on edelleen kansainvälisessä katsannossa lapsen kengissä.

"Luoja, anna minulle myötämielisyyttä hyväksyä ne asiat, joita en voi muuttaa, voimia muuttaa se mikä muutettavissa on sekä viisautta ymmärtää näiden kahden välinen ero". Tämä kanadalaisen lauluntekijä *Neil Youngin* lausuma viisaus sopii hyvin muutosarkkitehtien periaatteeksi koululaitoksen uudistamisessa.

Suomalaisessa koulussa on paljon sellaista mitä ei pidä muuttaa, jotakin mitä voitaisiin uudistaa, ja myös asioita, jotka kaipaivat ehostusta. Mutta se onkin sitten jo toinen tarina.



Helsinki 2009–2013

Taustaa

21. VUOSISADAN ensimmäisen vuosikymmenen lähestyessä loppuun Suomessa kansainvälistäminen oli koulutuspolitiikan keskeinen teema. *OECD:n 2006 PISA-tutkimukset* olivat vahvistaneet Suomen paikkaa koulutuksen huippumaana.

Tämä alkoi näkyä myös korkeakoulutuksessa, jonne alkoi hakeutua aikaisempaa enemmän opiskelijoita Euroopasta ja myös muilta maantereiltä. Suomen koulusta oli tullut julkisuusdiplomatian vahva valtti Nokia kurssin ollessa laskussa. Suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistyminen oli pienen kansakunnan tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeää.

Vuoden 2009 lopulla sain puhelun *Torinoon Helsingistä*. Soitto tuli opetusministeri *Henna Virkkusen* kansliasta ja se koski avoinna olevaa *Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus (CIMO)* johtajan virkaa.

CIMO oli Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimiva tunnettu ja arvostettu kansainvälistymisen asiantuntijavirasto. Se hoiti mm. *Euroopan Unionin* kansainvälisen liikkuvuuden ohjelmia, nuorisotoiminnan kansainvälistymistä ja tuki koulujen kansainvälistymishankkeita.

Välitön reaktioni soittajan kysymykseen siitä, olenko kiinnostunut avoinna olevasta tehtävästä: Kiitos mutta ei kiitos. Viihdyn *Torinossa* hyvin ja tehtävät *ETF:ssä* mitä mielenkiintoisimpia.

Sitten kävi kuten nykyiselle Tasavallan Presidentille: Kun isänmaa kutsuu, niin silloin mennään.

Muutin Helsinkiin loppuvuodesta 2009. CIMOn organisaation uudistamisen ohella keskeiseksi muodostui avustaa kansainvälisten delegaatioiden vierailuita Suomessa sekä osallistua Suomen valtuuskuntiin ulkomaanvierailuilla eri puolilla maailmaa. *Shanghai Expo* vuonna 2010 oli ensimmäinen suuri tapahtuma suomalaiselle koulutukselle. Sen jälkeen vierailin Suomen suurlähetystöjen tapahtumissa *Etelä-Amerikassa, Yhdysvalloissa, Lähi-Idässä, Australiassa ja Aasiassa* lukuisia kertoja. *Finnish Lessons* -kirjan julkistaminen *New Yorkissa* loppuvuodesta 2011 toi lisää kutsuja puhua parlamenteissa ja luennoita yliopistoissa lukuisissa maissa.

Maailmanlaajuisen vuoden 2008 finanssikriisi alkoi näkyä julkisen sektorin rahoituksessa vuodesta 2011 alkaen. Koulutusleikkaukset ja hallinnon karsiminen koskisi myös opetushallintoa ja pian tuli ilmi, että CIMOn olemassaolo erillisenä virastona oli vaakalaudalla. Vastustavista kannanotoista huolimatta viranomaiset päättivät lakauttaa CIMOn ja siirtää sen toiminnat Opetushallitukseen. Valmistelu kesti reilun vuoden. Valtiovarainministeriö esitti alkuvuonna 2015, että toiminnan rationalisoimiseksi ”*opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle perustetaan uusi virasto, johon sekä Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO että Opetushallitus yhdistetään*”. Hyväksyin tilanteen toteamalla, että on aika etsiä uusia haasteita.

Presidentin *Tarja Halosen* toinen kausi päättyi vuoden 2012 alussa ja *Sauli Niinistö* astui seuraavaksi Tasavallan Presidentiksi. Opetusministerinä toimivat *Henna Virkkunen (2008–2011)*, *Jukka Gustafsson (2011–2013)* ja *Krista Kiuru (2013–2015)*. *Timo Lankinen* lähti Opetushallituksen pestistä pääministerin kansliaan ja Opetushallituksen johtoon asetettiin *Aulis Pitkälä* vuonna 2012. Kenties johdun tiuhaan tahtiin vaihtuneista poliittisista johtajista, koulutuspolitiikka oli varovaisen näköalaton ja koulujen kehittäminen opettajien käyttämää termiä käyttäen hankejumbppaa vailla yhteistä näkemystä tulevaisuuden koulusta.

Vuonna 2012 Valtioneuvosto antoi asutuksen perusopetuksen tehtävistä ja tuntijaosta, jonka pohjalta OPH alkoi valmistella vuoden 2014 perusopetuksen perusteita. Oppivelvollisuuden laajentaminen koskemaan kaikkia alle 18-vuotiata oli koulutuspolitiikan kädenväännön kestoaihe.

Kolumnit 2009–2014

29 Aidosti avarakatseinen Suomi – 20.11.2009

HAMPURIN eläintarhan kesän vetonaula oli maailman suurin elefantti. Tätä luonnonihmettä tultiin katsomaan pitkienkin matkojen takaa. Italialainen turistiryhmä hämmästeli elefantin kokoa ja mietti mitä noin kookas eläin oikein mahtaa syödä. Paikalle sattuneita amerikkalaisia puolestaan askarrutti kuinka paljon tuollaisesta harvinaisuudesta saisi markkinoilla, jos sen voisi muuttaa rahaksi.

Sitten tuli ryhmä suomalaisia, joista yksi totesi pitkähkön hiljaisuuden jälkeen, että mitäköhän tuo norsu mahtaa meistä oikein ajatella.

Tämän aikanaan kaskuna kerrotun tarinan opetus ei ole se, että eri kulttuureista tulevat ihmiset toimivat samassa tilanteessa eri tavoin. Tämä sinänsä osuva tarina pitää sisällään ajatuksen, että me suomalaiset olemme jotenkin hennomalla itsevarmuudella varustettuja kuin monet muut. Kun italialainen puhuu käsillään enemmän kuin suullaan tai amerikkalainen näkee synkimmissäkin tilanteissa uusia mahdollisuuksia, on suomalainen yleensä hiljaa ja katsoo ensin mitä muut tekevät. Tämä on tietenkin stereotypia, joka ei yleisesti pidä paikkaansa.

Suomalaiset ovat olleet kautta historian kiinnostuneita muista maista. Siksi kai kansainvälinen vuorovaikutus on meille nykyään niin luontevaa. Lukeudun niihin, joiden mielestä suomalaiset ovat perusluonteeltaan ulospäin suuntautuneita ja kansainvälisyyttä arvostavia. Tätä tukee vaikkapa se, että *Suomi* on Euroopan huipulla vieraiden kielten osaamisessa.

Monipuolinen kielitaito on kansainvälisen kanssakäymisen edellytys. Me myös vierailimme muissa maissa uutterasti niin huviksi kuin hyödyksi. Suomalaisten nuorten vieraiden kielten opiskelun kaiventuminen ja hiipuva ruotsin kielen osaaminen ovat siksi huolestuttavia ilmiöitä. Monipuolinen kansainvälinen yhteistyö on hankalaa ilman yhteisiä kieliä.

Kansainvälisyys on ollut osa suomalaista koulutusta jo pitkään. Sitä on joskus perusteltu sanomalla, että suomalaisten on hyvä oppia maailman tavoille. Meitä on moitittu tennissukkien käyttämisestä juhlatilaisuuksissa ja *small talkin* köyhyydestä cocktail-kutsuilla. Euroopan Unioniin mentäessä 1990-luvun puolessa välissä meikäläisiä jopa valmennettiin *”eurooppalaiseen kulttuuriin”*. Näin myönnetään se, toisten tapa toimia on jotenkin parempi tai toivottavampi kuin meidän suomalaisten sen sijaan, että osattaisiin antaa arvo omalle kulttuurille ja sen joskus kummallisillekin piirteille.

Kansainvälisyyskasvatuksen tärkeä ulottuvuus on siksi myös oman kansallisen kulttuurimme parempi ymmärtäminen ja jatkuva kehittäminen. On siis niin, että suomalaiset oppilaitokset, opettajat ja opiskelijat ovat innostuneita kansainvälisestä toiminnasta. Monesti jopa enemmän kuin naapurimme.

CIMOn tekemän tuoreen selvityksen mukaan kansainvälistä yhteistyötä pidetään oman koulun ja sen opetuksen kehittämiseksi välttämättömänä. Tämä siitäkkin huolimatta, että tiukkenevat resurssit tekevät koulujen toiveiden saavuttamisen usein vaikeaksi. Mikä on koulutuksessa kansainvälisen yhteistyön ja liikkuvuuden perimmäinen päämäärä?

Muiden kulttuurien ymmärtäminen ja vieraiden kielten oppiminen ovat tietenkin tärkeitä tavoitteita. Samoin on eurooppalaisen ulottuvuuden ja globaalin etiikan vahvistaminen osana kansallisen sivistyspääoman rakentamista. Mutta näiden lisäksi on nähtävä myös kansainvälistymisen syvällisempi, humaani tarkoitus, joka on suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeä.

Kansainvälisyys tähtää suvaitsevaisuuden edistämiseen yhtenä osana monikulttuurisen ja modernin sivistisyhteiskunnan kehittymistä. Turvallinen, oikeudenmukainen ja erilaisuutta arvostava yhteiskunta tarvitsee perustakseen välttämättä toisen ihmisen arvokkuuden kunnioittamisen ja tukemisen.

Siksi koulutuksen osana tapahtuvan kansainvälisen kanssakäymisen lopullinen merkitys ratkeaa vasta sitten, kun tiedämme kuinka sen avulla on onnistuttu lisäämään arvon antamista toisille ihmisille. Toisin sanoen, kuinka kansainvälisyys lisää suvaitsevaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Alussa kerrottu kasku vangitun elefantin ihmisissä herättämistä kysymyksistä kirvoitti ajatuksen suomalaisen vaatimattoman kansanluonteen olemuksesta. Olisiko niin, että meidän olisi opetettava äänekkäiksi ja enemmän itseämme julkituoviksi erityisesti muiden läsnä ollessa?

En usko. Olen oppinut arvostamaan suomalaisuudessa juuri viisasta hiljaisuutta ja vilpitöntä hienovaraisuutta. Tämä näkyy ihmisten tavanomaisen kanssakäymisen lisäksi hyvin esimerkiksi liikenteessä tai lentokoneeseen jonotettaessa. Siksi on hienoa, jos suomalaiset ajattelevat itsensä lisäksi myös, miten heidän olemisensa ja tekemisensä vaikuttavat muihin ihmisiin.

Se on toiselle arvon antamisen lähtökohta ja siksi suvaitsevan elämäntapojen välttämätön ehto.

30 Suomalaiset paradoksit – 12.3.2010

SUOMALAISEN koulutuksen vetovoima maailmalla juontuu pääasiassa peruskoulusta. Monia kiinnostaa erityisesti se, että suomalaiset ovat rakentaneet oman koulunsa erilaisista palikoista kuin monet muut. Tietenkin suomalainen opetussuunnitelma, tutkimusperusteinen opettajankoulutus ja hyvät oppimateriaalit ovat tärkeitä tekijöitä maailmanluokan koulutuksen perustoina.

Mutta erityinen merkitys on myös niillä eilispäivän koulutuspoliittisilla ratkaisuilla, jotka edelleen erottavat suomalaiset muista.

Suomi on monella tavalla outojen paradoksien maa.

Maailmalla suomalaisuuteen liitetään pidättyväinen vähäsanaisuus. Mutta meillä on matkapuhelimia asukasluvuun nähden enemmän kuin useimmissa muissa maissa.

Tunne-elämän tulkkeina meitä pidetään alisuoriutujina. *Tango* sen eri sävyissä on kuitenkin suomalaisten kansallisharrastus numero yksi.

Lumen ja roudan kaltoin kohtelemina meitä leimaa haikea surumielisyyttä. Siitä huolimatta suomalaiset on kansainvälisissä vertailuissa noteerattu maailman onnellisimpien kansojen joukkoon.

Olisiko niin, että suomalaisuuden syvin olemus sittenkin aukeaa parhaiten järjenvastaisten ristiriitaisuuksien avulla?

Vastaavia vaikeasti ymmärrettäviä ilmiöitä löytyy myös suomalaisesta koulusta. Tällaiset paradoksit ovat osoittautuneet erityisen hyödyllisiksi yritettäessä tehdä selkoa suomalaisen koulutuksen salaisuuksista vierasmaalaisille. Kaksi esimerkkiä lienee paikallaan.

Ensimmäinen on vanha tuttu: vähemmän on enemmän. Koulutuksen kehittämisen yhteydessä tämä tarkoittaa sitä, että mitä vähemmän opetetaan, sitä paremmin opitaan.

Suomalaisille peruskoululaisille tarkoitetut opetustuntimäärät ovat OECD-maiden alhaisimmat. Vastaavasti myös opettajat Suomessa käyttävät työssään suhteellisesti vähemmän aikaa opettamiseen muihin maihin verrattuna. Lisäksi suomalaiset peruskoululaiset selviytyvät kotitehtävistään ripeämmin kuin heidän vertaisensa maailmalla.

Olisiko niin, että Suomessa on löydetty oikea määrällinen tasapaino opettamisen ja oppimisen kesken? Totesihan jo *Jean Piaget* aikanaan, että kun yritämme opettaa lapselle jotakin, estämme häntä samalla oppimista sen.

Toinen paradoksi on: mitä vähemmän testataan, sitä enemmän opitaan. Suomalainen peruskoulu eroaa vertaisistaan erityisesti siinä, miten oppilaiden edistymistä koulussa seurataan.

Kun useimmissa muissa maissa oppilaita testataan keskushallinnon laatimilla standardimittareilla ja näin saatua informaatiota käytetään koulujen ja opettajien tehokkuuden vertaamiseen, luotetaan Suomessa satunnaisotantaan perustuvaan näyttöön sekä opettajien ammattitaitoon oppilaiden kehityksen ja kasvun arvioimisessa.

OECD:n PISA-aineiston perusteella on helppo verrata suomalaisten oppilaiden menestystä vuodesta 2000 alkaen esimerkiksi matematiikassa vastaaviin trendeihin sellaisissa maissa, joissa koulutuksen laatua on pyritty nostamaan testaamista lisäämällä ja koulujen tilivelvollisuutta vahvistamalla.

Ainakin *Englannissa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Japanissa ja Australiassa*, joissa on pitkään vannottu testaamisen voimaan koulutuksen kehittämisessä, ovat oppilaiden oppimistulokset matematiikassa olleet jatkuvassa laskusuunnassa.

Suomessa sen sijaan suunta on ollut päinvastainen. Kansainvälisestä näkökulmasta näyttää siltä, että Suomessa vallitsee luottamuksen ja ulkoisen ohjauksen välillä hyvä tasapaino.

Koulutuksen kehittämisen lähtökohdaksi ei riitä se, että pyritään olemaan kuten muutkin. Suomen malli osoittaa sen, että erinomaisuus syntyy nimenomaan erilaisuudesta, siis siitä, että uskalletaan tehdä asioita eri tavalla kuin muut.

Tämä on ollut Suomen menestysstrategia monessa muussakin asiassa. Kansainvälisesti vertailtavissa olevan informaation määrän kasvaessa houkutus eri puolilta tulevien ideoiden käyttöönottoon on tietenkin suuri. Erityisesti nykyinen globaali koulureformiliike pyrkii koulutuspolitiikan ortodoksiaan, joka edistää samankaltaisia ratkaisuja eri koulujärjestelmissä.

Kiinnostaako suomalainen koulutus myös tulevaisuudessa? Tämä riippuu siitä, kuinka erilaisia uskallamme olla ja miten rohkeita näkemyksiä tohdimme esittää tulevaisuuden koulusta.

Tähän saakka menestyksemme on perustunut siihen, että olemme kulkeneet – ainakin joissakin asioissa – omia polkujamme. Joka tapauksessa on hyvä lähteä siitä, että opetuksen laatu, ei määrä, on ratkaisevaa. Otantaan perustuva oppimistulosten arviointi ilman ranking-listoja sekä jatkuva luottamus koulujen kykyyn seurata omaa toimintaansa ovat asioita, joista suomalainen koulutus tulisi tuntea myös huomenna.

31 Globaali kumppanuus – 28.5.2010

KUN uusia opetussuunnitelmien perusteita kirjoitettiin 1990-luvun alkupuolella, haettiin oppia ja ideoita ahkerasti ulkomailta. Muistan hyvin opintomatkat *Englantiin, Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Kanadaan*. Tuolloin ajateltiin, että näillä koulutuksen mahtimailla on hallussaan sellaiset innovaatiot, joita meilläkin tulevaisuudessa tarvitaan. Ja niin totisesti oli.

Tässä alati jatkuvassa *PISA-huumassa* on syytä pitää mielessä se, että merkittävä osa suomalaisista pedagogisista ja muista koulun kehittämisen ideoista on tuontitavaraa. Nyt niistä nautitaan kouluissamme kotimaisilla mausteilla höystettyinä.

Yhteistoiminnallinen oppiminen, portfolioarviointi, ja ongelmanratkaisu matematiikan opetuksessa ovat hyviä esimerkkejä myöhemmin menestyksekkäiksi osoittautuneista koulutustuonnin innovaatioista.

Suomalaisen koulun uudistamisen nerokkuus piilee siinä, että olemme taitavasti osanneet punoa maailmalta löytyneet ideat ja annetut ohjeet omaan perinteeseemme ja hyviin käytäntöihin. Mutta keneltä otetaan oppia nyt, kun koulujärjestelmäämme suitsutetaan maailman parhaana?

Olen tänä keväänä ollut yhteistyössä kanadalaisten ja amerikkalaisten päättäjien ja koulutuksen kehittäjien kanssa. Kun olen kertonut heille maailmalta tuotujen koulutusinnovaatioiden roolista Suomen koulutuksen menestystarinassa, on hämmästys ollut usein suuri.

Johtopäätös on, että koulutuksen kehittämisessä aito kumppanuus ja vuoropuhelu ovat keskeisiä periaatteita. Perimmäinen haaste meillä kaikilla on lopulta sama: Millainen tulisi tulevaisuuden koulun olla?

Näyttää olevan niin, ettei kenelläkään yksinään ole rohkeutta vastata tähän riittävän ennakkoluulottomasti ja luovasti.

Hyviä koulutuksen kehittämisen ideoita etsitään nykyisin toisaalta kuin pari vuosikymmentä sitten. Opetusministerit, tutkijat, konsultit ja opiskelijat suuntaavat tänään kohti *Kanadaa, Singaporea ja Suomea*.

Koulutuksen vahva maine vetää näissä maissa puoleensa myös ulkomaisia sijoittajia ja suuryrityksiä. Nyt kun hyvän oppimisen salaisuus on selviämässä, meiltä koulutuksen parrasvaloissa paistattelevalta tahdotaan kuulla millaisena näemme koulun tulevaisuuden.

Uusi globaali koulutuksen kehittämisen kumppanuus voisi olla yksi ratkaisu tulevaisuuden hahmottamiseen. Tällaisen yhteistyön lähtökohdana voisi olla tällä hetkellä koulutuksessa hyvin menestyvien maiden yhteinen suunnan näyttäminen muille. Tulevaisuuden rakentaminen globaalinen kumppanuuden kautta voisi samalla johdattaa aikaisempaa mielenkiintoisempiin koulutusinnovaatioihin ja rohkeampaan visioon uudeltaisesta koulusta.

Kanada, Singapore ja me olemme muita paremmassa asemassa ennen muuta siksi, että koulutuksemme on kansainvälisesti katsottuna varsin hyvässä kuosissa. Menestyminen kansainvälisissä vertailuissa on luonut meille maailmalla uskottavuutta koulutuksen uudistajina.

Meillä kolmella on siksi varaa suuriin ajatuksiin ja myös rohkeisiin muutoksiin koulutuksen kehittämisessä. Muissa koulujärjestelmissä on korjattavana ongelmia, jotka on saatava kuntoon ennen suurempien kysymysten pohtimista.

Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että hyvin toimivia koulujärjestelmiä tulisi muuttaa muutoksen itsensä vuoksi. Perustelu on se, että nykyisin on vallalla käsitys, jonka mukaan vuoteen 2025 mennessä kouluun ei enää tarvitse tulla samasta syystä kuin tänään – siis tietoa oppimaan.

Nykyisen kaltaiset opetussuunnitelmat, tuntijaot ja oppikirjat ovat tuolloin luultavasti menettäneet roolinsa koulutuksen lähtökohdina. Tällöin opettajan merkitys kasvaa erityisesti yksilöllisen oppimisen kannustajana, yhteistoiminnallisen opiskelun ohjaajana ja kasvatuksen ammattilaisena.

Mitä edellä mainittu globaali kumppanuus voisi olla käytännössä?

Ensinnäkin, sen tulisi olla aidosti monikulttuurinen koulutuksen ideahautomo, jossa tulevaisuuden koulutusinnovaatioita tuotettaisiin yhdessä erilaisista lähtökohdista käsin.

Toiseksi, globaalia kumppanuutta voitaisiin toteuttaa yhteisten kokeilu- ja tutkimushankkeiden avulla. Niillä testattaisiin ja jalostettaisiin tuotettuja ideoita ja innovaatioita.

Kolmanneksi, globaali kumppanuus perustuisi verkostomaiseen kansainväliseen tutkimuskeskukseen, joka toteuttaisi edistyksellistä tietoa koulutuksen kehittämisestä.

Koulutuksesta ja osaamisesta toivotaan Suomen ulkomaanviejille uutta moottoria. Tämä onnistuu parhaiten silloin, kun suomalaisen koulutuksen maine ja uskottavuus ovat rautaisessa kunnossa.

Tähän asti on menestytty kertomalla koulutuksemme menneisyydestä ja nykypäivän ratkaisusta.

Kestävä menestys edellyttää kuitenkin myös hyvin perustelua näkemystä koulutuksen tulevaisuudesta. Älykkäästi rakennettu globaali kumppanuus tulevaisuuden koulun luomiseksi saattaisi olla yksi avain hyvän maineemme ylläpitämiseksi myös tulevaisuudessa.



32 Kilpajuoksu huipulle - 17.9.2010

ONGELMA: Jatkuvista koulureformeista ja kasvavista koulutuskustannuksista huolimatta oppilaiden oppimistulokset eivät ota parantukseen.

Ratkaisu: Ensin koulut alistetaan tilivelvollisiksi velvoittamalla rehtori ja opettajat tilille siitä, että kaikki oppilaat oppivat sen mitä pitää.

Tämän jälkeen opettajan tehokkuutta mitataan hänen oppilaidensa oppimistulosten perusteella. Tehokkaimmat opettajat saavat palkankorotuksen, huonoimmat laitetaan kilometritehtäälle.

Totta vai tarua? Totta. Tämä on kuuma koulutuspoliittinen uutinen Atlantin takaa otsikolla *"Kilpajuoksu huipulle"*.

Kuluneen kesän aikana losangelesilaisten oppilaiden matematiikan ja lukutaidon testitulosten perusteella laadittu lista tehokkaista ja tehottomista peruskoulun opettajista julkaistiin paikallisessa

valtalehdessä. Yli 6000 opettajaa oli tulilinjalla siksi, että he sijoittuivat tehokkuusvertailussa heikosti.

Maan pääkaupungissa 25 opettajaa sai kesällä lopputilin samasta syystä. Kyse ei ole yksittäistapauksista vaan virallisesta politiikasta, jolla pyritään saamaan heikossa hapessa oleva julkinen koulutus kuosiin.

Reformin taustalla on ajatus mitattavissa olevasta opetuksen oppilaan kasvuun aiheuttamasta lisäarvosta eli opettajan tehokkuudesta. Tilastomatematiikkaan perustuva lisäarvomalli nojaa oletukseen, että hyvän opettajan oppilaat menestyvät muita paremmin lukutaitoa ja matemaattista osaamista mittaavissa standarditesteissä. Tällaisen ajattelutavan kannattajat uskovat, että riittävän hyvin laaditut testit kykenevät luotettavasti mittaamaan yksittäisen opettajan työn tehokkuutta.

Samalla ajatellaan, että tehokkuuden mittaaminen ja tulosten vertaaminen toisten opettajien tuloksiin kannustaa opettajia parantamaan opetustaan. Opettajien arvioiminen ja mittaaminen lisäarvomallin mukaan on synnyttänyt ennennäkemättömän myrskyn amerikkalaisten opettajajärjestöjen ja tutkijoiden keskuudessa. Yleisimmin esitetty kritiikki on, että oppilaiden oppimiseen vaikuttavat monet opettajasta riippumattomat seikat, kuten oppilaan kotitausta, elämäntilanne, kaveripiiri ja aikaisempi koulumenestys.

Joukko amerikkalaisia huippututkijoita – heidän joukossaan mm. professorit *Linda Darling-Hammond*, *Diane Ravitch* ja *Robert Linn* – julkaisi äskettäin raportin, jossa tieteeseen vedoten asetetaan lisäarvomallin käyttö kyseenalaiseksi ja varoitetaan sen ilmeisistä haitoista.

Tehokkuuden korostaminen koulutuspolitiikassa on esimerkki liike-elämän oppien sokeasta soveltamisesta koulutuksen kehittämiseen.

Kykenemättömyys ratkaista julkisesti toteutetun koulutuksen vallitsevia ongelmia parempaa politiikkaa tekemällä on johtanut siihen, että kunnan tai valtion ylläpitämiä kouluja annetaan yksityisten yritysten ja yhdistysten huostaan.

Tällaista kehitystä voi käydä ihmettelemässä vaikkapa *Ruotsissa*, *Englannissa*, *Venäjällä*, *Kiinassa* tai *Arabiemiraateissa*. Opettajan tehokkuuden mittaaminen on keskeinen teema näissäkin tapauksissa.

Ulkomaalaiset toimittajat ovat usein kiinnostuneita siitä, miten Suomessa arvioidaan opettajan tehokkuutta tai tuloksellisuutta. Moni meistä vastaa tähän jotenkin niin, että meillä on kouluissa

yhteisöllinen vastuu siitä, että koulu toimii hyvin ja että kaikki oppivat edellytystensä mukaisesti.

Suomalaiseen ajattelutapaan kuuluu myös se, että koulun tehtävä nähdään paljon laajempaan kuin pelkästään lukemaan tai laskemaan oppiminen. Hyväksi ihmiseksi kasvaminen, itsensä ymmärtäminen ja arvon antaminen toisille ihmisille ovat meillä peruskoulun keskeisiä tavoitteita. Näitä on vaikea mitata standardoiduilla monivalintatesteillä. Tämän tietää jokainen suomalainen opettaja.

Voisiko edellä kuvattu tehokkuusmalli olla mahdollinen Suomessa?

Tuskin. Suomessa on viisaasti ajateltu niin, että peruskoulun opettajiksi on houkuteltava paras osa korkeakouluun haketuista nuorista. Näistä opettajan ammatin elämäntehtävänä näkevästä nuorista on helppo kouluttaa taitavia ja opetustyöhön sitoutuneita ammattilaisia.

Keskinäisen luottamuksen vahvistaminen koulun ja yhteiskunnan välillä on osoittautunut onnistuneeksi ja monen ulkomaalaisen taholta kadehditukseksi periaatteeksi suomalaisessa koulujärjestelmässä.

Informaatio on koulujärjestelmän ohjauksessa tärkeää. Esimerkit muualta osoittavat, että tiedon olemassaoloon liittyy myös piileviä uhkia. Kalliilla hinnalla tuotettua tietoa oppimistuloksista käytetään joskus kyseenalaisesti.

Edellä kuvattu lisäarvomallin esimerkki on tästä hyvä osoitus. Suomalaista hyvin toimivaa koulutusjärjestelmää kehitettäessä on syytä tarkkaan pohtia, millaista tietoa koulutuksesta tarvitaan ja miten koulutusta sen avulla uudistetaan.

Opettajien tai koulujen tehokkuuden mittaaminen ja keskinäinen vertaaminen on väärä tie. Miten me tämän kehityskysymyksen ratkaisemme ei ole vain oma asiamme. Suomalaista koulutuspolitiikkaa tarkkaillaan ja siitä otetaan mallia. Siksi viisaita päätöksiä on tehtävä jatkossakin.

33 Inhimillisten voimavarojen kriisi –26.11.2010

SUOMALAISET ovat kansainvälisessä katsannossa tiedostaneet hyvin globaalit ympäristökysymykset. Kierrätys ja julkisten kulkuvälineiden käyttö ovat meillä monen kansalaisen tietoinen valinta.

Vaikka ilmastonmuutosta ei ennätyskylmän talven jälkeen pidetä yhtä suurena uhkana kuin aikaisemmin, suomalaiset nuoret ymmärtävät kestävän kehityksen periaatteiden tärkeyden. Luonnonvarojen nopea ehtyminen ja ilmaston lämpeneminen ovat tunnustettuja muutosvoimia tulevaisuuden skenaarioissa.

Moni meistä ajattelee, että nykyisissä luonnonmullistuksissa on jokaiselle tarpeeksi pohdittavaa. Mutta ihmiskunnalla on ratkaistavanaan myös toinen haaste, joka on yhtä vakava kuin ihmisen aiheuttama luonnon varojen ehtyminen tai ilmastomuutos. Se on globaali inhimillisten voimavarojen kriisi, jonka ratkaiseminen vaikuttaa samalla tavalla ihmiskunnan tulevaisuuteen kuin luonnonvarojen kriisikin.

Vaikka globaalien ympäristökysymysten tärkeys hyväksytään, on inhimillisten voimavarojen kriisi piilevä ja vasta tulossa yleisemmin tunnetuksi.

Mistä tässä sitten on kysymys? Inhimillisten voimavarojen ongelma on kolme olomuotoa.

Ensinnäkin, maapallolla elää tällä hetkellä noin miljardi teini-ikäistä. Unescon arvion mukaan teini-iän varhaisvaiheessa olevasta nuoresta yli 70 miljoonalla ei ole mahdollisuutta käydä koulua. Moni heistä elää köyhydessä kehitysmaissa. Tämän lisäksi saman verran peruskoulun ala-asteikäisistä on koulutuksen ulkopuolella. Valtaosa heistä varttuu ja elää myöhemmin vailla luku- ja kirjoitustaitoa.

Toiseksi, kehittyneissä maissa joka viides nuori lopettaa opiskelunsa ennen toisen asteen tutkinnon suorittamista. *Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Ruotsissa* näin käy joka neljännelle nuorelle. Suomen nuorista toisen asteen koulutuksen suorittaa noin 85 % ikäluokasta. Yhtenä syynä koulun keskeyttämiseen on opetuksen kokeminen tarpeettomana tai tylsänä. OECD:n mukaan on todennäköistä, että ilman toisen asteen koulutusta elävien kansalaisten on vaikea menestyä kiristyvillä työmarkkinoilla ja toimia aktiivisesti globaalin tietoyhteiskunnan jäsenenä.

Kolmas inhimillisten voimavarojen ongelman piirre sitä valtavaa joukkoa aikuisia – monet heistä naisia – joilla ei ole riittävää lukutaitoa. Maailman rikkaimmat maat ovat sitoutuneet puolittamaan näiden aikuisten määrän vuoteen 2015 mennessä. Tätä kirjoitettaessa noin joka kuudes maapallon aikuinen, eli liki 800 miljoonaa, ei osaa

kunnolla lukea eikä kirjoittaa. Maailma, joka perustuu entistä enemmän lukutaitoon ja digitaaliseen viestintään on kokonaan näiden ihmisten ulottumattomissa.

Edellä mainittujen synkkien lukujen lisäksi koulutusta vaivaa näkymätön ilmiö, joka on tyypillistä kaikille koulujärjestelmille. Liian moni nuori suorittaa koulunsa onnistuneesti loppuun ilman, että koskaan löytää omat vahvuutensa tai lahjakkuutensa.

Yllättävän moni nuori oppii sen, että hän ei ole hyvä missään. Olen tavannut lukuisia aikuisia, jotka kokevat samoin. Inhimillisten voimavarojen kriisissä on kysymys siitä, että liian monen ihmisen mielikuvituksen voima jää huomaamatta ja siten hyödyntämättä.

Englantilainen luovuuden puolestapuhuja *Sir Ken Robinson* kertoo kirjassaan *The Element*, kuinka koulujärjestelmät estävät ihmisiä huomaamasta omia lahjakkuuksiaan. Inhimilliset voimavarat ovat luonnonvarojen kaltaisia siinä mielessä, että myös ne pitää löytää.

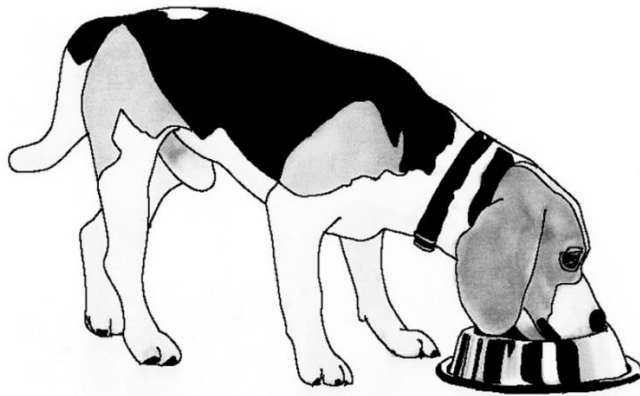
Ihmisten lahjakkuus on harvoin näkyvässä. Kulta tai öljy eivät ole helposti löydettävissä, vaan ne on haudattu usein syvälle maaperään. Lahjakkuusesiintymien löytyminen edellyttää sopivien olosuhteiden luomista erityisesti opetuksessa. Koulun toiminnan ja opetuksen järjestäminen niin, että mahdollisimman monen oppilaan oma lahjakkuus tulee esiin, on tulevaisuuden koulun suurin haaste.

Inhimillisten voimavarojen kriisin ratkaiseminen vaatii globaalia vastuuta siitä, että erityisesti kehittyvien maiden nuorille turvataan oikeus opiskeluun ja koulutukseen. Mutta se edellyttää myös sitä, että meidän paremmassa asemassa olevien kouluja kehitetään määrätietoisesti siihen suuntaan, että nykyistä useampi koulunsa päättävä nuori löytäisi opettajien ja toisten oppilaiden avulla oman "*elementtinsä*".

Lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan oppiminen ovat tulevaisuudessakin tärkeitä. Mutta niin on luovien ja älyllisten voimavarojen hyödyntäminen. Emme voi enää tuhjata inhimillisiä voimavaroja. Muuten luonnonvarojen kriisi jää meiltä ratkaisematta.

Pian monen huomio kiinnittyy joulukuun 7. päivänä julkaistaviin *OECD:n PISA-tuloksiin*. Osa tähän tutkimukseen osallistuneista koulujärjestelmistä juhlii hyvää menestystä, useimmat pettyvät ja jatkavat usein epätoivoisia ponnisteluja parempien tulosten toivossa.

Tulevia uutisia lukiessa on hyvä muistaa, että PISA mittaa vain osaa koulutuksen vaikutuksista. Se kertoo vain niukasti siitä, miten sadoissa miljoonissa nuorissa piileviä inhimillisiä voimavaroja osataan ottaa käyttöön.



34 Koiranruokaa ja koulutuspalveluita

11.2.2011

PERUSKOULUMME erinomainen maine on lisännyt kansainvälisten yritysten mielenkiintoa rantautua *Suomen* koulutusmarkkinoille. Ruotsalainen *Kunskapsskolan*-yritys on suunnitellut perustaa ruotsinkielinen yksityiskoulu Helsinkiin.

Vaikka Suomessa ei tutkintoon johtavasta koulutuksesta saa periä maksua, usko moni yrittäjä *Kunskapsskolanin* tavoin voivansa tarjota hyvää opetusta julkisia tahoja halvemmalla. Kokemus maailmalta osoittaa, että mitä suuremmiksi kansakunnan tuloerot kasvavat, sitä enemmän on kysyntää yksityisesti järjestetyille koulutukselle.

Onko orastava koulutusvienti saamassa rinnalleen tulevaisuudessa myös koulutustuonnin?

Suomi poikkeaa muista maista siinä, että meillä ei – muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta – ole oppilailta lukukausimaksuja periviä yksityiskouluja. Suomessa on tällä hetkellä 85 oppilaitoista, jotka virallisesti luokitellaan yksityisiksi. Kansainvälisessä valossa ne ovat pikemminkin riippumattomia kouluja tai vapaakouluja, joiden toiminta rahoitetaan julkisin varoin.

Nämä ”yksityiskoulut” toimivat viranomaisten hyväksymän opetussuunnitelman mukaan ja ovat monessa tapauksessa samankaltaisia tavallisten kunnan tai valtion ylläpitämien koulujen kanssa.

Kunnan tai valtion koulujen kilpailijoiksi ilmoittautuneita vapaakouluja on nykyisin lähes kaikissa maailman koulujärjestelmissä. Perusoletus on, että vanhemmille tarjottavat koulutusvaihtoehdot

lisäävät koulujen keskinäistä kilpailua, mikä puolestaan parantaa palveluiden laatua aivan kuten vapailla markkinoilla yleensä.

Yksityiset koulut yleistyivät nopeasti suunnitelmataloudesta vapautuneissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa 1990-luvulla. Vaihtoehtoisia ja usein yksityisten ylläpitämiä kouluja on syntynyt lisää myös sellaisiin kehittyneisiin maihin, joissa erityisesti vähävaraisten asuttamien alueiden koulut ovat ajautuneet vaikeuksiin.

Ruotsi on yksi vapaamielisimpiä maita mitä tulee joustavuuteen toteuttaa kansalaisille tarkoitettuja koulutuspalveluita. Ruotsin lainsäädännön mukaan vapaakoulun ylläpitäjä, joka useimmiten on liikeyritys, saa periä toiminnasta voittoa ja jakaa sitä osinkoina omistajilleen.

Suurin ruotsalainen koulutusyritys on *John Bauer Organisation AB*, joka omistaa 27 koulua ja antaa opetusta liki 10 000 oppilaalle. Yrityksen liikeidea on tarjota asiakkailleen yksilöllistä teknologian tukemaa (tehokasta) opetusta. Vuosina 2005 ja 2006 yritys teki 120 miljoonan Ruotsin kruunun voiton, josta kotiutettiin 40 miljoonan kruunun vuosittaiset voitot yrityksen omistajalle.

Vuonna 2008 tanskalainen *rahoitusyhtiö Axcel* osti *John Bauerin* osakeyhtiön. Axcel investoi samaan aikaan myös pohjoismaisiin huonekaluliikkeisiin ja koiranruoan valmistajiin.

Liikevoittoja enemmän koulutusalan ihmisiä kiinnostaa se, parantaako valinnanvapaus ja kilpailu yksittäisten oppilaiden oppimista ja koulutuksen laatua.

Amerikkalainen *charter school* -järjestelmä ja ruotsalainen *friskola*-liike ovat toimineet nyt kahden vuosikymmenen ajan. Tutkimustietoa on molemmista maista siinä määrin, että luotettavia vastauksia edellä esitettyyn kysymykseen voidaan hakea.

Tärkeä huomio on, että niin charter-koulujen kuin vapaakoulujenkin perusoletus on, että niiden tulee palvella myös tavallisia kansalaisia, eikä siis vain eliittiä.

Taloudellisen voiton tavoitteluun perustuva ruotsalainen vapaakoululiike ei ole tutkijoiden mukaan saanut aikaan oppimistulosten paranemista. Sen sijaan se on lisännyt eriarvoisuutta yhden maailman tasa-arvoisimman koulujärjestelmän sisällä.

Ruotsalaiset tutkijat ovat itse todenneet, että oppilaita tai heidän vanhempiaan enemmän tästä suuntauksesta ovat hyötäneet koulutusyritysten omistajat ja pääomasijoittajat.

Amerikkalaisia charter-kouluja on myös tutkittu paljon. Vaikka charterkoulujen merkityksestä esitetään erilaisia näkemyksiä, ovat

tutkijat kuitenkin yksimielisiä siitä, että näillä yksityisten ylläpitämillä kouluilla ei ole ollut toivottua vaikutusta oppilaiden oppimiseen eikä koulujärjestelmän laatuun.

Economic Policy Institute'n tutkijat ovat todenneet, että charter-koulut eivät koskaan tule pelastamaan amerikkalaista koulujärjestelmää, vaikka nykyinen hallinto on lisännyt charter-koulujen määrää.

Onko Suomessa tilaa ruotsalaisille vapaakouluille tai kansainvälisten firmojen opinahjoille?

Jos tuloerot Suomessa kasvavat nykyistä tahtia, kasvavat myös koulujen väliset erot. Näin tapahtuu muualla. Mitä suuremmiksi koulujen väliset erot kasvavat, sitä todennäköisempää on vaihtoehtoisten koulujen ilmestyminen kilvoittelemaan kouluun tyytymättömistä asiakkaista.

Koulutus on Suomen tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeä menestystekijä. Siksi meidän on huolehdittava siitä, että korkeatasoinen koulutus tuotetaan jatkossakin julkisena palveluna eikä voittoa tavoittelevien sijoittajien pelikenttänä tai koiranruokafirmojen oheistuotteena.



35 Kansainvälisyys kannattaa – 1.4.2011

SUOMALAISET rakastavat lomamatkailua ulkomaille. Suomesta tehdään vuosittain miljoonia vapaa-ajanmatkoja ulkomaille. Meitä voidaan siksi pitää väkilukuun nähden kansainvälisen liikkuvuuden supervaltana. Moni suomalainen on ollut myös maahanmuuttaja etsiessään koulutusta, työtä ja onnea muista maista. Isoisäni oli yksi heistä. Hänestä tuli monien muiden tavoin siirtolainen *Yhdysvaltoihin* keväällä 1914.

Opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuus Suomesta muihin maihin on sen sijaan kansainvälisesti katsottuna keskinkertaista. Vaikka muutaman kuukauden mittainen opiskelijavaihto Suomesta ulkomaille on kymmenessä vuodessa kasvanut tasaisesti, on koko koulutusjärjestelmän kansainvälistämisessä vielä työtä edessä.

Viime vuonna noin 9000 suomalaista korkeakouluopiskelijaa ja 4500 opettajaa osallistui vaihto-ohjelmiin ulkomaisissa korkeakouluissa. Tavoitteena on, että nämä määrät kaksinkertaistuvat vuoteen 2015 mennessä.

Suomen peruskouluista, lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista osallistui kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin viime vuonna noin 10 000 opiskelijaa ja opettajaa. Kansainvälisyys koulutuksessa on vähitellen muuttumassa yksittäisten henkilöiden matkailusta ja erillisistä teemapäivistä osaksi koulujen tai oppilaitosten toimintaa.

Nykyisin jo peruskoulussa voidaan osallistua kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin tai voidaan käydä koulua muutama kuukausi josakin toisessa maassa.

Koulutukseen sisältyvä kansainvälistyminen on tärkeää, kun suomalainen yhteiskunta kehittää itseään aidosti monikulttuurisena ja avoimena kansakuntana. Kansainvälisyys edistää yhteistyötaitojen ja kielen oppimisesta, mutta se auttaa myös omien arvojen ja maailmankatsomuksen rikastumista.

Meidän ei tarvitse olla huolissamme siitä, että suomalaisilla ei olisi uusia ideoita tulevaisuuden rakentamisessa. Sen sijaan meidän on jatkuvasti vahvistettava kansainvälistä osaamistamme, erityisesti kykyä toimia monikulttuurisissa verkostoissa ja nähdä erilaisuus mahdollisuutena. Se on suomalaisen kestäväen kilpailukyvyn kannalta keskeinen haaste.

Tämän otti esiin myös ulkoministeri *Alexander Stubb* Uussuomalainen työ 2011–seminaarissa. Hän sanoi, että *”se happi, jota hengitämme, on avoimuus. Meidän pitää olla monikulttuurinen ja hyvämaineinen, mutta maine ei pysy kunnossa ilman työtä, ja tässä kansainvälisyys on olennainen osa”*.

Ulkoministeri osuu oikeaan korostaessaan, että jatkuva yhteistyö ja kumppanuus muiden maiden kanssa ovat parhaat keinot pitää yllä myönteistä Suomi-kuvaa ja siten vahvistaa rooliamme kasvavissa kansainvälisissä verkostoissa.

Kevään yhteiskunnallista keskustelua hallitsevat Suomen osallistuminen Euroalueen rahaongelmien ratkaisemiseen, energiakysymys ja maahanmuutto. Koulutus ei kielten opettamista lukuun ottamatta ole osoittautunut tärkeäksi puheenaiheeksi.

Edellisten lisäksi olisi hyödyllistä keskustella myös koulutuksen kansainvälistymisestä. Näin jo siksi, että vuoteen 2015 kiinnitettyjen koulutuksen kansainvälistymisen tavoitteiden saavuttaminen on suomalaisen koulutuksen maineen kannalta tärkeää.

Kansainvälisyys on tänä päivänä osa jokaisen korkeakoulun toimintaa. Perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa sen sijaan vain osa oppilaitoksista ja koulutuksen järjestäjistä on aktiivisesti edistämässä kansainvälisyyttä osana opetusta ja oppimista.

Kansainvälisyyskasvatuksella on Suomessa pitkä ja rikas perinne. Siihen suhtaudutaan meillä myönteisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön *Kansainvälisyyskasvatus 2010*-ohjelman tuore arviointi vahvistaa edellä sanotun. Suomessa on tarjolla hyvät ja tehokkaat palvelut kansainvälisyyden edistämiseksi koulutuksessa. Seuraavat kolme seikkaa olisi kuitenkin syytä ottaa huomioon tulevissa kehittämissuunnitelmissa.

Ensiksi on huolehdittava siitä, että kansainvälistymisen periaatteet ja mahdollisuudet tehdään suomalaisille nuorille tunnetuiksi jo varhaisessa vaiheessa. Tämä edellyttää sitä, että perusopetuksen opetussuunnitelmissa ja koulujen toiminnoissa luodaan edellytykset kansainvälisyyden merkityksen ymmärtämiselle.

Toiseksi on korostettava kansainvälistymisen moninaisia muotoja erityisesti niin, että *kotikansainvälistymistä* käytetään entistä enemmän kansainvälisyyskasvatuksen muotona. Muualta muuttaneiden oppilaiden ja heidän vanhempiansa integroiminen paremmin osaksi omaa ympäröivää yhteisöä on yksi keino.

Kolmanneksi tulee varmistaa se, että kaikilla kouluilla, oppilaitoksilla, oppilailla ja opettajilla on mahdollisuus kansainväliseen liikkuvuuteen ja yhteistyöhön. Hyvä kansainvälistyminen edellyttää sitä, että se koskee meitä kaikkia – ei ainoastaan asiaan jo vihkiytyneitä.

Näin on todennäköisempää, että Suomi on meille kaikille huomenna hyvämaineinen ja aidosti avarakatseinen maa.

36 Maailman paras koulu? – 17.6.2011

JUURI päättyneen lukuvuoden aikana olen usein vastannut ulkomaalaisen esittämään kysymykseen, miksi suomalainen koulu on maailman paras. Tiedustelen kysyjältä ensin mitä ”paras” hänen mielestään tarkoittaa. Kysyjä tarkentaa kysymystään koskemaan kuluneen vuosikymmenen *PISA-tutkimuksia*.

Tästä päästään sitten itse asian ytimeen, eli mikä on kansainvälisesti katsottuna suomalaisen peruskoulujärjestelmän hyvyden perusta. Varon sanomasta, että meillä on paras koulu. Suomalainen peruskoulu eroaa vertaisistaan neljällä tavalla.

Ensinnäkin, suomalaiset nuoret oppivat koulussa matematiikkaa, luonnontieteitä, yhteiskuntatietoa sekä lukemaan ja kirjoittamaan paremmin kuin useimmat muut.

Toiseksi, tämä hyvä oppiminen on kohtalaisen tasaisesti jakautunut eri koulujen kesken. Toisin sanoen koulujen väliset suorituserot ovat pienemmät kuin muissa maissa.

Kolmanneksi, lähes kaikki suorittavat peruskoulun tavoiteajassa ilman jonkin luokan uusimista. Muissa maissa luokalle jääminen on yleistä.

Ja neljänneksi, kaikki tämä hyvä saadaan aikaan kohtuullisella rahalla ja vaivalla.

Jos suomalainen koulu on edellisen perusteella erinomainen, niin miten se on saatu aikaan, kuuluu seuraava kysymys. Vastaan, että suomalaiset ovat sekä koulutuksensa kehittämisessä, että monissa muissa asioissa nojautuneet kahteen periaatteeseen. Peruskoulun luomisvaiheessa seurasimme aktiivisesti mitä muualla tapahtui ja sitten opimme niistä – joskus myös matkimalla toisten uudistuksia.

Tärkeiden ratkaisujen kohdalla olemme kuitenkin rohkeasti valinneet oman tiemme ja pitäneet päämme silloin, kun se on ollut mielestämme oikein. Läntiset naapurimme ja monet maailman koulutusmahdit ovat toimineet toisin.

Oppiminen toisista koulujärjestelmistä on ollut nihkeää tai sitten suuria uudistuksia on toteutettu siirtämällä koulutusmalleja muualta ja lankeamalla muutosagenttien lumoon. Kerron myös siitä, että suomalaisen koulun menestyksen salaisuus piilee rohkeudessa tavoitella erinomaisuutta tekemällä asioita eritavoin kuin muut.

Hyvä esimerkki on oppimisen arviointi. Valtakunnan suurin sanomalehti otti sopivaan aikaan toukokuussa näkyvästi kantaa oppilaiden jatkuvan kansallisen testaamisen puolesta.

Pääkirjoituksessa vaadittiin Suomea ottamaan oppia *Tanskasta, Englannista ja Ranskasta*. Siellä oppilaita testaan toistuvasti kokeilla, joiden tuloksilla on usein ei-toivottuja vaikutuksia niin oppilaiden elämään kuin opettajien työhön. Olisi erikoista, jos meillä toimittaisiin tässä asiassa vastoin niitä periaatteita, jotka ovat tuottaneet meille poikkeuksellisen hyvän peruskoulun. Edellä mainitussa pääkirjoituksessa oli osuvasti verrattu koulujärjestelmän toimintaa terveydenhuoltoon. Todettiin, että jos kansanterveyden tilassa havaitaan muutos huonompaan, viranomaiset kiirehtivät valistamaan kansalaisia kolesterolin tai makean elämän vaaroista.

Kansakunnan terveyden tilaa ei kuitenkaan mitata niin, että jokaisen ihmisen terveys syynättäisiin joka vuosi. Eikä sinun tai minun terveyttä selvitetä ottamalla kaikki veri kehostamme ja mittaamalla sitten jokainen millilitra erikseen. Riittää kun tutkitaan edustava näyte, on sitten kyseessä kansakunnan hyvinvointi tai ihmisen terveys.

Samalla periaatteella voidaan luotettavasti seurata myös peruskoulun onnistumista maassamme. Koulutuspoliittisia neuvoja annettaessa on hyvä perehtyä siihen tietoon, jota maailmalla on yllin kyllin jatkuvan testaamisen ja opetuksen standardoinnin haitallisista vaikutuksista opetukseen ja oppimiseen.

Yllättävän harvoin koulumme takia Suomessa vierailevat osaavat kysyä millainen on suomalaisen koulun tulevaisuus?

On selvää, että erinomaiseksi osoittautunut peruskoulu antaa vahvan pohjan huomisen koulun pohtimiselle. Selvää on sekin, että nykyinen koulu kaikessa erinomaisuudessaan ei kuitenkaan riitä. Siksi yhteisen idean kokoaminen tulevasta suomalaisesta koulusta on tärkeää. Mielestäni olisi myös eduksi meille kaikille, että voisimme hienojen saavutusten lisäksi kertoa vieraillemme jotakin siitä, millainen meidän mielestämme suomalaisen koulun tulisi vuosikymmenen kuluttua olla.

Tällaisen tarinan kertominen kirkastaisi myös itsellemme mitä me tulevaisuudessa tarvitsemme ja haluamme.

Yksi koulumme erikoispiirre on innovatiivinen koulurakentaminen. *Rakennustaitteen museossa* Helsingissä on avoinna näyttely, joka esittelee suomalaista kouluarkkitehtuuria ja joitakin sen helmiä. Moni esillä olevista kouluista on mielestäni *"tulevaisuuden koulu"* siksi, että se tarjoaa ympäristön monenlaiseen opettamiseen ja oppimiseen.

Näyttelystä poistuessa syttyy mielessä ajatus, että kyllä meillä taitaa sittenkin olla maailman paras koulu.

37 Kaikki on mahdollista – 27.10.2011

VIELÄ kymmenen vuotta sitten *Suomea* pidettiin koulutuksen mallimaana. Maailman tiedotusvälineet raportoivat erinomaisista kouluista ja ministerit kävivät ottamassa oppia viisaasta politiikanteosta. Suomen julkisuusdiplomatia lepäsi koulutuksen varassa. Tuolloin kaikki tämä oli itsestään selvää – näin sen pitääkin olla.

Jälkikäteen tarkasteltuna tuossa ajassa huomiota herättää se, että Suomessa ei tarkkaan tiedetty mihin hyvä menestys kansainvälisissä kouluvertailuissa perustui. Uskottiin, että suomalainen opettajankoulutus selittää hyvät oppimistulokset ja sitä seuranneen maailmanmaineen. Koska opettajilta edellytettiin maisterintutkintoa, koulutuspaikoista käytiin kovaa kilpailua.

Toinen mielenkiintoinen havainto on se, ettei Suomessa tuolloin täysin ymmärretty kuinka merkittävä asia maailmalla ylistetty peruskoulutus pienelle kansakunnalle oikeastaan oli. Vaikka koulutusta on meillä aina pidetty hyvinvoinnin ja kansainvälisen kilpailukyvyyn edellytyksenä, ei sen arvo tosipaikan tullen ollut muita yhteiskunnallisia palveluita merkittävämpi. 2010-luvulla alkanut eurooppalainen talousahdinko koitui lopulta myös Suomen julkisen sektorin kohtaloksi. Koulutus joutui muiden lailla luopumaan omastaan ja mukautumaan uuteen todellisuuteen.

Vuosikymmenen puolivälin jälkeen oppimistuloksia vertailevat kansainväliset tutkimukset pudottivat Suomen takaisin keskikastiin. Oppilaiden oppimisen väliset erot koulujen välillä olivat kolminkertaistuneet 2000-luvun alkuun verrattuna.

Suomalaiset pojat olivat tipahtaneet lukutaidossa kansainvälisen keskiarvon alapuolelle. Lukion päättövaiheen opiskelijoiden ajatteluntaitoja mittava tutkimus ei antanut meistä paljon lohdullisempaa kuvaa.

Ja kaiken kukkuraksi korkeakouluopiskelijoiden osaamista vertaileva eurooppalainen selvitys jätti suomalaiset nuoret akateemiset kauaksi kärjestä.

Suomessa vastattiin näihin taantumuksen signaaleihin kuten monissa muissa maissa parikymmentä vuotta aikaisemmin OECD:n julkistaessa ensimmäiset PISA-tulokset. Oppituntien määrää lisättiin perusoppiaineissa, koulujen opetussuunnitelmat korvattiin kansallisilla standardeilla, aloitettiin kaikkien oppilaiden testaaminen kolmannella, kuudennella sekä yhdeksännellä luokalla, ja opettajien ansiot sidottiin näihin oppilaiden testituloksiin.

Niukkenevien resurssien takia päätettiin avata ovet kansainvälisille yrityksille ja sijoittajille. Monikansalliset mediayritykset ja

teknologiatalot investoivat pian Suomen koulujärjestelmään, vaikka voittomarginaalit Suomessa ovat pienet.

Ensimmäisenä koulutuspalveluiden tarjoamisen aloitti Suomessa *Googlen ja YouTuben* luomus "*GlobalTeacher*". Sen maailmalla laajalle levinnyt tuote "*Learning24*" teki mahdolliseksi peruskoulun koko oppimäärän opiskelun digitaalisten välineiden avulla, nopeasti ja tehokkaasti. Oppilaat käyvät koulussa, mutta opettajia ei enää juurikaan tarvita.

Ylemmillä luokilla huomattava osa opiskelusta voidaan tehdä kotoa käsin. Virtuaaliset valmentajat ja opinto-ohjaajat huolehtivat siitä, että jokainen oppilas edistyy oman henkilökohtaisen suunnitelmansa mukaisesti.

Tänä päivänä Suomi on osa globaalia kouluverkkoa, jossa niin opetuksen sisällöt kuin niiden omaksumisen kautta saavutettavat tutkimukset ovat samanlaisia kaikkialla maailmassa.

Kymmenessä vuodessa perusopetuksen kustannukset ovat pienentyneet kolmanneksen vuoden 2011 tasoon nähden. Moni kunta selviytyy koulutuspalveluiden tarjoamisen velvoitteestaan ylläpitämällä yhtä peruskoulua, jossa toimii teknologiaosasto, muutama opettaja ja järjestyksenvalvoja.

On toki niitä, jotka haikailevat vanhaa koulua – oppilaiden hälinää, koulun kellon pirinää ja opettajien kasvattavaa huolenpitoa. Ne, jotka ovat toivonsa menettäneet miettivät miten tähän pisteeseen on tultu.

Sanomalehden kolahdus eteisessä herättää minut hikisenä ja lakanoihiin sotkeutuneena. On Saanan päivä herran vuonna 2011.

Olinko nähnyt enneunen vai oliko kaikki vain mielikuvituksen villiä pilaa? Kestää hetken, että saan koottua ajatukset uuteen työviikkoon. Uni ei kuitenkaan jätä rauhaan: Olisiko se kuitenkin mahdollista?

Aamiaispöydässä avaan sanomalehden. Otsikot vilistävät silmissä: "*Kouvolasta katoaa koulutus*", "*Videoyhteydellä kouluun vaikka sängystä*" ja "*Yli 2000 opettajaa saattaa lähteä*".

Suljen lehden ja avaan aamun sähköpostin. Ensimmäisenä on kutsu *Digital Learning Day* -tapahtumaan 1. helmikuuta 2012 Washingtonissa.

Taidan jättää väliin ja kirjoittaa vielä yhden kolumnin suomalaisen koulun muuttamisen välttämättömyydestä.

38 Peruskoulu myytävänä – 3.2.2012

PERUSKOULULAISTEN hyvä kansainvälinen menestys on nostanut esiin ajatuksen koulutuksesta yhtenä Suomen vientituotteena. On totta, että suomalainen koulutus herättää tällä hetkellä maailmalla suurta kiinnostusta. On myös niin, että meillä on keksitty koulutusratkaisuja, joilla saattaisi hyvinkin olla kysyntää muualla.

Mutta kuten kansainvälisillä markkinoilla toimivat myyntimiehet hyvin tietävät, on matka ideasta menestystuotteeksi usein vaivalloisen pitkä. Koulutuspalveluiden osuus Suomen ulkomaanviennistä on häviävän pieni. Jos maamme koko ulkomaankaupan suuruus vuonna 2010 oli noin 50 miljardia euroa, arvioidaan siitä koulutuspalveluiden osuudeksi viisi miljoonaa euroa. Tämä vastaa alle puolta promillea Suomen palveluiden kokonaisviennistä.

Tavoitteeksi on asetettu koulutuksen ja osaamisen viennin osuuden merkittävä kasvu Suomen ulkomaankaupasta vuoteen 2015 mennessä. Koulutuskaupan mahtimaita ovat *Yhdysvallat, Englanti, Australia ja Uusi-Seelanti*. Esimerkiksi Australiassa koulutuksen osuus vientiin menevistä palveluista on yli kolmannes. Vuonna 2010 koulutuskaupan viennin arvo Australiassa oli 16 miljardia euroa. Kaksi kolmasosaa siitä muodostui maahan tulleiden ulkomaisten opiskelijoiden maksamista elin- ja matkustuskustannuksista ja loppu lukukausimaksuista.

Suomessa on yritetty keksiä keinoja koulutuskaupan vauhdittamiseksi. Korkeakoulujen meneillään olevan EU:n ulkopuolisista maista tulevia opiskelijoita koskevan lukukausimaksukokeilun on tarkoitus selvittää millaisia mahdollisuuksia Suomessa olisi myydä Australian tapaan korkeakoulututkintoja ulkomaalaisille.

Samaan aikaan on etsitty myytävää myös *peruskoulusta*. Tämä on luonnollista siksi, että koulutuksemme maailmanmaine lepää peruskoulun varassa.

Peruskoulu on kuitenkin vaikeasti tuotteistettava myyntituote. Se on vahvasti kansallisiin arvoihin, kulttuuriin ja yhteiskunnan muihin palveluihin sidottu instituutio.

Mikäli uskotaan, että peruskoulun kansainvälinen kilpailukyky perustuu korkeasti koulutettuihin opettajiin, vahvoihin pedagogisiin johtajiin ja laaja-alaiseen opetussuunnitelmaan ilman ulkoista testausjärjestelmää, on peruskoulun kaltaisen kokonaisuuden siirtäminen muualle hankalaa.

Talouden näkökulmasta suomalaisen koulutuksen ja osaamisen kaupallinen hyödyntäminen onnistuu parhaiten korkeakoulututkin-
toja, ei peruskoulua myymällä.

Otetaan tavoitteeksi vaikkapa 500 miljoonan euron vuotuinen koulutuskauppa. Se tarkoittaisi noin 20 000 maksavaa ulkomaista korkeakouluopiskelijaa, jos lukukausimaksu olisi keskimäärin 10 000 euroa opiskelijaa kohden ja opiskelijat kuluttaisivat rahaa elämiseen 15 000 euroa vuodessa.

Tuo summa edustaisi viittä prosenttia Suomen viemistä palveluista. Suomalaisesta peruskoulusta ei vastaavaa vientituotetta saa millään aikaiseksi.

Peruskoulun tuotteistamisen ja myymisen sijaan kannattaisi nyt panostaa sen jatkuvaan uudistamiseen. Suomalaisen koulutuksen hyvä maine maailmalla kestää tai sortuu peruskoulun myötä.

Suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälistä vetovoimaa on jo nyt vahvistettu hyvien PISA-tulosten avulla syntyneillä positiivisilla mielikuvilla. Siksi varhaiskasvatusta ja perusopetusta tulisi ajatella ennen muuta suomalaisen koulutusbrändin vahvistajina eikä niinkään myytävinä kauppatarvina.

On huolestuttavaa huomata, että suomalaisessa peruskoulussa ollaan muuttamassa sellaisia asioita, jotka ovat tehneet koulutuksestamme kansainvälisesti vetovoimaisen.

Ehdotus peruskoulun tuottavuuden mittaamisesta ja oppilaiden testaamisesta päättökokeineen perustuu teknokraattiseen tehokkuuskäsitykseen, kapeaan koulutuksen vaikuttavuuden käsitteeseen ja heikkoon muutoksen tutkimuksen tuntemiseen. Kansallisten koikeiden aiheuttamiin vaikutuksiin voi tutustua vaikkapa naapurimaidemme koulujärjestelmissä.

Peruskoulun oppiainejakoisuuden vahvistaminen ja muodollisen opetuksen lisääminen vievät suomalaista peruskoulua etäämmälle sellaisesta tulevaisuuden koulusta, joka myös jatkossa voisi toimia mallina muille ja siten suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälistymisen edistäjänä.



39 Mitä peruskoulu voi oppia Nokiasta?

27.4.2012

NOKIAN osakkeenomistajien kevät on ollut tuskainen.

Uusi älypuhelin on vaikeuksissa ja tämä Suomen lippulaivana ylistetty teknologiajätti menetti juuri 14 vuotta pitämänsä paikan suurimpana matkapuhelinvalmistajana eteläkorealaiselle kilpailijalleen.

Asiantuntijoiden spekulatioissa Nokian tulevaisuuden skenaariot näyttävät synkiltä. Professori *Jarmo Leppiniemen* mielestä paluuta kulta-aikaan ei ole.

Suomalaisen koululaitoksen ja Nokian historiassa on yllättäviä yhtymäkohtia.

Molempien alkuvaiheet sijoittuvat 1860-luvun puoliväliin. Kummankin syntyä innoittivat saksasta löytyneet ideat ja inspiraatiot. Nokialle ne keksi *insinööri Fredrik Idestam* ja koulujärjestelmälle *pastori Uno Cygnaeus*. Näiden lisäksi molempien nousua maailman huipulle vauhdittivat ennakkoluulottomat kotimaiset uudistukset 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin saivat muotonsa mobiiliteknologiaan keskittynyt Nokia ja kaikille yhteiseen opetukseen perustuva yhdeksänvuotinen peruskoulu.

Nokian ja peruskoulun strategisissa perusteissa on myös samankaltaisuutta. Molempien johtaminen nimittäin perustuu siihen, että organisaatio on hierarkialtaan yksinkertainen ja toimintoja koskeva päätöksenteko on delegoitu operatiiviselle tasolle.

Sekä Nokian että peruskoulun menestyksen syitä on pohdittu niin Suomessa kuin ulkomaillakin ahkerasti. Nokian arkistoista löytyy yli 400 selitystä yhtiön menestykselle.

Peruskoulun maailmanmainetta selittäviä teorioita on niin ikään lukemattomia.

Suomalaisten diplomaattien mukaan meidät tunnetaan maailmalla ennen muuta Nokian ja koulutuksen ansiosta. *Julkisuusdiplomatian* näkökulmasta kyseessä on kaksi Suomelle valtavan arvokasta brändiä, jotka luovat maailmalla kuvaa Suomesta kehittyneenä ja osaavana maana.

Nokian hehkun himmetessä voi toivoa, että koulutuksemme tähti jaksaa loistaa maailmalla kirkkaana jatkossakin. Muuten Suomen positiivinen maine maailmalla on uhattuna.

Koulutuksen kehittämistä työkseen tekevien on syytä tutkia Nokian tarinaa tarkemmin myös näinä huonoina aikoina. Yksi selitys Nokian tilanteelle on ollut odottamaton maailman ykköseksi nousu ja sen luoma hyvänolontunne.

Kuluttajien ja kilpailijoiden huomion keskipisteenä ei ole helppoa olla. Konservatiiviset visiot ja strategiat ovat johtoasemassa olevalle todennäköisin keino ajautua kriisiin. Menestyksen huipulla organisaation on nähtävä seuraava suuri harppaus ja tohdittava myös ottaa se.

Koulunkehittäjä voi ottaa innovaatioyrityksiltä opikseen myös sen, että tuottavuuden ja tehokkuuden korostaminen uudistumisen sijaan on riskinoton ja luovuuden pahin vihollinen.

Miltä peruskoulun tulevaisuus katsomosta käsin katsottuna näyttää? PISA-tulosten valossa asiat näyttävät olevan vielä hyvin vaikka kehitys onkin kääntynyt väärään suuntaan.

Sen sijaan kansallisten selvitysten perusteella on syytä huoleen. Nuorten lukutaito rapistuu. Koulujen väliset erot kasvavat. Koulutuksen ulkopuolelle jäävien määrä lisääntyy. Opettajien työtyytyväisyys heikkenee. Rehtorin työ ei kiinnosta.

Näiden signaalien perusteella peruskoulun asema kansainvälisessä kärjessä on uhattuna.

Nokian jouduttua selkä seinää vasten vaihdettiin yrityksen ylin johto ja uudistettiin strategia. Peruskoulun tapauksessa näin tuskin tehtäisiin. Peruskoulun uudistaminen edellyttää kuitenkin enemmän kuin hyvää koulutuspolitiikkaa tai tehokkaita rakenteita. Tarpeellista uudistamista ei synny ilman selkeää kuvaa siitä, mihin tähdätään. Tarvitaan kansallista innostusta ja kirkas yhteisesti rakennettu unelma tulevaisuuden koulusta.

Historian käänneissä Suomi on näyttänyt, että se osaa uudistua ja löytää tien eteenpäin vaikeissakin tilanteissa. Kohtalokasta on kuitenkin jäädä odottamaan tilannetta, joka sytyttäisi muutoksen liekin.

Teknologiamarkkinoilla menestyy se, joka saa uudella tuotteellaan asiakkaat sanomaan *"vau!"*. Tällaista uutta innovaatiota Nokia nyt etsii.

Peruskoulun uudistamisessa tarvitaan pikaisesti idea, joka saisi opettajat ja rehtorit huutamaan kuorossa *"vautsi-vau!"*. Tässäkin mielessä Nokia ja peruskoulu ovat samankaltaisessa tilanteessa.

Yksi ero kuitenkin on. Nokian arvon laskiessa häviäjiä ovat osakkeenomistajat ja suursijoittajat. Peruskoulun tapauksessa kärsivät Suomen nuoret ja lopulta koko kansakunta.

40 Viisi kysymystä koulusta – 24.8.2012

UUDEN lukuvuoden alkaessa koulukeskustelu on ollut poikkeuksellisen kriittistä.

Asiasta kiinnostuneen täytyy toistuvasti muistuttaa itseään siitä, että kyseessä on kansainvälisesti kiinnostavin ja ihailuin koulujärjestelmä. Peruskoulun pelätään murenevan, työrauhan katoavan, luokkakokojen suurenevan ja eriarvoisuuden lisääntyvän.

Näistä ajankohtaisista suomalaista koulua koskevista uhkakuvisa ei maailmalla juurikaan kerrota.

Myös tänä vuonna meille virtaa suuri joukko ulkomaisia koulualan asiantuntijoita ja toimittajia tutustumaan tähän maineikkaaseen koulujärjestelmään. Kymmenen vuoden aikana olemme oppineet vastaamaan kysymyksiin, jotka toistuvat vierailusta toiseen. Jos olisin Suomeen tulevan kansainvälisen vierailijaryhmän yksi jäsenistä, haluaisin kysyä suomalaisilta isänniltäni viisi kysymystä.

Tiedän, että maailmantalouden ahdinko koskettaa myös Suomea. Talouskasvun hidastuminen vaikuttaa välittömästi myös julkisen sektorin käytettävissä oleviin resursseihin. Toisin sanoen myös koulujen talous joutuu syyniin. Tiedän myös, että Suomi käyttää koulutukseen suhteellisesti vähemmän kansallisesta vauraudesta, kuin OECD-maat keskimäärin.

Kysymys 1: "Kuinka Suomi aikoo pitää koulujärjestelmänsä huipukunnossa samalla kun taloudellisia voimavaroja joudutaan karsimaan?"

Ymmärrykseni on, että opettajat ovat joka puolella maailmaa kokeneet yhteiskunnan ja erityisesti nuorison muutoksen kouluissaan. Oppilaiden aito mielenkiinto koulua kohtaan on laskenut. Lasten kotiosuhteet poikkeavat aikaisempaa enemmän toisistaan. Siksi moni opettaja kokee luokkassaan toistuvasti häiritsevää käyttäytymistä ja muita ongelmia. Monissa maissa lääkkeeksi on tarjottu opetusryhmien pienentämistä.

Kysymys 2: "Miten ryhmäkokojen pienentämisen, jonka hinta on 50 miljoonaa euroa, uskotaan edistävän opetuksen ja oppimistulosten parantumista?"

Tuoreimmassa PISA-tutkimuksessa suomalaisten oppilaiden osaaminen kaikilla mitatuilla osa-alueilla oli piirun verran heikentynyt. Tämä voi johtua monesta syystä. Se saattaa kuitenkin ennakoita myös pysyvämpää kehityssuuntaa.

Monissa maissa samanlaiseen ilmiöön on vastattu vahvistamalla äidinkielen, matematiikan ja luonnontieteiden opetusta esimerkiksi

uudistamalla opetussuunnitelmat ja osoittamalla näiden aineiden opetukseen lisää voimavaroja.

Kysymys 3: "Millä tavalla peruskoulun opetuksen uudistettavat tavoitteet ja sisällöt edesauttavat kääntämään lukutaidon, matematiikan ja luonnontieteiden osaamiseen takaisin kasvu-uralle?"

Digitaalinen oppiminen ja teknologian tarjoamat mahdollisuudet nähdään maailmalla mahdollisuutena muuttaa koulun perinteisiä opetuskäytäntöjä. Samalla digitaalinen lukutaito nähdään yhtenä 21. vuosisadan perusvalmiutena. Viestintäteknologia ja sen uudet välineet ovat yhä useamman saavutettavissa. Monen nuoren vapaa-ajasta suuri osa kuluu näiden välineiden kanssa pelatessa. Osa vanhemmista on niin huolissaan lastensa tietokoneenkäytöstä, että he pyytävät koululta apua ajan antamiseksi toisten ihmisten kanssa olemiseen ja oppimiseen. Olen kuullut, että ihmissuhdetaidoissa suomalaisilla on parantamisen varaa.

Kysymys 4: "Olisiko suomalaisen koulun syytä keskittyä inhimillisen pedagogiikan vahvistamiseen kouluissa ja jätettävä tarkoituksella teknologian opetuskäyttö vähemmälle?"

Suomalaisen koulun tarina tunnetaan maailmalla hyvin. Toisinaan jopa paremmin kuin täällä kotimaassa. Kansainvälisten asiantuntijoiden mielestä yksi syy Suomen onnistuneille koulu-uudistuksille on se, että kehittämistä on inspiroinut yhdessä sovittu unelma tulevaisuuden koulusta. Kaikille yhteiseksi tarkoitettu peruskoulu oli tällainen. Monilla mailla on visio tulevaisuuden koulusta. *Albertan provinssi Kanadassa, Singapore, Abu Dhabi ja Irlanti* ovat esimerkkejä näistä.

Kysymys 5: "Millainen on suomalainen koulu vuonna 2030?"

Kansainvälinen ulottuvuus avaa suomalaiseen kouluun uuden näkökulman. Se auttaa kysymään kysymyksiä, joita kotoisessa keskustelussa on joskus vaikea tehdä.

Meille tulevia kansainvälisiä vieraita kannattaa käyttää hyväksi usuttamalla heitä esittämään meille pirullisia kysymyksiä. Niiden joukossa saattaa hyvinkin olla se, joka rikastaa keskustelua omasta koululaitoksestamme ja sen tulevaisuuden haasteista.

41 Suomalaisen koulun myytit – 2.11.2012

SUOMEN koululaitos on ollut maailman mielenkiinnon kohteena pian yhdentoista vuoden ajan. Alun hämmennyksen jälkeen menestystarinamme on saanut perusjuonen, johon niin kotimaiset kuin vierasmaalaiset tulkitsijat yhdessä nojaavat.

Opettajan työn vahva suosio nuorten parissa, paikallisiin päätöksiin perustuva opetussuunnitelma ja kilpailusta vapaa opetus ja opettaminen ovat yleisesti mainittuja suomalaisen koulun vahvuuksia.

Mutta maailmalla on myös vahvana eläviä myyttejä siitä, miksi suomalainen koulu menestyy hyvin kansainvälisissä vertailuissa muita paremmin.

Yllättävän monilla ulkomaalaisilla on Suomesta edelleen kummallisia käsityksiä. Suomea pidetään arktisena maana, jota lumi ja jää peittävät suurimman osan vuotta. Meitä ajatellaan myös vähäsanaisena ja korkean työmoraalin omaavana kansana, joka nurisematta tekee sen, mikä tehtäväksi annetaan. Monille on myös yllätys se, että Suomi on kaksikielinen maa, jossa elää muitakin kuin suomalaisia ja suomea puhuvia.

Joillakin näistä uskomuksista selitetään toisinaan myös nuorten koulumenestystä. Tunnettu amerikkalainen kolumnisti kirjoitti jokin aika sitten vakavalla mielellä, että suomalaisten PISA-menestystä selittää parhaiten ankara ilmasto.

Yleisimmin esitetty ajatus on kuitenkin se, että Suomi on pieni ja monokulttuurinen maa, ja siksi suomalaiset koululaiset oppivat helpommin samoja asioita kuin suurempien, monikulttuuristen maiden oppilaat.

Ajatuksen kulku on sellainen, että kun luokissa on samanlaisia oppilaita, jotka kaikki puhuvat samaa kieltä, on opettaminen helpompaa. Tässä yhteydessä unohdetaan usein se, että esimerkiksi maahanmuuttajien määrällä ei PISA-tuloksissa ole havaittu merkittävää vaikutusta kansallisissa keskiarvoissa.

Uudessa-Seelannissa, Australiassa ja Kanadassa maahanmuuttajalasten koulumenestys on yhtä hyvä kuin kantakansalaisilla.

Toinen varsin yleinen uskomus suomalaisesta koulutuksesta on se, että meillä on vahvasti ylhäältä johdettu systeemi, jossa koulut ja opettajat voidaan määrätä tekemään tarpeelliset asiat oikealla tavalla. Jokin aika sitten Yhdysvaltain edellinen opetusministeri vastasi hänelle esitettyyn kysymykseen suomalaisen mallin sopivuudesta amerikkalaiseen koulukulttuuriin juuri tällä tavalla.

Monelle on myös yllätys se, että Suomen kansantalous on yksi maailman kilpailukykyisimpiä markkinatalouksia eikä sosialistinen suunnitelmatalous entisen itänaapurin malliin.

Kolmas uskomus liittyy siihen, että Suomessa ei erityisopetuksessa olevia oppilaita oteta mukaan kansainvälisiin tutkimuksiin. Tällaisia käsityksiä ovat vahvistaneet huomiot siitä, että Suomessa on muihin maihin verrattuna huomattavan suuri osa peruskoululaisista erityisopetuksen piirissä.

Varsinkin ensimmäisten PISA-mittausten jälkeen esitettiin epäilyitä siitä, että Suomessa erityisoppilaat eivät kuuluisi tavallisen koulutuksen piiriin ollenkaan.

Uudessa-Seelannissa elää vahvana käsitys, jonka mukaan saamelaiden ja muiden vähemmistöjen pitäminen PISA-otannon ulkopuolella selittää Suomen hyvää kansainvälistä menestystä.

Kenties kummallisinkin luulo liittyy suomen kieleen. Ennen PISAA oltiin yleisesti sitä mieltä, että suomen kieltä on ulkomaalaisen lähestulkoon mahdoton oppia puhumaan tai edes ymmärtämään sen monimutkaisen kieliopin vuoksi.

Kun PISA-tutkimus vahvisti aikaisempia käsityksiä suomalaisten nuorten hyvästä lukutaidosta, alettiin esittää arvailuja, joiden mukaan suomalaiset menestyvät yleistä lukutaitoa vaativassa PISA-tutkimuksessa muita paremmin siksi, että suomi on foneettisena kielenä muita kieliä helpompi oppia.

No, tämän uskomuksenhan voi jokainen näin ajatteleva itse testata. Yli vuosikymmenen ajan suomalaista koululaitosta ja erityisesti sen menestyksen syitä tarkastelleet ulkomaalaiset ovat usein löytäneet koulustamme piirteitä, jotka omissa tarkasteluissamme jäävät vähemmälle huomiolle.

Jotkut näistä vieraiden tekemistä huomioista ovat joskus jopa tarkempia kuin omamme. Siksi on tärkeää, että jatkamme vuoropuhelua kansainvälisten kumppaniemme kanssa. Tämä myös siltä varalta, että menestyksemme ei tulevaisuudessa kansainvälisissä kouluvertailuissa yllä samalle tasolle kuin ennen.

Silloin on hyvä, että meillä on rinnallamme asiantuntijoita, joiden avulla voidaan tehdä tilanteesta oikeat johtopäätökset. Mutta siihen saakka kerrotaan tarinaa suomalaisesta koulusta, joka vastavirtaan uimalla on pääministeri *Jyrki Kataisen* sanoja lainaten loistava timantti, joka on edelleen kehittämisen arvoinen.

42 Hyvän muuttamisen vaikeus – 25.1.2013

SUOMESSA ollaan suurten rakenteellisten uudistusten edessä.

Edellisen hallituksen aikeissa oli korjata sosiaaliturvajärjestelmä. Nyt ovat remontin alla kuntarakenne ja sosiaali- ja terveystalvet. Sitten eläkejärjestelmä.

Komiteat ja poliittiset puolueet ovat luonnostelleet malleja näiden meitä kaikkia koskettavien hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden uudistamiselle. Mutta koulujärjestelmän uudistaminen on jäänyt näiden muutosten varjoon.

Koulumme ongelmat tunnetaan hyvin: kasvava eriarvoisuus, rapistuva sitoutuminen opiskeluun ja opettajien lisääntyvä työtaakka. Näiden seurauksena koulutuksen rattailla pudonneita on entistä enemmän, oppimistulokset laskevat ja työssään uupuvien opettajien joukko kasvaa.

Maailman parhaaksi uutisoidun koulujärjestelmän muuttaminen on osoittautunut vaikeaksi.

Suomalaisen koulun uudistaminen on kuitenkin yhtä välttämätöntä kuin kuntarakenteen, terveydenhuollon tai eläkejärjestelmänkin. Vaikka koulun tavoitteiden ja sisältöjen tarkistaminen on toisinaan tarpeen, ei niiden avulla saada aikaan tulevaisuuden koulun kannalta tarpeellisia muutoksia.

Koulun kehittämisessä toistuvat tänään kahden vuosikymmenen takaiset vaatimukset: oppimiskäsityksen syventäminen, opetusmenetelmien kehittäminen ja uusien oppiaineiden tuominen kouluopetukseen. Meillä on nyt kiire perusteellisempaan koulu-uudistukseen, joka ennaltaehkäisisi ja korjaisi koulumme kohtaamia haasteita.

Olen eri tahoilla ehdottanut tulevaisuuden koulun perustaksi seuraavia ideoita.

Ensimmäiseksi peruskoulussa voisi muodollisen opettamisen määrää vähentää ja samalla lisätä henkilökohtaiseen opiskeluun käytettävää aikaa. Tavoitteena voisi olla, että peruskoulun päättyessä useimmilla oppilailla olisi koulupäivän aikana muodollista opetusta ja muuta oppimiseen tähtäävää toimintaa ajallisesti saman verran. Mallia voisi hakea vaikkapa espanjalaisesta Auroran koulusta, missä oppilailla on päivittäin mahdollisuus oppia ja harrastaa asioita, joihin heillä on intohimo.

Toiseksi, peruskoulussa tulisi nykyistä enemmän korostaa yhteistoiminnan, neuvottelutaitojen ja empaattisuuden oppimista. Tämä ei onnistu pelkästään opetussuunnitelmia tai -menetelmiä

muuttamalla vaan koulun toiminnan rakenteisiin, erityisesti ajan-
käyttöön, tarvitaan muutoksia.

Tässä yhteydessä joudutaan pohtimaan myös teknologian roolia
koulussa. Saattaa olla, että peruskoulussa tulisi keskittyä sosiaalisen
pääoman vahvistamiseen ihmisten keskinäisen inhimillisen vuorovai-
kutuksen avulla. Teknologian käyttö siirtyisi näin opetuksesta opis-
keluun.

Kolmanneksi, keskeinen arvioinnin kohde peruskoulussa pitäisi
olla –tiedollisten saavutusten lisäksi – oppilaiden hyvinvointi, moti-
vaatio ja aito halu elinikäiseen oppimiseen. Olisi ”mitattava” kuinka
moni peruskoulun päättävistä on löytänyt oman intohimonsa tai lah-
jakuutensa.

Siksi suomalaisen koulun kehittämisessä ei saa pitää tärkeim-
pänä tuottavuutta tai että olemme maailman parhaita.

Pääasia on, että koulu kohtelee oikeudenmukaisesti kaikkia lap-
sia ja heidän vanhempiaan. Suomessa näyttää olevan helppo saada
isojakin asioita aikaan silloin kun niitä luodaan tyhjästä tai muutosta
tehdään pakon edessä. Olemassa olevien asioiden uudistaminen on
osoittautunut paljon vaikeammaksi.

Viimeaikaisia talous- ja verouudistuksia on moitittu siitä, että asi-
antuntijoiden ääntä ei ole kuunneltu tai kunnioitettu. Lopputulos on
siksi jotakin muuta kuin mitä tavoiteltiin.

Koulu-uudistusten huolelliseen pohjatyöhön kuuluisi siksi, että
maamme parhaita asiantuntijoita käytettäisiin ehdotusten kehitte-
lyyn jo ennen lausuntokierroksia. Asiantuntijoiden näkemysten ar-
vostaminen on ollut yksi peruskoulun onnistumisen peruseriaate.

OAJ:n käynnistämä dialogi suomalaisen koulun tulevaisuudesta
on erinomainen ja samalla erikoinen juttu. On näet epätavallista, että
opettajat tekevät aloitteen kansallisesta koulu-uudistuksesta.
Yleensä on niin, että he asettuvat vastustamaan viranomaisten eh-
dottamia reformeja.

Toivottavasti rohkeille ja ennakkoluulottomille ajatuksille on run-
saasti tilaa nyt alkavassa tärkeässä keskustelussa.

43 Team Finland – 26.4.2013

TEAM FINLAND on valtioneuvoston toimijoiden vetämä verkosto, joka edistää *Suomen* asiaa maailmalla. Sen kohteena ovat Suomen taloudelliset ulkosuhteet, suomalaisten yritysten ja oppilaitosten kansainvälistyminen, Suomen maakuva sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien vauhdittaminen.

Team Finlandin avulla pyritään vaikuttamaan kansainväliseen toimintaympäristöön niin, että maailmalla tehdään meidän kannaltamme edullisia valintoja.

Suomi tunnetaan maailmalla erityisesti peruskoulun takia. Siksi koulutus on Team Finlandin toiminnassa avainasemassa. Kansainvälisiä vieraita käy Suomessa edelleen tiiviiseen tahtiin ja suomalaisista on tullut kansainvälisten koulutustapahtumien vakiokalustoa. Vieraiden isännöiminen ja aktiivinen osallistuminen kansainvälisiin foorumeihin on Team Finlandin tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeää.

Maailma on muuttunut niin, että myös suomalaisen koulujärjestelmän uudistaminen riippuu aikaisempaa enemmän kansainvälisistä koulutusvirtauksista ja niiden ymmärtämisestä.

Siksi koulun kehittämistä voidaan vauhdittaa Suomessa käyvien vieraiden ja kansainvälisistä tilaisuuksista saatujen ideoiden avulla. Kansainvälisistä huippuasiantuntijoista Suomessa ovat vierailleet mm. *Linda Darling-Hammond, Andy Hargreaves, Diane Ravitch ja Michael Fullan.*

Suomen asiaa maailmalla voitaisiin edistää panostamalla entistä enemmän kansainväliseen yhteistyöhön. Yhtäältä meidän kannattaisi paremmin käyttää hyödyksi ulkomaisten vieraiden mukana kulkevaa asiantuntemusta.

Toisaalta kansainvälisiin tilaisuuksiin olisi lähetettävä parhaat mahdolliset voimat. Myös vienninedistämismatkoille olisi saatava mukaan koulutuksen osaajia. Näiden mahdollisuuksien hukkaaminen on harmillista eikä se edistä yhteisten tavoitteiden saavuttamista.

Team Finlandin menestymiseen tarvitaan jokaisen panosta, työtä ja tekemistä. On myös syytä pitää mielessä, että parrasvalot eivät loista ikuisesti.

Siksi tämä suomalaisen koulun poikkeuksellinen tilanne kansainvälisen huomion keskipisteenä kannattaa käyttää yhteiseksi hyväksi niin täällä kotimaassa kuin maailmallakin.

44 Uteliaisuudesta intohimoon - 23.8.2013

MAAILMALLA liikkeessani minulta kysytään usein mitä erinomaiseksi suitsutetussa suomalaisessa koulussa ollaan parhaillaan muuttamassa.

Vastaan, että oppivelvollisuutta haluttaisiin pidentää ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet on päätetty uudistaa.

Välttämättömiä asioita molemmat, totesi eräs kysyjä, jos nyt elettäisiin 1970-lukua. Monen mielestä suomalaisen koulun kipupisteitä ovat liian varhainen koulunkäynnin keskeyttäminen sekä nuorten hiipuva sitoutuminen opiskeluun peruskoulussa.

Edellä mainittujen muutosten avulla nämä ongelmat tuskin ratkeavat. Siksi nyt tarvitaan rohkeita näkemyksiä tulevaisuuden koulusta. *Titanicin* kansituolien uudelleenjärjestämisestä ei ole tällä kertaa apua.

Puhuin *EU:n ministerineuvostolle* toukokuussa tulevaisuuden koulusta. Kannustin opetusministereitä etsimään koulu-uudistuksiinsa reippaita ja ennakkoluulottomia avauksia. Olisi löydettävä muutosideoita, jotka saisivat oppilaiden ja opettajien keskuudessa aikaan aitoa innostusta.

Esitin valtaapitäville myös epäilyni siitä, että meneillään olevat koulu-uudistukset eivät ole tällaisia. Luulen, että näin on käynyt meillekin. Suomalaisen koulun kiperin ongelma on mielestäni se, että koulu ei kykene auttamaan kaikkia nuoria löytämään omaa intohimoaan. Nuorten intohimottomuus on paljon vakavampi asia kuin se, että koulua ei saa suoritettua kunnolla loppuun. Itse asiassa se saattaa olla opiskelun keskeyttäminen perimmäinen syy.

Ihmisen itsensä kannalta on yksi lysti, onko intohimon kohteena musiikki, matematiikka, urheilu, uskonto tai vaikkapa politiikka. Pienen kansan onnellisuus ja kilpailukyky riippuvat lopulta siitä, kuinka moni täällä tekee elääkseen asioita, joissa kokee olevansa parhaimmillaan.

Horisontin taakse kurkistamalla tulevaisuuden koulun keskeisenä piirteenä näyttäytyy ihmisen luontainen uteliaisuus ja sen vaaliminen.

Uteliaisuus on tie intohimoon. Se on siksi hyvän opettamisen ja syvän oppimisen peruselementti. Tulevaisuudessa käy luultavasti niin, että muodollisten tutkintojen merkitys vähenee ja ihmisen onnellisuus riippuu lopulta siitä, kuinka intohimoisesti opiskeluun, työhön tai elämään yleensä osaa paneutua.

45 Minä maksan – 8.11.2013

KUN suomalaisten puhelinten, laivojen ja paperin kauppa maailmalla hiipuu, yritetään koulutuksesta sorvata meille uusi uljas sampo.

Kansantalouden kannalta järkevintä koulutusvientiä on houkuttella Suomeen ulkomaalaisia asumaan ja suorittamaan opinahjoisamme jokin loppututkinto. Nyt kysytään, että kenen tämä tulisi maksaa? Vastaus riippuu siitä, mitä koulutusviennillä oikeastaan tarkoitetaan. Suurin osa koulutusviennin yhteiskunnalle tuomasta taloudellisesta hyvästä koostuu tutkinto-opiskelijoiden eritavoin opiskelumaassa kuluttamasta rahasta.

Opiskelijoiden maksamien lukukausimaksujen osuus tästä on alle puolet, toisin sanoen valtaosa tutkintojen myymisen kautta tapahtuvasta koulutusviennistä tulee opiskelijan elämiseen ja matkustamiseen käyttämistä varoista. Tämä on syytä muistaa pohdittaessa ulkomaalaisten opiskelijoiden lukukausimaksukysymystä.

CIMOn mukaan korkeakouluissamme opiskelee tällä hetkellä 20 000 ulkomaalaista tutkintoa suorittavaa opiskelijaa. Heistä kolme neljästä tulee EU/ETA:n ulkopuolelta. Hintalapun laittaminen näiden opiskelijoiden opinnoille aiheuttaisi hakijakadon samaan tapaan kuin kävi naapurissamme, jossa korkeakoulutus tuli maksulliseksi ulkomaalaisille muutama vuosi sitten.

Tässä yksi mahdollinen skenaario. Tänä syksynä noin 4500 EU:n ulkopuolelta tullutta uutta tutkinto-opiskelijaa on valinnut opiskelupaikakseen suomalaisen korkeakoulun. 8000 euron lukukausimaksu aiheuttaisi sen, että uusien opiskelijoiden määrä putoaa heti noin viiteensataan. Vaikka uusia opiskelijoita tulisi seuraavina vuosina todennäköisesti lisää, laskisi ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä vuosikymmenen loppuun mennessä puoleen nykyisestä. Tällä olisi epämukava seuraus monien korkeakoulujemme hyvin alka-neelle kansainvälistymiselle.

Lukukausimaksuasiaa tulisi lähestyä kysymällä mikä on Suomelle parasta. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat tuovat maahamme tänä vuonna yli 200 miljoonaa euroa, joka on leijonanosa Suomen koko koulutusviennistä. Suomalaisen koulutuksen saaneet ulkomaalaiset ovat hyvä tapa vastata kasvavaan työvoimapulaan.

Kaupankäynnin huumassa koulutuksen eettinen tehtävä saa usein sivuroolin. Maailmaahan me kouluihmiset olemme parantamassa, vai kuinka?

Tällaisena kaiken rahassa arvottamisen aikana olisi rohkeaa todeta: *”Minä maksan.”*



Harvard 2014–2016

Taustaa

SUOMEN koulun vetovoima oli 2010-luvulla niin vahvaa, että jopa valtion päämiehet vieraillessaan Suomessa toivoivat ohjelmaan kuuluvan koulukäyntejä. Samoin maailman tunnetuimpien yliopistojen johtoa ja professoreja saapui Suomeen todistamaan PISAn ihmettä. Yksi näistä edellä mainituista oli *Kathleen McCartney*, joka toimi tuolloin Harvardin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan *Harvard Graduate School of Education* dekaanina.

Dekaani McCartneyn ohjelmaan kuului vierailu Helsingin yliopistossa, missä hänelle oli järjestetty esitelmiä Suomen koulutuksesta ja kouluista. Olin yksi puhujista ja pian tilaisuuden jälkeen dekaani McCartney kysyi, olisinko kiinnostunut vierailemaan Harvardissa sopivana ajankohtana.

Ehdotukseen sisältyi kutsu puhujaksi Harvardin kasvatustieteellisen tiedekunnan arvostettuun *Askwith Forum* -ohjelmaan. Matkus-tin *Cambridgeen Massachusettsiin* huhtikuussa 2013. Kaksi kuu-kautta tuon Askwith-esitelmän jälkeen sain tiedekunnalta kutsun vierailevaksi professoriksi. Tuo pesti alkoi tammikuussa 2014 ja kesti liki kolme vuotta.

Yhdysvalloissa meni *No Child Left Behind* -reformin takaraja umpeen vuoden 2014 lopulla. Tuon aikarajaan mennessä oli tarkoitus

eliminoida maan kaikki huonosti standarditesteissä menestyneet koulut. Reformin vauhdittajaksi *Barack Obaman* hallinto toi uuden 4,3 miljardin dollarin idean nimeltä "*Race to the Top*".

Koulujen välinen kilpailu, jatkuva oppilaiden testaaminen ja tiukka tilivelvollisuus eivät tuoneet toivottuja tuloksia, siksi maan koulut olivat kutakuinkin samassa jamassa kuin ennen näiden reformien toimeenpanoa. Opettajien asema opetuksen ammattilaisina oli alamaissa, oppilaiden kiinnostus koulua kohtaan laskusuunnassa ja julkinen koulutus oli kriisissä yksityistämisyrittämysten paineessa.

Suomen koulun valovoimaisuudesta kertoo se, että niin *CNN* ja *ABC* kuin monet tunnetut dokumenttielokuvaohjaajat halusivat kertoa maailmalle suomalaisen koulun salaisuuksista. Edesmennyt *Morgan Spurlock* teki jakson CNN:n suosittuun sarjaan "*Inside Man*" ja *Michael Moore*n elokuvassa "*Where to Invade Next*" on noin varttitunnin tarina niistä asioista, joita amerikkalaiset voisivat suomalaisesta koulusta omaksua.

Mielenkiintoista on se, että suomalaiset journalistit tai mediatalot eivät itse tohtineet kertomaan Suomen koulusta muille.

Samaan aikaan Suomessa koulutusihmeen tähti oli himmennemässä. Vuoden 2012 PISA-tulokset antoivat ensimmäiset viitteet siitä, että oppilaiden koulumenestys ei ole samalla tasolla kuin aikaisemmin.

Koulutuspolitiikan päättäjillä ei tuntunut olevan hyviä ideoita tuon epämukavan kehityssuunnan kääntämiseksi. Uusia hankkeita kehitettiin mutta tulevaisuuden visio pysyi himmeänä.

Vuosikymmenen puolivälissä mukaan muutoksen ajuriksi keksittiin digiloikka, jonka oli tarkoitus nostaa opetus ja oppiminen uudelle tasolle Suomen kouluissa.

Kolumnit 2014–2016

46 Uskallammeko uudistua – 17.1.2014

KAHDENTOISTA vuoden ajan suomalainen koulutus on inspiroinut muiden maiden koulutuksen uudistamista.

Tuoreimmat *PISA-tulokset* aiheuttivat kuitenkin ikävän tahrn koulumme kirkkaana loistaneeseen tähteen. Tiedotusvälineet niin Suomessa kuin muuallakin raportoivat koulutuksen tason romahduksesta ja ovat asettaneet samalla kyseenalaiseksi aikaisemmat saavutuksemme kansainvälisenä vertailuissa.

Suomi on nyt ajautumassa samaan tilanteeseen kuin kaikki muutkin länsimaat – koulun uudistamisesta on tullut sekä moraalinen että poliittinen välttämättömyys.

Monet kansainväliset tarkkailijat ovat ylistäneet Suomen hyviä kouluja taitavine opettajineen ja rehtoreineen, mutta samalla ihmetelleet koulutuksen kehittämisen vaatimattomuutta. Erityisesti kummastusta on herättänyt meillä vallitseva näköalattomuus suomalaisen koulun tulevaisuudesta.

Muun maailman ylistäessä koulutuksemme erinomaisuutta emme ole ymmärtäneet tai tohtineet uudistaa vanhoja rakenteita ja toimintaa ennakkoluulottomasti, kun se olisi ollut kaikki edellytykset olemassa. Nyt pakkoraossa tapahtuva uudistustyö paljon tuskallisempaa. Punaisen langan puuttuminen peruskoulun uudistamisen suunnasta ja erimielisyys lukion opetuksen tuntijaosta olkoon esimerkkeinä tästä.

Maailmalla seurataan nyt mielenkiinnolla, miten suomalaiset reagoivat koulutuksensa laadun hiipumiseen. Jos toimisimme kuten useimmat vastaavassa tilanteessa olevat, vahvistaisimme koulujen keskinäistä kilpailua, viranomaisten opetukselle antamia määräyksiä, oppilaiden testaamista ja mitattavien oppiaineiden tuntimääriä.

Omaperäisempi ratkaisu olisi vähentää perinteisen opetuksen määrää ja lisätä aktiivista, toiminnallista opiskelua esimerkiksi korostamalla yhteistoiminnallisuutta ja uteliaisuutta opettamisen ja oppimisen periaatteina.

Hyvä PISA-uutinen oli se, että suomalaisten aikanaan kulkemaa tietä ehdotetaan edelleen ohjenuoraksi maailmalla koulujärjestelmien kehittämiseksi.

Menestyvien koulujärjestelmien keskeinen ominaisuus on koulutuksellinen tasa-arvo, ei koulujen keskinäisen kilpailun lisääminen.

Koulujen autonomia opetuksen ja arvioinnin suhteen on tiukkaa ulkoista ohjausta ja oppilaiden mittaamista parempi tie.

Meillä tarvitaan peruskoulun ja lukion uudistamiseen rohkeampia avauksia perinteisten rakenteiden ja saavutettujen etujen vahvaamisen sijaan.

Kehittämisessä ollaan pahasti hakoteillä, kun kuvitellaan ankaramman kurinpidon tai teknologian opetuskäytön lisäämisen ratkaisevan kouluamme piinaavat vaivat.



47 Seuraus ei ole syy - 27.3.2016

MAAILMALLA kysellään edelleen, kuinka suomalaiset aikovat vastata laskuun kääntyneisiin *PISA-tuloksiin*.

Amerikkalaiset täällä aprikoivat olisiko niin, että suomalaisen koulun vuosikymmenen ajan kirkkaana loistanut tähti onkin ollut vain muiden valoa heijastanut kuu. Lisävahvistusta tämä ajatus on saanut monilta Suomen kouluissa vierailleilta. Pedagogisia innovaatioita ja aitoa koulunkehittämistä on kuuleman mukaan ollut usein vaikea havaita.

Washingtonissa ja Bostonissa maaliskuussa vierailut opetusministeri *Krista Kiuru* kertoi amerikkalaiselle kouluväelle käynnistämästään peruskoulun uudistuskampanjasta. Perimmäinen kimmoke tälle pitkään kaivatulle hankkeelle on peruskoululaisten heikentyneet oppimistulokset eritoten matematiikassa ja lukutaidossa.

Päänvaivaa päättäjille on aiheuttanut myös oppilaiden kouluun kohdistunut mielenkiinnon hiipuminen ennen muuta yläkoulun pojilla.

Peruskoulun uudistaminen on välttämätöntä mutta vaikeaa.

Nyt käynnistyvän uudistamisen taustalla olevat ongelmat eivät ole luonteeltaan syklisiä vaan rakenteellisia. Siksi tuntijaon muuttaminen, opetussuunnitelmien perusteiden uusiminen tai tietotekniikan korostaminen eivät nyt riitä.

Tilanteen korjaamiseksi tarvitaan koulun rakenteiden ja toimintakulttuurin uudistamista.

Meidän kannattaisi ottaa oppia sellaisista koulujärjestelmistä, joissa kehittämiseen panostetaan meitä rohkeammin. Esimerkiksi perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen ensi lukuvuonna käytettävä 60 miljoonan euron lisäavustus kannattaisi ennemminkin sijoittaa kuntien ja koulujen kehittämishankkeisiin paikallisten innovaatioiden rikastamiseksi *Albertan mallin* mukaan.

Peruskoulun uudistamisessa on nyt osattava nähdä koulun todelliset ongelmat. Koulu-uudistuksissa ei ongelman seurauksesta voi tehdä sen syytä eli itse ongelmaa.

Nuorten koulumotivaation hiipuminen ei ole syy havaittuihin ongelmiin vaan seurausta jostakin. Samoin on väitetyn koulutuksen arvostuksen laskun suhteen. Tunnistetaan nämä ongelmat ja pyritään sitten vaikuttamaan niiden syihin. Yksi ongelmista on edelleen teollisen mallin mukaan toimiva koulu.

Peruskouluremontissa ei uudistamisen lähtökohtana saa olla PISA-tulosten parantaminen tai maailman parhaaksi pyrkiminen.

Amerikkalaisia viehätti ministerivierailun yhteydessä se, että Suomi aikoo vastata PISA-pisteiden laskuun tukemalla varhaiskasvatusta, koulutuksen tasa-arvoa ja opettajankoulutusta. Nämä eivät saa kuitenkaan olla koulun rakenteiden uudistamisen esteinä.

48 Kevyesti perusteltu on huonosti tehty

17.10.2014

CIMO on kaikille suomalaisille tuttu virasto, jolla on keskeinen rooli koulutuksen kansainvälistäjänä.

Meneillään olevan keskushallinnon uudistushankkeen yhteydessä on ehdotettu, että *CIMOsta ja Opetushallituksesta* tehtäisiin uusi opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaukseen kuuluva keskusvirasto. Tavoitteena on palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen.

CIMOn ja Opetushallituksen perustalle ehdotetun uuden organisaation tarkoituksena on tehdä halvemmalla enemmän. On syytä muistaa kolme tosiasiaa.

CIMOn ja Opetushallituksen perustehtävät ovat hyvin erilaiset ja toimintojen rajapinnat kapeita.

CIMO edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä, Opetushallitus vastaa sen koulutuksen kehittamisestä. CIMO tekee yhteistyötä pääasiassa korkeakoulujen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Opetushallituksen kumppaneita ovat koulut ja kunnat. Nykyisin yhteistyö toimii useimpien mielestä erinomaisesti.

Suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistyminen on hyvästä kehityksestä huolimatta edelleen puolitiessä. Asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää jatkuvaa yksilöiden ja yhteisöjen tukemista. Tähän tarvitaan CIMOa ja Opetushallitusta paljon laajempaa eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Samalla tavalla koulutuksen kehittämässä tarvitaan nykyistä määrätietoisempaa ja rohkeampaa kansallista kehittämistä.

CIMO:n talous on vakaalla pohjalla ja sen toiminnan rahoituksesta liki neljä viidesosaa tulee opetus- ja kulttuuriministeriön ulkopuolelta. Ulkopuolisen rahoituksen osuus tulee tulevaisuudessa edelleen kasvamaan EU:n ohjelmien laajenemisen myötä. CIMO on aina tehnyt yhdessä sovitut hallinnonalan säästöt toisin kuin Opetushallitus. Työn hinta on CIMOssa huomattavasti Opetushallitusta alempi.

Näistä syistä CIMOn ja Opetushallituksen yhdistämiselle ei ole järkeviä perusteluita. Opetushallituksen taloushuolia ei saa siirtää CIMOn maksettaviksi. Niin koulutus kuin kansainvälistyminenkin ovat Suomen tulevaisuuden tukipilareita. Kummallekin tärkeälle kansalliselle organisaatioille ja sitä kautta meille kaikille olisi vahingoksi, jos ne yhdistyessään joutuisivat kamppailemaan samoista niukkenevista resursseista.

49 Vaalitenttikysymys – 20.3.2015

VAALIEN alla eletään toiveiden ja lupauksen aikaa.

Ruotsissa syksyn parlamenttivaalien yksi ydinkysymys oli koulutus. *Yhdysvalloissa* kansallinen koulureformi on nousemassa yhdeksi vaaliteemaksi.

Suomessa puolueet esittävät kilvan näkemyksiään siitä, miten Suomi saadaan uuteen nousuun. Työn asettaminen etusijalle on monille tärkein vaalilupaus. Koulutukselle ei todennäköisesti keskusteluissa jää juurikaan tilaa.

Kevään ensimmäisessä vaalitentissä koulutus sivuttiin päänyökytyksillä sille, ettei opetuksesta saa enää leikata. Kaikki vaativat, ettei osaamisen tasosta tingitä ja että suomalaisesta koulusta pitää tehdä maailman paras. Jää kuitenkin äänestäjän itsensä arvailtavaksi, mitä tämä käytännössä tarkoittaa.

Tähän saakka on ajateltu niin, että viisaasti suunniteltu koulutus ja hyvä tutkinto auttavat nuoria löytämään työpaikan. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan Suomessa joka viides 15–24-vuotias, 70 000 nuorta, on vailla työtä.

Maailman paras koulutus ei nosta Suomea uuteen nousuun. Tarvitaan rohkea tulevaisuuteen katsova koulu, joka ei valmista nuorista pelkästään kuluttajia vaan myös tuottajia työmarkkinoille. Koulun on autettava jokaista nuorta kehittämään sellaista osaamista, jolla voi työllistää itse itsensä. Yhä useamman kannattaa keksiä työnsä itse.

Siksi oman intohimon löytäminen tulisi nostaa peruskoulun keskeiseksi tavoitteeksi. Liian moni peruskoulunsa päättävä ajattelee: ”Minä en ole missään hyvä.”

Lukio tai ammattikoulu on joillekin se paikka, jossa omat vahvuudet alkavat kirkastua. Ainoastaan utelias, intohimoinen ja empaattinen nuori voi menestyä itsensä työllistäjänä. Uusi suomalainen koulu opettaa kaikkea tätä.

Suomen vaikea taloudellinen tilanne on luonnollisesti vaalien keskeinen aihe. Olisi kuitenkin mielenkiintoista kuulla *Arkadianmäelle* pyrkivien näkemyksiä myös koulutuksesta.

Tässä yksi vaalitenttikysymys:

Millainen peruskoulun tulisi olla vuonna 2025, jotta se mahdollisimman hyvin edistäisi puolueesi keskeisten vaalilupauksen toteutumista?

50 The Kello – 5.6.2015

EDUSKUNTAVALIT pidettiin ja valtakunnalla on uusi hallitus.

Kävi kuten ennakoitiin: koulutus ei noussut vaalien puheenaiheeksi. Sen sijaan uudessa hallitusohjelmassa koulutus on mukana – mutta lähinnä säästöjen kohteena.

On harmillista, ettei merkittävästi suomalaista koulutusta koskettavista asioista kysytty vaalitentteissä mitään. Miltä näyttää tulevaisuuden toiseen asteen koulu? Millainen on suuremmista opetusryhmistä koostuva peruskoulu? Miten teknologia muuttaa koulua? Entä lyhyemmät koulutuspolut korkea-asteella?

Nyt saattaa käydä niin, että näitä avoimia kysymyksiä joudutaan ratkomaan ilman yhteistä käsitystä tulevaisuuden koulutuksesta.

Ei riitä, että vannotaan uuden työn vaativan entistä parempaa koulutusta ja osaamista. Koulutusjärjestelmän yksittäisten osasten muuttaminen on yleensä riittämätön strategia, tarvitaan kokonaisvaltaisempi ajattelutapa.

Ostin tänään itselleni kellon, joka kulkee nimellä *The Watch*. Se ei ole mikään aikarauta vaan ranteessa pidettävä tyylikäs pieni tietokone. Siinä on kalenteri, kartta, sykemittari, sähköposti, puhelin, Twitter ja tietenkin netti.

Niin, ja voi siitä katsoa aikaakin, jos kiinnostaa.

Tuota kapistusta ihastellessa näin häivähdyksen tulevaisuuden koulusta. Mitäpä jos vanhanajan rannekellosta tulee uuden ajan monitoimikone? Opettajat kilpailevat jo nyt oppilaiden huomiosta älypuhelimia vastaan.

Englannissa todettiin, että kun nämä kiusankappaleet otetaan oppilailta pois, testitulokset pomppaavat kattoon. Mutta kellon tai korun poistaminen on hankalampaa.

Opettaja tietää, että opetus muuttuu kertaheitolla, kun oppitunneilla ja kokeissa oppilaan apuvälineenä on tietokone. Tämä uusi Kello tietää jo kaiken.

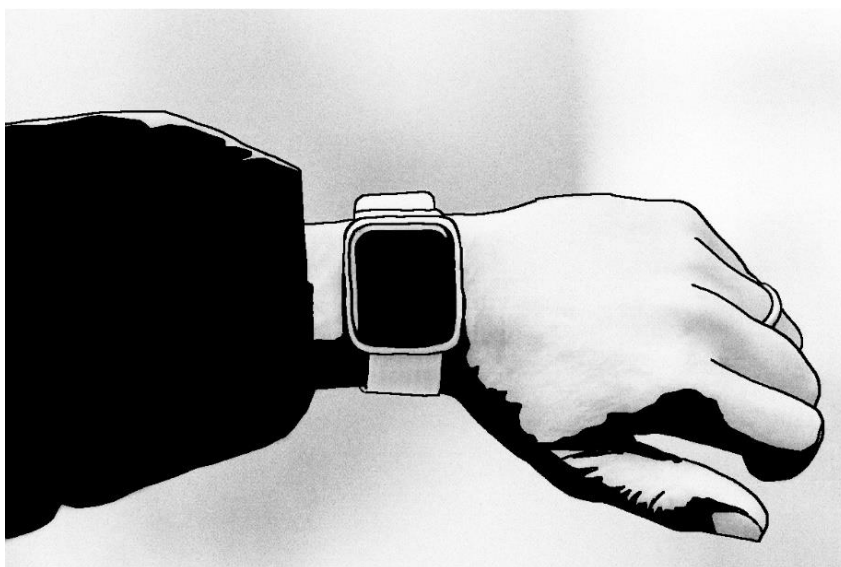
Meidän on opeteltava käyttämään sitä viisaalla tavalla. Suomalaisen koulutuksen "*digitalisaatiossa*" ei saa olla kyse yksinomaan teknologian hankkimisesta kouluihin tai oppikirjojen muuntamisesta sähköiseksi.

Suomi voi olla edelläkävijä koulutuksen uudistamisessa. Mutta leikkausten toimiessa suunnannäyttäjänä se ei onnistu.

Maailma kohahti, kun lehti Englannissa uutisoi, että opetus meillä ei perustu jatkossa oppiaineisiin. Mitäpä jos uusi hallitus ihan oikeasti päättäisi uudistaa suomalaisen koulun, ei karsimalla ja vähentämällä vaan luomalla rohkean uuden idean koulusta.

Jos tämä onnistuu teknologiayrityksiltä, onnistuu se myös Suomelta.

Vai mitä herra Pääministeri?



51 Miehitetty Suomi - 9.10.2015

ELOKUVAOHJAAJA *Michael Moore* kehottaa uusimmassa elokuvassaan Amerikkaa "*miehittämään*" Suomen. Hänen huumorilla maustettu motiivi tälle on amerikkalaisen umpikujaan ajautuneen koulutuksen pelastaminen suomalaisen mallin avulla.

Elokuvassa ihmettelyn kohteeksi joutuvat opettajan työn arvostus, opiskelun keveys, oppilaiden testaamisen vähyys, ja onnellisuus koulunkäynnin keskeisenä päämääränä.

Amerikkalaisen katsojan piinaa lisää elokuvan toteamus, että suomalaisen koulun menestystarina on pitkälti rakennettu amerikkalaisten ideoiden varaan.

Samaan aikaan kun miljoonat eri puolilla maailmaa ihastelevat Mooren elokuvan kerrontaa tästä koulutuksen ihmemaasta, uutiset kertovat toisenlaisesta Suomesta. Koulutusmenoja leikataan rajulla kädellä, opettajat osoittavat kadulla mieltään koulua uhkaavia

heikennyksiä vastaan, ja Suomesta suojaa hakevia kuolemaa paken-
nevia tervehditään huppu päässä polttopulloin ja uhkauksin.

Suomella on viime vuodet ollut maailmalla ennen muuta koulu-
tuksen ansiosta käsittämättömän positiivinen maine. Meitä on ylis-
tetty talouden kilpailukyvyn, kestävän kehityksen, sosiaalisen oikeu-
denmukaisuuden ja yleisen hyvinvoinnin mallimaaksi.

Maailmalla matkatessa saa jatkuvasti vastata menestystari-
naamme koskeviin kysymyksiin. Ihmisiä on kuitenkin alkanut viime
aikoina kiinnostaa se, mitä Suomessa on oikein tapahtumassa.

Ehkä Michael Moore ei tiennyt istuttaessaan Yhdysvaltain lippua
Ressun peruskoulun rehtorin kansliaan, että tämä maa on jo ”miehi-
tetty”. Maihinnousun ovat salakavalasti tehneet niin itseriittoisuus,
omahyväisyys ja ahneus, kuin itse rasismikin.

Siksi oman elämän ja yhteiskunnan muuttaminen on käynyt vai-
keaksi. Erinomaisuuden huumassa maailma on käynyt koko ajan pie-
nemmäksi niin, että siitä on lopulta tullut vain me.

Uuden uljaan isänmaan puolustamiseksi kasvava osa meistä on
noussut julkisesti vastustamaan kaikkea ulkopuolelta tulevaa eri-
laista ja vierasta. Vallan ovat kaapanneet epäluulo, pelko ja ahdas-
mielisyys.

Mietin usein, miten tähän pisteeseen on tultu. Kysymys on tar-
peeton.

Tärkeintä on ymmärtää, että näin ei voi jatkua. Se pitää todeta
selkokielellä, isoon ääneen ja niin monta kertaa, että jokainen sen
ymmärtää.

Järki, sydän ja sivistys. Mutta esitetty julkisten voimavarojen su-
pistaminen heikentää koulujen mahdollisuutta olla täysillä mukana
tässä suunnanmuutoksessa.

Suomen ryvettyneen maakuvan kirkastaminen onkin sitten ihan
toinen juttu.

52 Digiloikka – 15.1.2016

DIGITALISAATIOSTA toivotaan pulassa olevan Suomen pelastajaa. Moni arvelee, että teknologian luomat ratkaisut auttavat myös suomalaisen koulutuksen kasvu-uralle.

PISA-tulosten väitetään meillä kääntyneen laskuun koulun vanhentuneiden opetusmenetelmien takia. On totta, että digitaalisia työvälineitä hyödynnetään Suomen kouluissa kansainvälisesti vertaillen niukasti. Lämpäreiden, ipädiä ja älylaitteiden uskotaan siksi olevan oikotie oppimisen onnelaan.

Tietokoneiden opetuskäytöstä saadut kokemukset maailmalla ovat kuitenkin ristiriitaisia. Samalla kun tiedonkäsittely oppitunneilla helpottuu ja ongelmien ratkaiseminen nopeutuu, perusasioiden omaksuminen tulee vaikeaksi ja ajattelun taitojen oppiminen hidastuu.

OECD toteaa, että tietokoneiden käyttö koulussa tai kotona ei paranna lukutaidon tai matematiikan oppimista. Samalla kun digitalisaatio tekee koulusta riippumattoman opiskelun aiempaa helpommaksi, se lisää tietokoneen ja älypuhelimien kautta tapahtuvaa tiedonkäsittelyä ja vuorovaikutusta. Siksi ei ole yllätys, että nopeasti kasvava nettisurffailu muokkaa käyttäjänsä ajattelua ja aivoja.

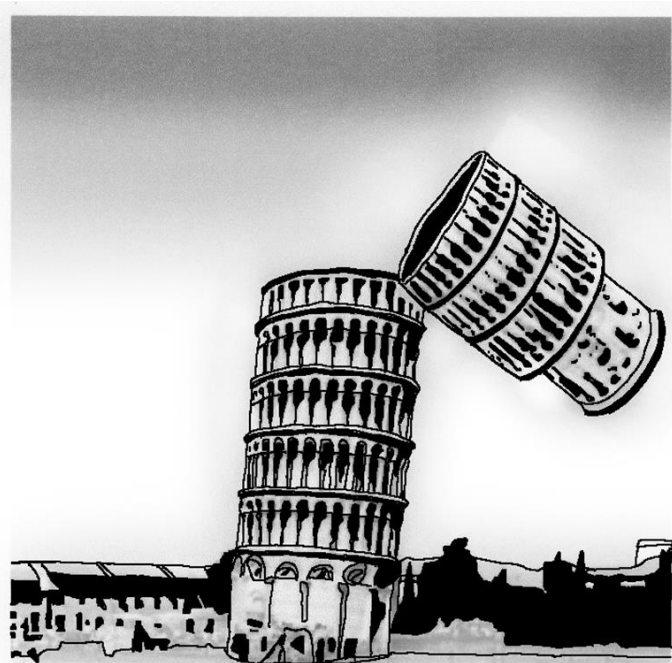
Amerikkalaisissa tutkimuksissa on todettu internetin suurkäyttäjien aivotoiminnoissa sellaisia fysiologisia muutoksia, joiden takia syväoppiminen vaikeutuu. Oppimisesta tulee pinnalista, digitaalista loikkimista hyperlinkkien kautta asiasta toiseen vailla syvällisempää ymmärtämistä ja kokonaisuuksien hahmottamista.

Tilastojen mukaan suomalaisista nuorista netin suurkäyttäjää on liki joka toinen. Suomalaisen koulutuksen digitalisoimisessa on siksi syytä edetä viisaasti ja tutkimustietoon nojaten.

Voi nimittäin olla niin, että oppimistulosten heikkenemisen taustalla ei sittenkään ole koulun vanhentuneet opetusmenetelmät, vaan nuorten muuttunut käyttäytyminen lisääntynyt informaation käsittely näyttöpäätteen kautta. Tämä näkyy erityisesti teinipoikien arjessa.

Jos digitalisaatio todellakin muuttaa nuorten ajatteluntaitoja ja hidastaa tiedollista oppimista, niin koulussa tulee pikemminkin lisätä kirjojen lukemista, empatian oppimista, oman itsensä etsimistä ja yhteistoiminnallisuutta. Nopean tiedonkäsittelyn ja kasvavan nettiriippuvuuden aikaan on syytä oppia hitaan elämän valmiuksia.

Taito elää ilman internetin houkutusia on avain hyvään elämään.



53 PISAn kalteva torni – 22.4.2016

COLUMBIAN yliopiston tutkija *Sam Abrams* ehdottaa tuoreessa kirjassaan *Education and the Commercial Mindset*, että amerikkalaiset ottaisivat oppia suomalaista koulutusta.

Hän tuntee kouluolot meillä oman tutkimuksensa kautta ja siksi nämä näkemykset kannattaa ottaa vakavasti.

Suomalaisten ei *Abramsin* mielestä tule olla huolissaan, vaikka PISAssa ollaan menossa alaspäin. Hänen mukaansa oppimistulosten heikkeneminen on länsimaille tyypillinen ilmiö, joka korostuu aasialaisten testitulosten paranemisen myötä.

Abramsin toteamus kummastuttaa joitakin suomalaisia siksi, että viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet nuorten osaamistason laskeneen.

Tämä keskustelu herättää tärkeän kysymyksen siitä, kuinka paljon PISA-tutkimus oikeastaan kertoo koulutuksen laadusta. Joidenkin mielestä – *Sam Abrams* mukaan lukien – PISASTA on tullut kansainvälinen kilpailu, jossa menestyminen riippuu pikemminkin testeistä suoriutumisen valmiuksista kuin osaamisesta tai opetuksen hyvydestä. *Shanghai* johdolla PISASSA mukana olevat Aasian maat ovat miehittäneet PISAn kärkikymmenikön.

Tätä tukee myös *Cambridgen* yliopistossa viime vuonna tarkastettu australialaisen tutkijan *Simon Breakspearen* väitöskirja PISAn vaikutuksista kansallisiin koulutuslinjauksiin. Tutkimus paljastaa

kuinka useimmat PISAan osallistuneet maat ovat muuttaneet opetussuunnitelmiaan ja arviointimenetelmiään niin, että PISA-tulokset paranevat.

Siksi opettajia koulutetaan valmentamaan oppilaitaan PISA-testeihin ja resursseja siirretään erityisesti taide- ja taitoaineista PISA-aineiden opettamiseen.

Tukijat ja opettajat eri puolilla maailmaa ovat aprikoineet onko PISAn torni kallistumassa niin, että se uhkaa pian romahtaa tykkäänään. OECD:n hinku kaupata testejiään kehitysmaihin ja yksittäisten koulujen mittaamiseen on lisännyt entisestään epäilevien määrää.

OECD:n kannattaisi enemmän panostaa jäsenmaidensa koulujärjestelmien arvioinnin kehittämiseen kuin pyrkiä levittämään mittareitaan ympäri maailmaa.

PISA 2015-tulokset julkistetaan tulevana Itsenäisyyspäivänä.

Mikäli suomalaisten alamäki jatkuu, kannattaa ennen hätiköityjä johtopäätöksiä lukea Abramsin kirja. Se auttaa näkemään selkeämmin suomalaisen koulun vahvuudet.

On hyvä muistaa myös se, että koulussa on paljon muitakin tärkeitä asioita, kuin mitä PISA mittaa.



54 Kaiken maailman opettajat – 7.10.2016

SAAKO kuka tahansa opettaa? Tämä kysymys on usein esitetty koulutuksen kehittämisfoorumeilla eri puolilla maailmaa.

Toiset ajattelevat, että ainoastaan akateemisen opettajankoulutuksen saaneet voivat toimia opettajan ammatissa. Sitten on niitä, joiden mielestä älykkäät, koulussa hyvin menestyneet osaavat myös opettaa muita.

Olisiko siis niin, että opettaminen ei vaadi mitään erityisosamista ja jokainen asiasta innostunut voisi olla hyvä opettaja.

Pätevistä opettajista on monissa maissa huutava pula. Esimerkiksi *Ruotsissa* tarvitaan vuoteen 2020 mennessä 44 000 uutta opettajaa. *Englannissa* opettajan ammatin vetovoima on ollut laskussa, samoin on käynyt monissa *Yhdysvaltojen osavaltioissa*.

Kroonista opettajapulaa yritetään korjata eri tavoin. Yksi näistä on lahjakkaille yliopistosta valmistuville tarkoitettu *Teach for All* –ohjelma, joka toimii 40 maassa, joiden joukossa myös *Ruotsi, Tanska ja Baltian maat*.

Yhdysvalloissa tämä ohjelma tunnetaan nimellä *Teach for America (TFA)*. Se rekrytoi vuosittain noin 5 000 hyvillä arvosanoilla yliopistosta valmistunutta nuorta opettajiksi suurkaupunkien kouluihin kahdeksi vuodeksi. Monet jättävät tämän jälkeen opettajan työt ja siirtyvät muihin tehtäviin. Osa jää opetushallinnon palvelukseen tai löytää töitä koulutusta tukevista järjestöistä.

Harvardin kasvatustieteen maisteriopiskelijoista huomattava osa on tällaisia *TFA* –alumneja. Moni opetusalan ammattilainen pitää *TFA* –ohjelmaa pikemminkin osana amerikkalaisen koulutuksen ongelmaa kuin sen ratkaisuna. Uusille opettajille annetaan viiden viikon pikakoulutus ja sen mukana tuleva käsikirja, joiden avulla opettajien uskotaan selviävän päivittäin koulussa kohdattavista haasteista.

Useimmilta opettajilta puuttuvat kokonaan esimerkiksi suomalaisen opettajan perustaitoihin kuuluvat oppilaantuntemus, didaktiikan ymmärrys ja erityistä tukea tarvitsevien oppilainen auttaminen.

Maailman opettajien päivän aikaan on syytä muistaa, että opettaja tarvitsee opettamisensa tueksi hyvän akateemisen peruskoulutuksen. Muutaman viikon mittainen kurssi ei riitä antamaan opetustyössä tarvittavia tietoja ja taitoja. Useimmille opettajan työ on kutsumusammatti, eikä välivaihe, josta siirrytään sitten oikeisiin töihin.



Lisäraidat

Murrosvaiheen kannanottoja

MIELIPIDEKIRJOITTAMINEN on taitolaji.

Sen peruseriaatteet ovat yksinkertaiset mutta käytännössä usein vaikea toteuttaa menestyksekkäästi. Turhan usein mielipiteiden kirjoittaminen jätetään ammattilaisten tehtäväksi, vaikka asiantuntijoiden näkemyksillä olisi asioiden tarkastelun kannalta suuri positiivinen vaikutus.

Pääkirjoitusten, puheenvuorojen ja mielipiteiden kulta-aikaa koittaa aina historian taitekohtien aikaan. Tiedostusvälineillä, kuten sanomalehdillä, digitaalisella uutisoinnilla ja vapaalla journalismilla ylipäätään on merkittävä rooli yhteiskunnallisen päätöksenteon ja poliittisen järjestelmän tilivelvollisuuden näkökulmasta. Mielipidekirjoituksilla on siksi erityisen tärkeä rooli yhteiskunnan suurten murrosten aikaan.

Kasvatusalan ammattilaisten, mukaan lukien opettajat ja rehtorit, *peruskoulutukseen* ei kuulu oppia kirjoittamaan puheenvuoroja tai kannanottoja omaan ammattiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä. Tavallisesti yliopistollinen tutkintoon johtava koulutus keskittyy *akateemiseen ja tieteelliseen kirjoittamiseen*, jolla useimmille opettajille, rehtoreille ja opetushallinnossa työskentelevälle on harvemmin suoranaista käyttöä.

Oma mielipidekirjoittamisen matkani alkoi 1990-luvun alussa Opetushallituksessa historian yhdessä suurista taitekohdista.

Opetushallinto oli juuri perusteellisesti uudistettu, Itä-Euroopan rajat oli piirretty uusiksi, ja Suomi oli vajonnut sotienjälkeen syvimpään taloudelliseen lamaan.

Mielipiteistä ei tuohon aikaan koulunkehittämisen alalla ollut pu-
laa ja kolumnien aiheita oli yllin kyllin. Osaamiseni kirjoittajana oli
tuolloin ammatillisten ja akateemisten tekstien tuottaminen. Mielipi-
teisiin perustuvat kirjoitukset koulutuksesta tai muista tärkeistä
ajankohtaisista kysymyksistä leimattiin tuolloin yksilön omiksi kan-
nannotoiksi, joihin ei tarvitse suhtautua erityisellä vakavuudella.

Nyt katson tätä kysymystä toisella tavalla. Lyhyet osoitettavissa
oleviin lähteisiin perustuvat puheenvuorot, mielipidekirjoitukset ja
blogit voivat parhaimmillaan vaikuttaa koulutuksen kehittämiseen
positiivisesti.

Esimerkiksi *Washington Postissa* toukokuussa 2013 Yhdysval-
loissa tuolloin ajankohtaiseen opettajien roolia koskevaan väittelyyn
liittyvä puheenvuoroni "*What if great Finnish teachers taught in your
school*" keräsi ensimmäisen vuoden aikana 1,5 miljoonaa lukukertaa
ja innosti monia kirjoittamaan opettajankoulutuksesta ja opettajan
työstä uudella tavalla.

Nykyisin mielipidekirjoittaminen ja omaperäisten blogien julkai-
seminen on ollut minulle tärkeä osa yliopisto-opetusta niin *Harvar-
dissa* opettaessani kuin myös täällä *Australiassa*.

Olen lisännyt tähän kirjan loppuun kolme bonuskolumnia laajen-
tamaan aikaperspektiiviä ja toivottavasti myös täydentämään
Opettaja-lehden kolumnien rakentamaa aikamatkaa.

Ensimmäinen näistä on Suomen Kuvalehdessä 1992 julkaistu ja
Asko Leppilammen kanssa kirjoitettu "*Lama auttaa koulua?*". Sen
kimmokkeena 1990-luvun alkuvuosiin sattunut syvä taloudellinen
lamakausi, joka moukaroiki kovalla kädellä koulumaailmaa.

Uskalsimme Askon kanssa kysyä, jotta olisiko tuossa suuressa
ahdingossa ehkä olemassa myös uusi mahdollisuus kehittää koulua
tavalla, joka normaalioloissa olisi kenties mahdotonta.

Toinen näistä ylimääräisistä kolumneista on Helsingin Sano-
mien Vieraskynä-palstalla yhdessä *Peter Johnsonin* kanssa kirjai-
tettu "*Oppivelvollisuusiän nostaminen on turhaa*", joka julkaistiin elo-
kuussa 2014. Pitkään koulutuspolitiikassa velloneut kysymys oppivel-
vollisuuden jatkamisesta 18-ikävuoteen saakka kävi tuolloin kuu-
mana. Petterin, joka tuohon aikaan toimi Kokkolan sivistysjohtajana,
ja minun mielestä oppivelvollisuusiän nostamista perusteltiin liian
kapeasta vinkkelistä ja puutteelliseen tutkimustietoon nojaten.

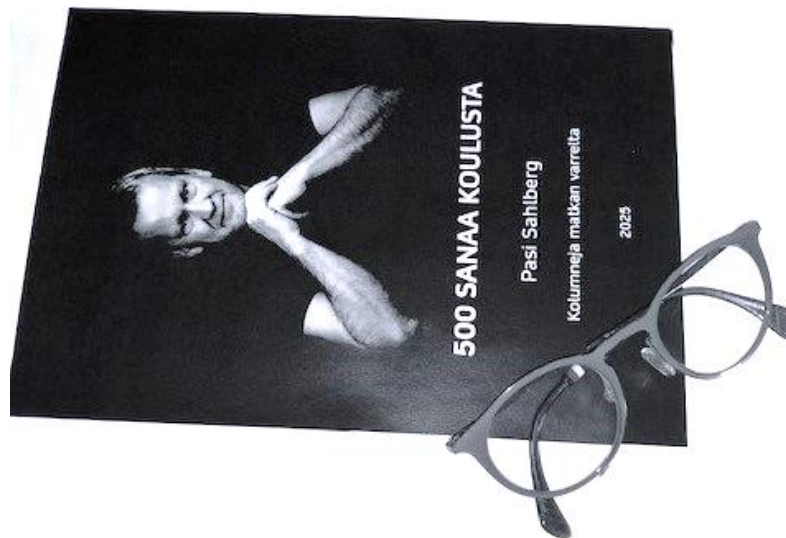
No, näkemyksillämme ei ollut kovin paljon vaikutusta, sillä laki oppivelvollisuuden laajentamisesta 18 ikävuoteen saakka tuli voimaan seitsemän vuotta myöhemmin, elokuussa 2021. *Marinin* hallituksen opetusministerille *Li Anderssonille* sen valmistelu ja säätäminen oli elämääkin suurempi asia.

Kolmas ja viimeinen bonusraitta on niin ikään Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoitus elokuulta 2024. Kirjoitin sen yhdessä *William Doyleen* kanssa *Petteri Orpon* hallitusohjelman älypuhelinien käytön rajoittamista kouluissa koskevaan kansalaiskeskusteluun ja meneillään olevaan lainvalmisteluun.

Meidän mielestä laki, joka rajoittaa oppilaiden digilaitteiden käyttöä koulussa on vasta ensiaskel matkalla kohti digitaalista hyvinvointia.

Kirjoituksessa esitämme huolestamme siitä, että ellei koulussa ole mahdollista oppia digilaitteiden turvallista ja vastuullista käyttöä niin missä sitten. Nähtäväksi jää, miten tuo kyseinen laki muotoillaan ja millaisia vaikutuksia sillä käytännössä tulee olemaan lasten opiskeluun, oppimiseen ja hyvinvointiin.

Tässä teille kolme juttua lisää – vuosien varrelta.



Lama auttaa koulua? - 9.10.1992

Suomen Kuvalehden puheenvuoro Asko Leppilammen kanssa

KOULULAITOKSELLEMME viime vuosina ominaiseksi käyneet opetus-suunnitelma- ja lakimuutokset jatkuvat kuluvalle vuosikymmenellä. Muutoksen painopiste on koulujen sisäisessä kehittämisessä, jolla tarkoitetaan koulujen omista tarpeista lähtevää toimintaedellytystensä parantamista. Kuntien ja koulujen päätösvalta ja vastuu omista asioista lisääntyvät.

Ensi vuoden alussa voimaan tulevan valtionosuusuudistuksen myötä koulutusmäärärahojen jakoperusteet muuttuvat. Kunta voi silloin itse päättää rahankäytöstään ja myös koulujen on perusteltava rahankäyttöään sekä osoitettava, että tuloksia syntyy. Oman toiminnan suunnitteleminen ja päätöksenteko ovat monille kouluille uusia ja ehkä vaikeitakin asioita, sillä koulut ovat tottuneet toimimaan kouluhallinnon määräysten mukaan.

Koska tällainen toimintamalli on juurtunut hyvin syväälle kouluissa, vie uuden ajattelun omaksuminen aikaa. Laman ajoittuessa juuri päätäntävällän hajauttamisen alkuvaiheeseen, koulujen ensimmäisiä konkreettisia päätettäviä asioita oli sopia valtion määräämistä säästöistä. Tämä ei ole ollut paras mahdollinen tapa totutella lisääntyvään itsenäisyyteen.

Taloudelliset supistukset ja muut muutospainet yhdessä aiheuttavat sen, että myös henkinen lama uhkaa kouluja. Koulujen toiminnan kannalta on tärkeää, että nyt löydetään näistä muuttuvista olosuhteista mahdollisuuksia, jotka antavat uusia ulottuvuuksia opetukseen ja koulutyöhön.

Jokaisella koululla on oma kulttuurinsa ja perinteensä. Niissä vallitsee tiettyjä arvoja, normeja, mielipiteitä, uskomuksia, käsityksiä, myyttejä, odotuksia ja rooleja, jotka vaikuttavat olennaisesti kaikkien koulun toimintaan. Ellei koulussa ote totuttu toimimaan kehittävässä ilmapiirissa, ei uudenkaan opettajan ole helppoa ryhtyä kehittämään kouluaan. Niinpä kouluun tuleva opettaja sopeutuu vähitellen siellä vallitseviin arvoihin ja käsityksiin oppimisesta, tiedosta, opetuksesta sekä opettajien ja oppilaiden asemasta koulussa.

Koulun kulttuurista johtuen työyhteisön muutokset vaativat aikaa ja henkilökunnan sitoutumista toimimaan oman työyhteisönsä kehittämiseksi. Vähitellen onkin huomattu, että ylhäältä tulevilla ohjeilla muutokset jäävät yleensä tilapäisiksi. Sitoutuminen edellyttää yhteistä suunnittelua ja päätöksentekoa.

Opettajien keskinäinen yhteistoiminnallisuus ei kuitenkaan kuulu perinteiseen koulukulttuuriin. Tulevaisuudessa yhteistoiminnan merkitys opetustyössä ja koulun johtamisessa tulee silti Iisääntymään. Parhaimmillaan yhteistoiminnallinen koulukulttuuri tarkoittaa kaikkien koulussa toimivien henkilöiden, koulun johtajien, opettajien, oppilaiden ja muun henkilökunnan työskentelyä yhdessä määriteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Määrärahojen väheneminen voi haittavaikutuksistaan huolimatta vauhdittaa koulujen kehittämistä. Ilman laman mukanaan tuomaa pakkoa moni koulun kehittämisen kannalta tärkeä muutos viivästyisi tai ei toteutuisi ollenkaan.

Laman johdosta muutospaineet koskevat samanaikaisesti koko koululaitosta. Jokaisessa kunnassa on pakko arvioida uudelleen määrärahojen, tuntikehysten ym. tarkoituksenmukainen käyttö ja resurssien jakaminen. Oppimateriaalien tarve ja käyttö on harkittava entistä tarkemmin. Parhaimmillaan tämä lisää oppilaiden omatoimisuutta sekä muuttaa suhtautumista oppikirjoihin ja sitä kautta tietoon yleensä. Ehkä sillä on positiivista vaikutusta myös oppimateriaalin tuottamiseen. Talouden kiristyminen auttaa entistä myönteisempien asenteiden muodostumisessa koulutusta, koulua ja työtä kohtaan kaikkialla yhteiskunnassa.

Koulut ja opettajat tarvitsevat tukea kaikista muutoksista selviämiseksi. Lama auttaa myös opettajien tärkeimmän tukimuodon, täydennyskoulutuksen uudelleenarviointia ja kehittämistä. Edellisten koulu-uudistusten yhteydessä on muutosta tuettu massiivisilla täydennyskoulutusjärjestelyillä, joiden vaikutus on kuitenkin monesti ollut kyseenalainen. Nyt tämä perinteinen ja kalliiksi koettu kertakoulutus tulee varmasti vähenemään. Koulut joutuvat määrärahojen puutteen vuoksi etsimään koulutusta, joka on edullista, tehokasta ja kaikkia opettajia koskevaa.

Täydennyskoulutuksen ja erilaisten koulun kehittämisen tukitoimien rooli tulee tulevaisuudessa entisestään korostumaan. Koulujen itsenäisyyden Iisääntyminen on niin suuri muutos, että siitä ei selviä ilman asianmukaista, opettajien omista tarpeista lähtevää täydennyskoulutusta.

Kansainväliset tutkimukset ja meillä saadut kokemukset osoittavat, että koulutusratkaisuja muuttamalla voidaan sen vaikuttavuutta lisätä ja säästää samalla koulutuskustannuksissa. Oikein suunniteltuna ja toteutettuna täydennyskoulutus on tehokas keino uuden, aikamme haasteisiin vastaavan koulukulttuurin kehittämiseksi. Olenaisista on, että koulun johto yhdessä opettajien kanssa vastaa täydennyskoulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta, koulutus on

riittävän pitkäjänteistä ja suunnitelmallista ja että sitä arvioidaan jatkuvasti.

Täydennyskoulutuksen suunnittelun pohjaksi koulujen tulee entistä tarkemmin selvittää, mitä omassa koulussa jo osataan ja mitkä asiat kaipaisivat kulloinkin kehittämistä. Täydennyskoulutuksen olisi muututtava ulkoapäin ohjatusta koulutuksesta jatkuvaksi omaehtoiseksi kouluttautumiseksi. Laman myötä tällainen tehokkaan ja omaehtoisen kouluttautumisen järjestäminen jaa monien koulujen ainoaksi mahdollisuudeksi huolehtia opettajiensa ammattitaidon kehittamisestä.

Pitkällä tähtäyksellä lama vauhdittaa koulukulttuurin kehittämistä yhteistoiminnalliseen suuntaan ja luo samalla edellytyksiä entistä monipuolisemmin toimivalle koululle.

Pakon edessä on keksittävä sellaisia ratkaisuja, joita ei ehkä olisi aiemmin tullut ajatelleeksi. Parhaimmillaan lama pakottaa opettajan arvioimaan omaa ja koulun toimintaa kriittisesti sekä toimimaan yhteistyössä koulun muiden henkilöiden kanssa. Uusien toimintamuotojen etsiminen kehittää myös neuvottelu- sekä ongelmanratkaisutaitoja. Luovuus, keskustelu ja yhteistyö saavat enemmän tilaa jokapäiväisessä koulutyössä.

Lama tuli koululaitoksen kannalta huonoon saumaan. Vai tuliko sittenkään? Ajan henkeen liittyvät uusi oppimiskäsitys tulosajattelu, kansainvälistyminen ja jatkuvan kehittämisen vaatimukset edellyttävät kouluilta joustavuutta ja uudistumiskykyä. Nykyinen toimiva työyhteisö vaatii jatkuvaa kouluttautumista ja erilaisten tukitoimenpiteiden kehittämistä. Tehokkuusajattelu lisää arvioinnin merkitystä, ja autonominen koulu kehittää itselleen toivon mukaan erilaisia itsearviointikäytäntöjä. Lama on johtanut siihen, että koulun toiminta ja resurssien käyttö on suunniteltava uusista lähtökohdista ja aivan uusilla periaatteilla. Koulujen onneksi!

Oppivelvollisuuden nostaminen on turhaa

20.8.2014

HS vieraskynä Peter Johnsonin kanssa

OPETUSMINISTERIÖ vie julkisesta vastustuksesta ja asiantuntijoiden varoituksista piittaamatta lakiesitystä oppivelvollisuuden nostamisesta eteenpäin. Kiista esityksen talousvaikutuksista on jättänyt itse epäkohdan – koulutuksen varhaisen keskeyttämisen – todelliset syyt vähemmälle huomiolle.

Tilastokeskuksen mukaan perusopetuksen suorittaneista jäi vuonna 2011 toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle 2150 nuorta eli 3,4 prosenttia ikäluokasta. Opetusministeriö uskoo, että tämä joukko innostuisi pakon edessä siirtymään toiselle asteelle heti peruskoulun jälkeen. Monissa kunnissa koulutuksen nivelvaiheen ohjaus on kunnossa. Kansainvälisessä vertailussa toisen asteen tutkintoja suoritetaan Suomessa paljon. Esimerkiksi *Yhdysvalloissa ja Kanadassa* joka viides jää vuosittain toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle.

Jokaisen nuoren olisi hyvä suorittaa vähintään jokin toisen asteen tutkinto, mutta oppivelvollisuuden jatkaminen yhdellä toisen asteen opintovuodella ei ole kestävä ratkaisu ongelmaan. Järkevämpää olisi korjata peruskoulun puutteita, jotka ovat johtaneet oppimismotivaation rapistumiseen, eriarvoisuuden lisääntymiseen ja opettajien uupumiseen. Opetuksen laatu ja peruskoulun hyvä kansainvälinen menestys perustuvat ammattilaisten paikallisesti tekemään suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen työhön. Valtio on kuitenkin viime vuosina lisännyt ylhäältä tulevaa käskyttämistä, mikä näkyy kouluissa erillisten kiireellisten toimenpiteiden virtana.

Tämän vuoden alussa tulivat voimaan niin sanotun koulurauhapaketin lakimuutokset. Elokuun alussa siirryttiin oppilas- ja opiskelijahuoltolain uusiin käytäntöihin. Valtio ei ole antanut riittävästi tukea näiden muutosten toteuttamiseen. Oppivelvollisuuden laajentamista on kaavailtu toteutettavaksi ensi vuoden alussa, ja muutos jäisi pääosin kuntien kustannettavaksi.

Peruskoulun jälkeinen koulutuksen varhainen keskeyttäminen vaatii pakkoa viisaampia hoitokeinoja. Oppivelvollisuuden pidentämisen sijaan huomio tulisi keskittää koulutuksen pullonkauluihin.

Lapsen syrjäytymiskehityksen piirteet havaitaan meillä varhain. Lapsia pitäisi tukea nykyistä enemmän yksilöllisesti jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulun alaluokilla. Suomessa on viisaasti säädetty varhaiskasvatus lapsen oikeudeksi olosuhteista riippumatta. *Yhdysvalloissa* tehtyjen tutkimusten mukaan varhaiskasvatukseen

investoiminen on järkevin keino ehkäistä ennalta nuoruusiän ongelmia, joiden seuraus varhainen koulutuksen keskeyttäminen usein on.

Koulussa oppilaiden oppimismotivaation ja oppimisen ilon kehittäminen vaikuttaisi kaikkiin oppilaisiin, ei vain puheena olevaan riskiryhmään. Suomalaisten peruskoululaisten heikko opiskelumotivaatio on todettu muun muassa Pisa-tutkimuksissa.

Poukkoilevan normiohjauksen aiheuttama koulutuspolitiikan eroosio on pysäytettävä kiinnittämällä huomio peruskoulun kokonaisvaltaiseen uudistamiseen. Kansainvälisissä tutkimuksissa havaittu peruskoulun alamäki on huomattu eri puolilla maailmaa, ja esimerkiksi Yhdysvalloissa kiinnostaa nyt se, miten Suomessa asiaan reagoidaan.

Pinnalliset ja lyhytnäköiset toimenpiteet, kuten oppivelvollisuuden jatkaminen, ovat tehottomia ja kansainvälisesti kiusallisia. Suomalaisen koulutuksen menestystarinaa ei pitäisi jatkaa luvulla, jossa pakko otetaan koulutuksen kehittämisen keinoksi uteliaisuuden ja oppimisen intohimon vahvistamisen sijaan.

Näköalattoman koulutuspolitiikan sijaan tarvitsemme kokonaiskuvan suomalaisen peruskoulun nykytilasta ja vision sen rohkeasta uudistamisesta. Esitetty oppivelvollisuuden laajentaminen on koulu maailman isojen haasteiden rinnalla merkityksetöntä ja turhaa. Valtion ja kuntien hupenevat taloudelliset resurssit tulisi käyttää järkevämmiin tukemalla alueellista, ennalta ehkäisevää työtä ja räätälöityjä koulutuspolkuja niille, jotka apua erityisesti tarvitsevat.

Suomen kouluissa tarvitaan uusi suhtautuminen teknologiaan – 7.8.2024

HS vieraskynä William Doyleen kanssa

TASAVALLAAN presidentti *Alexander Stubb* opasti vaalikampanjansa aikana opiskelijoita: *"Luekaa kirjaa yksi tunti päivässä, liikkukaa yksi tunti päivässä ja rajoittakaa sosiaalinen media yhteen tuntiin päivässä."*

Tämä on viisas neuvo, joka on hyvä pitää mielessä, kun koulut alkavat tällä viikolla. Suomalaiset päättäjät valmistelevat lainsäädäntöä, jolla tiukennetaan oppilaiden alapuhelimien käytön rajoituksia kouluissa. Viime aikoina on esimerkiksi puhuttu kännykkäkiellon satunnaiskokeiluista.

Digitaalitekniikka voi olla positiivinen voima nuorten elämässä, mutta älylaitteiden ja erityisesti sosiaalisen median käyttöön tarvitaan terveelliset rajat lapsille ja nuorille. Unescon viime vuonna tekemän selvityksen mukaan digitaalitekniikan lisäarvosta koulutuksessa ei ole paljon vankkaa näyttöä. OECD:n mukaan teknologian liiallinen käyttö opiskelussa heikentää oppilaiden suorituksia.

Nämä havainnot ovat saaneet esimerkiksi *Ruotsin* kääntämään kelkkansa koulujen digitalisoinnissa ja palaamaan takaisin fyysisiin oppikirjoihin sekä kynään ja paperiin. Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana toteutettu kouluopetuksen digitalisoinnin tie ei ole onnistunut. Oppilaiden omien ja koulun tarjoaminen digilaitteiden käyttö on kouluissa jatkuvasti lisääntynyt samaan aikaan kun lukutaito ja muut oppimistulokset ovat heikentyneet.

Mitä asialle pitäisi tehdä? Älypuhelimien käytön kieltäminen koulupäivän aikana olisi ensimmäinen askel, mutta se ei yksin riitä.

Ensinnäkin on järjestettävä parempaa digitaalisen hyvinvoinnin opetusta. Lapsille pitäisi konkreettisesti opettaa kuinka digilaitteita käytetään vastuullisesti, terveellisesti ja tehokkaasti koulussa sekä vapaa-ajalla. Digitaaliseen hyvinvointiin kuuluu myös digilaitteiden liiallisen tai vääränlaisen käytön riskien tunnistaminen. Koulujen tulisi opettaa laitteiden käytössä itsesäätelyä ja omien tottumustensa hallintaa. Yksi perustaidoista on oppia laittamaan laitteet pois, kun niitä ei tarvita.

Toiseksi, digitalisaatiota kouluissa tulisi kehittää tutkimustietoon pohjaten. Digitaalisia välineitä tulisi hyödyntää vain silloin, kun niiden myönteisestä vaikutuksesta on tutkimusnäyttöä. Ei ole esimerkiksi tutkimustietoa, joka tukisi fyysisten oppikirjojen laajamittaista poistamista kouluista, kuten monissa kouluissa tapahtunut.

Digiloikka tehtiin hallitsemattomasti. Älylaitteet ja tekoäly voivat järkevästi käytettyinä syventää ja tehostaa oppimista. Suomessa digiloikka on kuitenkin tehty hallitsemattomasti ja ottamatta huomioon, onko tehdyille uudistuksille ollut uskottavia perusteita.

Kolmanneksi, Suomen tulisi harkita kansainvälisen koulutuksen tietopankin perustamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiemmin puolustanut digilaitteiden käyttöön liittyviä käytäntöjä Suomessa toteamalla, että digitaalisuus vaikuttaa myös esimerkiksi Virossa ja Japanissa, joissa ei ole koettu Suomea vastaavaa oppimistulosten laskua. OECD:n mukaan näiden maiden oppilaat käyttävät kuitenkin huomattavasti vähemmän aikaa digitaalisten laitteiden käyttöön koulussa kuin Suomessa, missä 40 prosenttia oppilaista sanoi digilaitteiden häiritsevän matematiikan opiskelua. Vastaava luku OECD-maissa on 30 prosenttia. Virossa se on 28 ja Japanissa vain 4 prosenttia. *Japanissa* älypuhelinien käyttö on kielletty kouluissa vuodesta 2009 lähtien, ja oppilaiden pääsy muille kuin opiskeluun liittyville internet-sivuille on rajoitettu.

Suomi voisikin kerätä maailmalta digilaitteiden käytöstä syntyneitä kokemuksia tietopankkiin, jota se hyödyntäisi omissa kouluissaan. Samalla Suomen tulisi jakaa omat ideansa ja ryhtyä suunnannäyttäjäksi opetuksen uudistamisessa nopeasti digitalisoituvassa maailmassa.

Petterin loppukevennys

Onko jälkiviisaudessa järkeä?

JÄLKIVIISASTELU on varsin suosittu viisauden laji, vaikka se ei voi muuttaa mennyttä. Sillä on myös myrkyllinen vaikutus, koska se suuntaa meitä ajattelussa taaksepäin, mutta ei eteenpäin. Toisaalta asioiden reflektoinnilla on oppimisessa tärkeä merkitys.

Ylen Aamussa kokoontuu kolme jälkiviisasta joka perjantai ja se todistaa jälkiviisauden suosion, hauskuuden ja imelyyden. Mutta onhan se toki kiinnostavaakin.

Suomen Kuvalehti julkaisi 15.2.2024 *Anna Tommolan* laajan koulutuspoliittisen jutun *"Ihmiskoe"*, jossa selviteltiin oppimisen digiloikan vaikutuksia. Digiloikkahan oli yksi *Sipilän hallituksen (2015–2019)* koulutuspolitiikan kärkihankkeista. Silloin käynnistettiin lukuisia kehityshankkeita, vaikka vankkaa tutkimusnäyttöä digitaalisuuden positiivisista vaikutuksista oppimiseen oli silloin ja on edelleen vähän.

Jutussa haastateltiin Pasi Sahlbergia, joka kuului Sipilän hallituksen aikaan OKM:n *Uusi peruskoulu -hankkeen* johtoryhmään. Sahlberg oli varoitellut digilaitteiden haittavaikutuksista lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen. Hän ehdotti, että Suomi olisi liittynyt silloin kansainväliseen *Growing Up Digital* -tutkimushankkeeseen, mutta se ei saanut vastakaikua. Silti näihin kehittämishankkeisiin uskallettiin käyttää yhteensä kymmeniä miljoonia euroa, kun lasketaan mukaan myös kuntien panostukset. Sittemmin Sahlberg on johtanut vastaavaa *Growing Up Digital Australia* -tutkimushanketta menestyksekkäästi Australiassa.

Kun Pasi sanoi vuonna 2018 *Ylen* haastattelussa, että älylaitteilla voi olla yhteys laskeviin oppimistuloksiin, niin suomalaiset asiantuntijat tyrmäsivät ajatuksen. Siitäkin huolimatta, että tutkimusnäyttöä ei silloinkaan ollut riittävästi suuntaan tai toiseen.

Nyt tiedämme, kuinka pitkälle tuo digiloikka kantoi ja olemme huolissamme digilaitteiden ylikuluttamisen haittavaikutuksista lasten ja nuorten elämään, terveyteen ja hyvinvointiin. Sahlberg olisi voinut olla reippaasti jälkiviisas, mutta hän sanoi Ihmiskoe-jutussa (SK 15.2.2024) sanatarkasti näin:

"Yleensä vältän jälkiviisastelua, mutta tässä asiassa lienee sopivaa sanoa, että olin ehkä enemmän oikeassa kuin monet näkemyksiini epäillen suhtautuneet väittivät."

Aikamatka ja aika matka

PASI Sahlberg on kirjoittanut tämän kirjan 54 kolumnia 12 vuoden aikana kolmella eri mantereella. Teoksen lukija on saanut seurata Pasiin harvinaislaatuista koulutuspolitiikan tutkimusmatkailijan uraa ympäri maapallon. Kolumnit, joissa on yhteensä yli 27 000 sanaa koulusta, ovat nyt julkaistu uudelleen sellaisina, niin kuin ne aikoinaan olivat Opettaja-lehden sivuilla ja verkossa. Kuten ennen lp-levyissä oli joskus lisäraitoja, niin tämän teoksen loppuun on liitetty nuo kolme ”bonusraitaa” vuosilta 2009, 2014 ja 2024 siltä varalta, että joku lukijoista toivoisi lisää lukemista ja aikaperspektiiviä.

Pohdiskelu, viisastelu ja jossittelu jätetään tässä julkaisussa lukijalle. Mutta minusta on tärkeää huomata kirjoituksista se punainen lanka, jota Pasi on noudattanut: vastuullinen kehittämismyönteisyys sekä kriittinen ja hedelmällinen toisinajattelu. Hän on esittänyt rohkeasti valtavirrasta poikkeavia näkemyksiä. Omia polkujaan ympäri maailman kulkiessaan Sahlberg on päässyt mukaan moniin ajankohdaisiin keskusteluihin, verkostoitumaan, ja luomaan suhteita maailman tunnetuimpiin alan tutkijoihin ja asiantuntijoihin.

Kuitenkin hänellä on aina ollut aikaa myös omalle kotimaalleen ja täälläkin on päästy kuulemaan hänen tuoreita ajatuksia. Kuten lukija voi huomata näitä kolumneja lukiessa Pasi Sahlberg on usein ensimmäisenä maassamme esittänyt kriittisiä ja poikkeavia näkemyksiä keskusteluun nousseista koulutuspolitiikan aiheista. Ja kriittisyydelle on oikeutuksensa niin tiedemaailmassa kuin koulutuspolitiikassakin.

Samalla tavalla kuin Sahlberg arvostaa ihmisten vapaata liikkumista, niin hän käyttää ajattelun ja mielipiteen vapautta. Hänellä kriittisyyden lähtökohtana on terveen järjen käytön vaatiminen ja lapsi- ja oppilaskeskeisyys. Koulutuspolitiikan ratkaisut ja koulun kehittäminen pitäisi aina tehdä lapsen ja oppilaan etua ajatellen. Uusliberalistinen, sokea tehokkuusajattelu, harkitsematon menojen leikkaaminen ja lasten unohtaminen saavat tämän vuoksi Pasilta usein tylyn tuomion.

Pasi Sahlberg jatkaa itse asiassa pitkää suomalaista perinnettä. Ihan kansakoulun perustamisvaiheista lähtien 1950-luvun kansakoulun opetusoppiin ja lopulta peruskoulun alkuvaiheeseen saakka oppilaskeskeisyys on ollut maamme oppivelvollisuuskoulun tärkeä lähtökohta.

Miksi hänen ajattelunsa on niin vahvasti kosketuksissa oppilaiden koulukokemukseen ja hyvään oppimiseen? Kun katsoo Pasiin koomeaa meriittilistaa, niin helposti jää huomaamatta, että hänen työuransa alkoi matematiikanopettajan työstä, jota hän teki kahdeksan vuotta peruskoulussa ja lukiossa. Ja oppilaiden lisäksi hänellä on toki ollut mielessä myös opettajien työtodellisuus. Vuonna 1996 julkaistu väitöskirjansa on nimeltään *"Kuka auttaisi opettajaa"*. Tuo kysymys on edelleenkin ajankohtainen!

Tämän teoksen kolumnit ovat vain pieni osa Pasi Sahlbergin laajasta kirjallisesta tuotannosta. Tutkimustiedon julkaisemisen lisäksi hän on kirjoittanut tietokirjallisuutta, jonka tarkoituksena on ollut jakaa tietoa suomalaisesta koulutuksesta laajasti globaalille yleisölle ja varsinkin englanninkielisille lukijoille. Kuvaavaa on, että *Finnish Lessons* -teoksen ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 2011 (Teachers College Press) ja vasta 2015 ilmestyi sen suomenkielinen versio *"Suomalaisen koulun menestystarina ja mitä muut voisivat siitä oppia"* (Into Kustannus). Kirjasta tuli maailmalla menestysteos. Sen toinen laitos 2.0 ilmestyi vuonna 2015 ja täysin uudistettu 3.0 julkaistiin vuonna 2021. Laskutavasta riippuen kirja on käännetty liki 30:lle kielelle.

Pasiin kolumneja, puheenvuoroja ja mielipidekirjoituksia on julkaistu useilla kielillä ympäri maailman, mm. *Washington Postissa*, *CNN:ssa*, *Wall Street Journalissa*, *Boston Globessa*, *The Guardianissa*, *Sydney Morning Heraldissa* ja *ABC Newsin* uutissivuilla. Useimmat näistä voi lukea Pasiin verkkosivuilta osoitteessa: www.pasisahlberg.com.

Vaikka Pasi on kirjoittanut kolumneissaan peruskoulustamme usein sen hyviä puolia korostaen, ja samalla myös tärkeitä kysymyksiä esittäen, niin voimme ihmetellä miksi suomalaisesta peruskoulusta on kirjoitettu ja tehty tutkimuksia kuitenkin niin vähän puolen vuosisadan aikana. Nyt yli 50-vuotias suomalainen peruskoulu odottaa edelleen Pasiin perään kuuluttamaa rohkeaa uudistamista. Viimeisen 15 vuoden aikana on tehty kaksi OKM:n peruskoulun tulevaisuusprojektia ja katsotaan mitä tätä kirjoittaessa meneillään oleva kolmas kerta tuottaa. Nähtäväksi jää, mitä se saa aikaan ja muuttuvatko puheet vaikuttaviksi teoiksi peruskoulun oppilaiden parhaaksi.

Mikä sitten on näiden kaikkien kolumnien yhteenveto ja opetus?

Noniin. Se jääköön jokaisen lukijan löydettäväksi.

Tällä hetkellä (2024) Pasi Sahlberg asuu perheineen *Melbournessa Australiassa*. Hänellä on *Educational Leadership* professuuri Melbournen yliopistossa.

Aikaisemmin hän oli professorina *Sydneyssä New South Walesin* yliopistossa vuodesta 2018 alkaen ja sen jälkeen *Southern Cross* yliopiston professorina vuosina 2022–2023 ennen Melbourneen muuttoa.

Olen hyvin kiitollinen, että sain tehtäväksi tämän teoksen kustantamisen, toimittamisen ja ulkoasun laatimisen.

Olisiko tässä siemen Pasiin elämäkerran kirjoittamiseen?

Peter Johnson



Lähteet

- Doyle, W. & Sahlberg, P. 2024. Suomen kouluissa tarvitaan uusi suhtautuminen teknologiaan. Vieraskynä. Helsingin Sanomat. 7.8.2024 [<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010610699.html>]
- Johnson, P. & Sahlberg, P. Oppivelvollisuuden nostaminen on turhaa. Vieraskynä. Helsingin Sanomat. 20.8.2014 [<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002754764.html>]
- Sahlberg, P & Leppilampi, A. 1992. Lama auttaa koulua? Suomen Kuvalehti. Puheenvuoro. 9.10.1992
- Sahlberg, P. 2004–2016. Kolumnit Opettaja-lehdessä. Niiden julkaisupäivä on merkitty kunkin kolumnin otsikkoon. Opettaja-lehdellä oli näinä vuosina noin 180 000 lukijaa. Lukijamäärä v. 2024 mediakortin mukaan 208 400. Painetun Opettaja-lehden levikki oli v. 2023 91 981.
- Tommola, A. 2024. Ihmiskoe. Suomen Kuvalehti. 15.2.2024. [<https://suomenkuvalehti.fi/paajutut/digitalisaation-haitoista-ei-puhuttu-sanoo-sipilan-hallituksen-peruskouluhankkeen-johtoryhmaan-kuulunut-professori/>]

Kirjallisuutta

- Aho, E., Pitkänen, K. & Sahlberg, P. 2006. Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968. Washington (D.C.): World Bank.
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet Helsinki: Into Kustannus.
- Sahlberg, P. 1996. Kuka auttaisi opettajaa. Postmoderni näkökulma opetuksen muutokseen yhden kehittämisprojektin valossa. Jyväskylän yliopisto.
- Sahlberg, P. 2015. Suomalaisen koulun menestystarina ja mitä muut voivat siitä oppia. Helsinki: Into Kustannus.
- Sahlberg, P. 2018. FinnishED Leadership: Four Big, Inexpensive Ideas to Transform Education. Corvin: Thousand Oaks: California.
- Sahlberg, P. & Doyle, W. 2020. Let the Children Play. For the leaning, well-being, and life success of every child. Oxford: Oxford University Press.
- Sahlberg, P. 2021. Finnish Lessons 3.0: What can the world learn from educational change in Finland. New York: Teachers College Press.
- Sahlberg, P. & Walker, T.D. 2021. In Teachers We Trust: The Finnish Way to World-Class Schools. Norton Professional Books. W. W. Norton & Company.